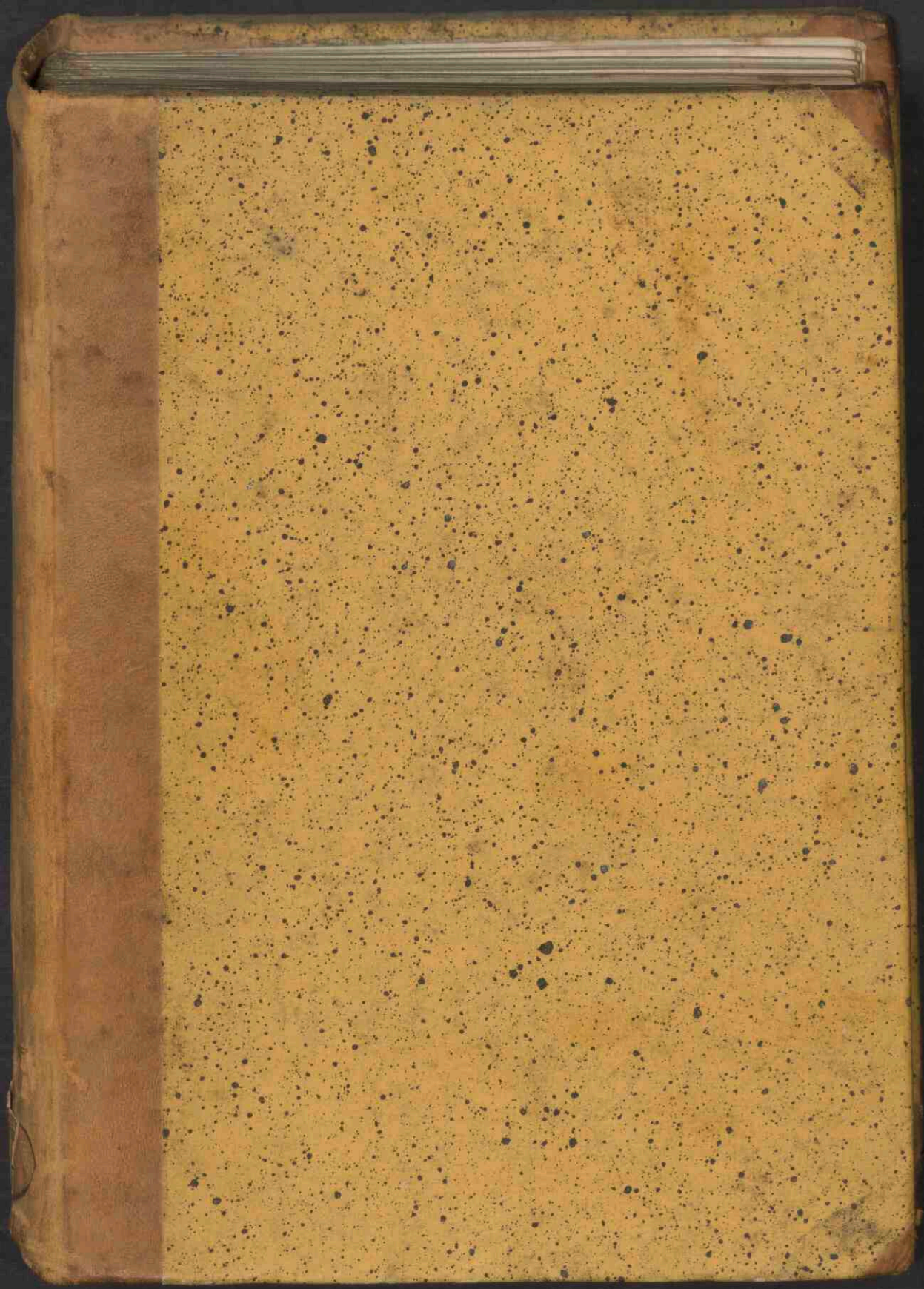

**Necessaria et vera responsio, firmaque refutatio, opposita
criminationibus & insimulationibus vaniſſimis, quibus
Illuſtriſſimus & Illuſtriſſimi generis Princeps et Dominus DN.
Augustus Dux Saxoniae Elector etc. et Burgravius
Magdepurgi, contra omnem veritatem, et absq[ue] ullis
firmamentis, praeterq[ue] culpam & meritum, à Duce Johan
Friderico Saxonico, ut publico banno Imperii proscriptorum
hominum, Wilhelmi Grumpachensis et complicum hujus,
quiq[ue] manifesti sunt pacis publicae violatores et itinerum
praedones, receptatore et protectore Principe, affectus est &
infamatus, in responso eo, quod duodecimo die mensis Julii
superioris, Legatis Imperii dedit, in arce oppidi Gothae
Grimmenstein, atq[ue] insuper in iis literis, quas ad
praecipuos quosdam Electores et Principes scripsit, et
deinceps typis expressas in contemptu tam Caesaræ
Majestatis q[uam] illuſtriſſimi Principis Electoris summo, & ad
existimationem utriusque diminuendam, huc illuc sparsit.**

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

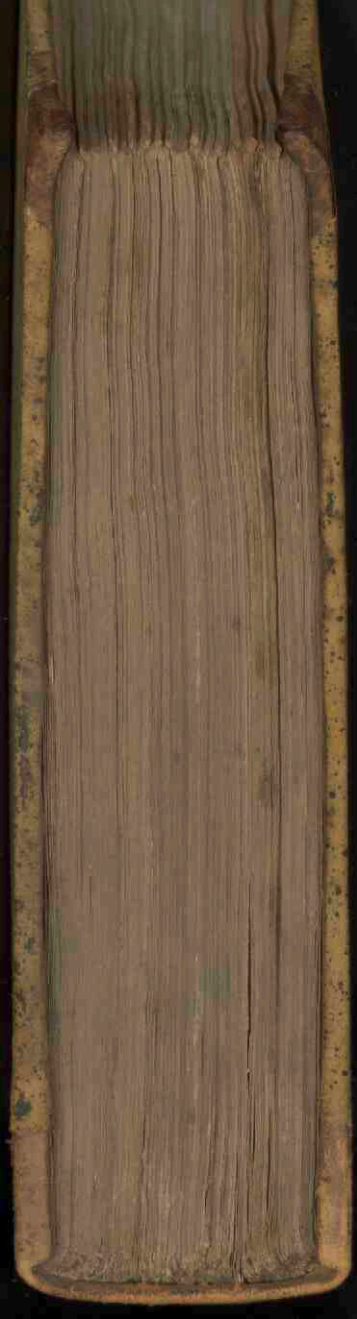
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

lutati

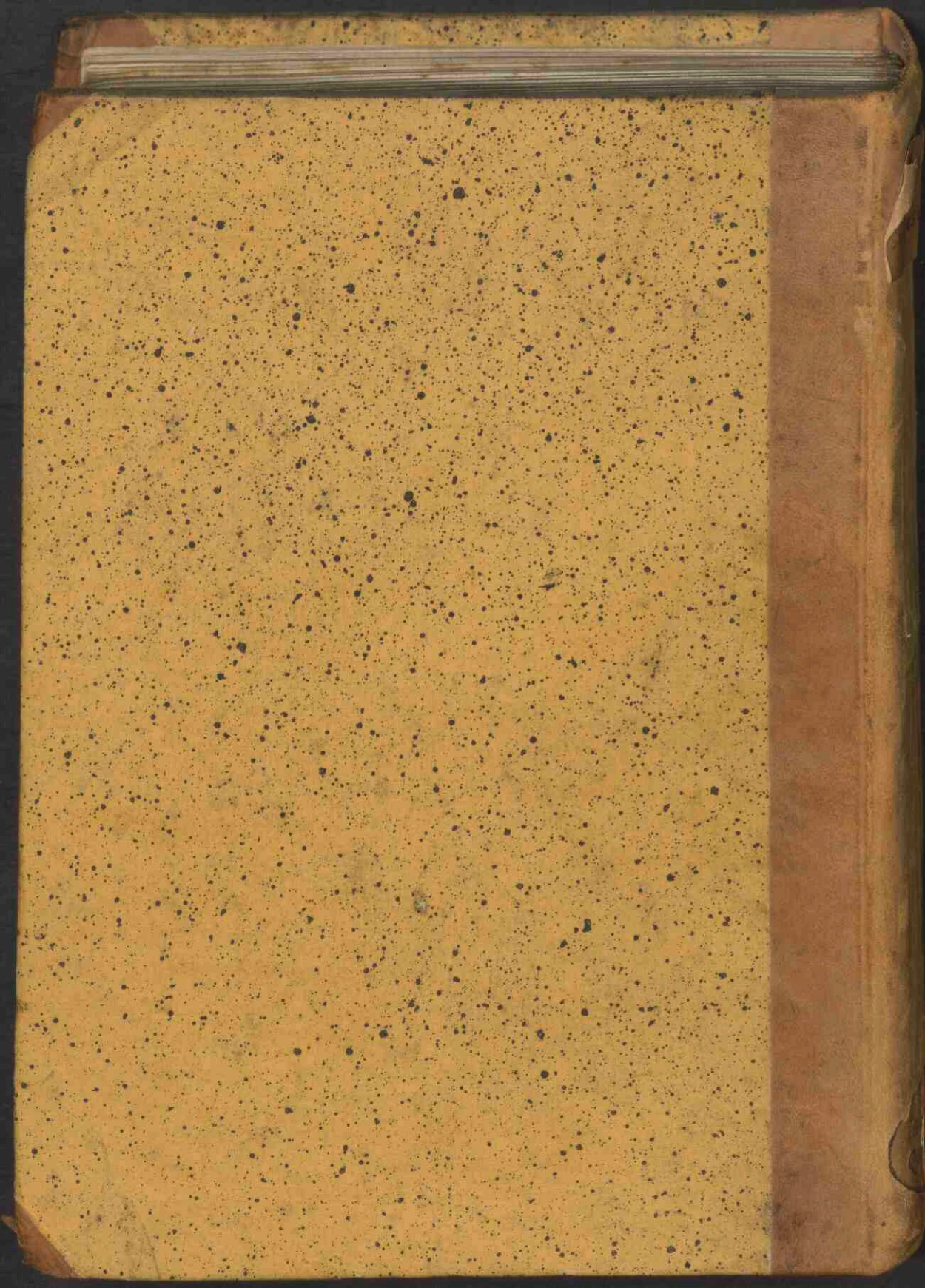
ad Jesui

Historia Gentium
Quarto n°. 644.

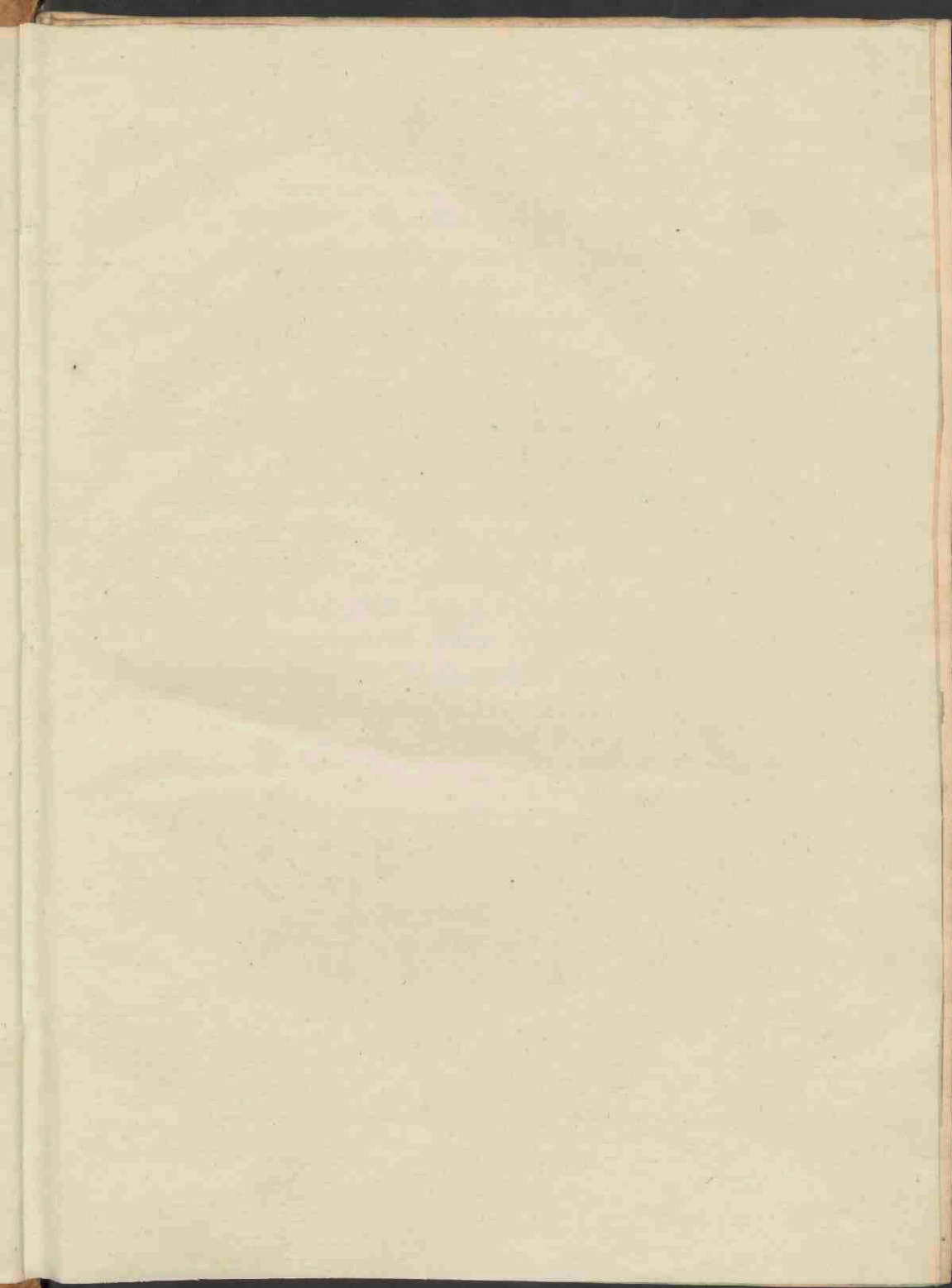

Historia Gentium.

Quarto n°. 644.

1
NECESSARIA ET VERA
RESPONSIO, FIRMAQUE RE-
FUTATIO, OPPOSITA CRIMINATIONIBVS
& insimulationibus vanissimis, quibus Illustrissi-
mus & Illustrissimi generis Princeps et Dominus
DN. Augustus Dux Saxonie Elector &c. et
Burgravius Magdepurgi, contra omnem veritatem,
et absq̃ ullis firmamentis, præterq̃ culpam & me-
ritum, à Duce IohanFriderico Saxonico, vt publico
banno Imperij proscriptorum hominum, Wilhelmi
Grumpachensis et complicum huius, quiq̃ manifesti
sunt pacis publicæ violatores et itinerum prædones,
receptatore et protectore Principe, affectus est &
infamatus, in responso eo, quod duodecimo die mensis
Iulij superioris, Legatis Imperij dedit, in arce oppidi
Gothæ Grimmenstem, atq̃ insuper in ijs literis, quas
ad præcipuos quosdam Electores et Principes scri-
psit, et deinceps typis expressas in contemptu tam Cæ-
sareæ Maiestatis q̃ illustrissimi Principis
Electoris summo, & ad existimatio-
nem vtriusque diminuendam,
huc illuc sparsit.

ANNO
M. D. LXVII.

MICHAEL ST. JOHN
RECTOR

of the Parish of St. John the Baptist
in the City of New York
do hereby certify that
the within and foregoing
is a true and correct
copy of the original
as the same appears
from the records
of the said Parish
this 10th day of
January 1850

M. D. J. VII
ANNO

Vx Iohan Fridericus Sa-
xonicus, Secundus &c. non ita pridem
sacri Romani Imperij Electorum, Principi-
pum & ordinum Consiliarijs & Legatis,
qui secundum commune in proximis Augustæ habitis
Imperij comitijs factum decretum, instructi mandatis
ad celsitudinem ipsius missi fuere, responsum dedit scri-
pto comprehensum, in quo ipsius Celsitudo, ad se &
publice proscriptos excusandum: inter alia quædam,
quibus contumeliose & per contemptum Cæsaream
Maiestatem, propter decretam & publice proclama-
tam Grumpachensis & complicum huius proscrip-
tionem seu bannum, appetit: Illustrissimum & illustrissimi
generis Principem & Dominum Dn. Augustum Du-
cem Saxonie &c. Electorem &c. grauissimi criminis
mentionem afficit, de quo scilicet constet, quod contra
pacem publicam designatorum facinorum promotor,
adiutor & amator, atq; ipse etiam violator sit pacis pub-
licæ. Et præter hæc in eodem scripto Principem Ele-
ctorem insuper insimulat, quod Duci Iohan Friderico
non tantum ea omnia, quæ facta essent, & tum fierent
atq; gererentur, tanquam aleam insidiosè ludendo con-
ciliasset, sed alijs etiam modis, per falsas insimulationes,
& sparsis facinorosorum hominum confessionibus,
apud Cæsaream Maiestatem existimationi suæ obtre-
ctasset, grauiterq; eam affecisset, sicut hæc omnia re-
sponsonis ipsius indicatæ scriptum, & quæ Legati de ne-
gocio gesto conscripserunt atq; retulerunt, docere pos-
sunt. Quibus omnibus Dux Iohan Fridericus non
contentus fuit, sed paulo post ad hæreditarij pacti neces-
situdine coniunctos, & alios quosdam Electores &

Principes, literas misit (quarum exemplum ad finem
huius scripti adiectum est numero primum) addito ty-
pis expresso responsionis a se datae exemplo, vna cum
caeterorum ad hanc rem pertinentium scriptorum ex-
emplis, quibus literis, Illustriss. mentionis Electorem
Sax. insinulat, quod contra Ducem IohanFridericum
& suos, callidissimarum & perniciosissimarum moliti-
onum consilia suscipiat atq; agitet, inprimis autem hoc
conetur, vt varijs & confictis delationibus Rom. Cae-
sareae Maiestatis animum a celsitudine sua grauissime
abalienet, & similiter apud alios celsitudinis suae Domi-
nos & amicos, de non licitis & confictis facinoribus te-
rrimum ad modum suspectum reddat, Atq; ita omni-
bus a partibus amicitias ei rescindat, malevolentiamq; &
diffidentiam aduersus celsitudinem ipsius, praeter meri-
tum & culpam suam, serat & concitet, neq; dubitandum
esse, Principem Electorem hoc omnibus modis, & vni-
dicq; correptis causis, agere, vt negocij ei necessitas offe-
ratur, quod cum ipso habeat, Principemq; Electorem
non contentum eo esse, quod opem suam auxiliuq;
cum ijs coniunxerit, qui ipsius celsitudinis beneuolum
dilectumq; Dn. & Patrem, & se, & celsitudinis suae be-
neuolum & dilectum Fratrem, IohanVuilhelmum
Ducem Saxoniae &c. dignitate auita Electoratus deie-
cerint, & solo atq; ditione haereditaria eiecerint, quae
nunc etiam occupata possideat, sed iam eum vltterius
progredi, & pergere ad extrema omnia, & celsitudinis
suae honorem, caput & uitam petere, illaeq; paruae reli-
ctae reliquiae miserae terrae miserorumq; subditorum sus-
orum, quomodo ei eripiantur, cogitare &c.

Et si autem haec indicata Ducis IohanFriderici re-
sponsio eiusmodi est, vt ea non tantum Princeps Ele-
ctor &c.

etor &c. & dignitas Electoralis, atq; principatus, honorq; & existimatio ipsius grauissimum ad modum lædatur, sed ipsius etiam Cæsareæ Maiestatis personæ, & totius Imperij eminenti dignitati, autoritati & existimationi, imo etiam Maximiliani Cæsareæ Maiestatis laudatissimis, & qui in Deo dormiunt, antecessoribus, atq; adeo etiam Domino Patri ipsius in sepulcro suo condito, non parcatur, cum scilicet a Cæsarea quondam Maiestate horum susceptæ expeditionis, & victoriæ partæ, ita mentio in hac fiat, quasi conspiratione seditiosa, & per proditionem conciliata & perfectâ omnia tunc fuerint & clades secuta acciderit, atq; insuper Cæsar, Maiestatis edita edicta, scriptaq; vsurpata, & actiones susceptas, contra Cæsaream Maiestatem ipsam, tam eam penes quam hoc tempore est imperium, quam antecessoris huius, contraq; concordibus sententijs Augustæ decretam proscriptionem, prætendat, quæ minime reperiuntur esse talia, & interpretationes horum omnium alienas comminiscatur, Qua consideratione hoc negotium non ad Principem Electorem solum pertinet, sed causa iam totius Imperij agitur, & omnibus ordinibus huius sit communis, a quibus etiam Princeps Elector nullo modo se & suam causam separare instituit, sed coniuncta ope sua vna cum Cæsarea Maiestate Electoribus, Principibus et ordinibus Imperij, quicquid ad defendendam sacri Imperij existimationem & dignitatem hac in parte fieri par est & decet, promouere & suscipere paratus est. Hæc vero omnia etsi ita se habent, & Ducis IohanFriderici responsio eiusmodi est, qualem esse ostendimus, inuitabilis tamen necessitas Principi Electori Sax. affertur, & dignitas atq; existimatio ipsius omnino flagitat, vt ijs, quæ Dux IohanFridericus sine

vlla causa allata, & tantum odio & animi inconstantia,
contra excelsitatem ipsius effudit & typis exprimenda
dedit, ijs igitur vt peculiariter contradicat, eaq; veritate
nitentibus rationibus refutet.

Nam etsi Princeps Elector prorsus non dubitat,
& se & generis ac stirpis suæ dignitatem, vitamq; mores
& actiones suas tam Rom. Cæsa. Maiestati, quam pacis
& honestatis amantibus Imperij Electoribus Principi-
bus & ordinibus vniuersis, & publice omnino omni-
bus, ita nota & spectata esse, vt non tantum, quod ad
vanissimas criminationes illas attinet, omni culpa ipsum
liberaturi sint, sed ita etiam iudicaturi, iniuriam ei ma-
nifestam talibus criminationibus petulanter afferri atq;
fieri, Cum contrario modo Princeps Elector causas
haberet de Duce Iohan Friderico loquendi, quod Cæ-
sari olim Ferdinando, & penes quem hoc tempore est
Imperium, his igitur vtriusq; debitam fidem quod vio-
lasset, propter contempta, & cupiditatibus suis posthabita,
de proscriptione seu banno cum poenæ comminati-
one mandata horum, & in comitijs Imperij facta decre-
ta, Atq; vt his Cæsaribus, ita ipsi etiam Principi Electori
datam fidem eum violasse, non præstando pactorum
hæreditariorum & necessitudinis Fraternalis iuratam fi-
dem, & obliuiscendo & violando cum grauissimi sa-
cramenti contestatione facta & constituta transactio-
num & compositorum negotiorum capita, quibus o-
mnibus contraria facinora admisit, Principisq; Electoris
dignitatem & Illustris conditionis ipsius honorem &
existimationem præter meritum & culpam impetiuit,
contraq; manifestam veritatem eum criminatus est,
quod aduersus ipsius honorem, caput & vitam, deq;
eripienda ei terra & ditione consilia iniecit, sicut hæc pec-
culiariter

culariter sigillatim demonstrabuntur & explicabuntur
deinceps.

Ne tamen apud eos imprimis, qui nihil cognouerunt de Imperij rebus, ijsq; negocijs & scriptis, qua inter Principem Electorem & Ducem IohanFridericum per tempus iam aliquod agitata intercesserunt, apud hos igitur ne hanc speciem res habeat, si Princeps Elector ad ea, de quibus insimulatur, taceat, nihilq; respondeat, aliquam in ipso culpam hærere, quodq; ad obiecta crimina de callidis molitionibus malisq; artibus confecta & conciliata apud Cæsa : Maiestatem, alienatione & proscriptione, Et mentionem sermonum habitorum ab Henrico a Staupitz, Etiam de Episcopo Misnico, postea de expeditione Anno XLVII facta, seu pro incendio redimendo collecta pecunia, & postremo loco, quod de facinorosorum confessionibus vt violenter extortis & falsis obijcitur, quæq; cum his cohærent, Ad hæc igitur omnia ne nihil habere Princeps Elector existimari possit, quod pro eo ac Principem decet, & causa postulat, respondere possit, ideo aliter facere non debuit, neq; potuit, quam vt Ducis IohanFriderici responsio ei, quod Imperij Legatis dedit, & hoc tempore typis expressum extat, cæterisq; scriptis, ad bannitorum, Grumpachij & Vuilhelmi Steinensis, contra Principem Electorem cruenta eademq; spirantia consilia, pertinentibus, firmam veritateq; nitentem responsionem suam opponat, qua Cæsa : Maiestas, Electores, cæteriçq; Principes & ordines Imperij, de rebus omnibus doceantur.

Et quanq; nihil mallet, quam tali opera se superseedere, sibiçq; ne hanc subiret, parci posse. Atq; omnino nõ potest non profiteri, nihil ipsi esse magis contrariũ, quam

Rom.

Rom. Cæs. Maiestati, Electoribus, Principibus & ordinibus Imperij, huius cognoscendæ molestiam afferri, Quia tamen ad talem responsionem suscipiendam, proq̃ existimatione & dignitate sua propugnationem, a Duce IohanFriderico, tam magnis causis tantaq̃ necessitate allata, adigitur, nihil dubitat neminem fore, qui hanc ob rem alienas de ipso cogitationes aut sententias sit concepiturus, sed omnes potius ita sensuros & iudicatuuros, aliter ipsum facere, aut hoc vlllo modo declinare non potuisse.

Cumq̃ Princeps Elector & bene sibi sit conscius, & absq̃ hoc ita constare sciat, quod contra Anno XLVII. & Ann LIIII. constitutas, & capitibus comprehensas transactiones, compositiones, pacta & necessitudinem hæreditariam, iuratamq̃ in hæc omnia fidem, nihil admiserit, seq̃ erga agnatos suos omnibus in rebus amice, pacifice, atq̃ vt consanguineum & vicinum decet, gesserit, quodq̃ non tantum ea omnia, quæ transactionibus illis & pactis coniunctionis & necessitudinis fraternæ hæreditarijs continentur, præstiterit, sed in Duce IohanFriderico multiplices etiam offensiones, & exquisitiores atq̃ intorsiones causarum, per quas ei negocij quod cum Electore haberet, necessitas afferretur, tam sermorum quam scriptorum offensionem complectentium vsurpatione, & factorum etiam certorum aggressionem, tum alijs quibusdam rebus, quæ aduersus Electorem sæpius admittebantur, in benevolentia affectione patienter tulerit, & celsitudinem ipsius, amice scriptis literis, constitutarum transactionum & pacti hæreditarij admonuerit, & vt ab eiusmodi illicitis consilijs & actionibus suscipiendis desisteret, sicut hoc & Dux IohanFridericus ita se habere nouit, & si res postulet, testimo-

nijs

nijs prolatis probari platumq; fieri potest. His igitur ita se habentibus, Princeps Elector hactenus mirari satis non potuit, quas nam Dux IohanFridericus causas haberet, tam illicita suscipiendi, & contumelias atq; criminationes tales aduersus Electorem vsurpandi, donec ad ipsius manus supra indicatum ad Electores & Principes missum scriptum peruenit, in quo Dux IohanFridericus disertis verbis rem explicat, & ostendit, quod propter aliquando occupatas & amissas terras & ditionem, quæ ad Principem Electorem, conditionem Principis decente modo, ex hæreditate peruenerunt, ista omnia instituerit atq; susceperit, & sic a Duce IohanFriderico hoc agatur, vt occasiones atq; causas exquirat, transactionum illarum diplomata, in quarum verba iurauit, peritundendi, terrasq; illas & incolas earum recuperandi.

Ne vero existimari possit, Principem Electorem Duci IohanFriderico contumelias & criminationes opponere & rependere velle, aut feruore animi commoti aliquid ei exprobrare, aut iniuste eum insimulare, quorum aliquid admittere, Principi Electori neq; in animo est neq; commodum, hac de causa capita tantum quædam vera descriptione ex illis constitutarum transactionum & pactorum atq; conuentorum hæreditariorum, in quæ iuratum est, diplomatibus, excerpti & eiusdem sententiæ verbis, hoc loco proponi curauit, de quibus cognosci poterit, ad quas res præstandas Dux IohanFridericus se Principi Electori iureiurando deuinxerit, scribendoq; & diplomatibus & sigillo suo obligauerit, quomodoq; ea omnia, cum ijs, quæ Dux IohanFridericus posita aduersus Principem Electorem locutus est, scripsit & egit, congruant.

Principio igitur non tantum Electoribus & Principibus, sed præter hos vulgo ferme omnibus per Germaniam nota res est, quod Anno Christi XLVII. laudatiss. memoriæ Cæsar olim Carolus V. transactionis cuiusdam capita constituerit, in cuius diplomate huius sententiæ uerba extant: *Atq; hoc modo omnes lites & controuersia, cuiuscunq; modi aut generis ea sunt, quæ ante hæc tempora Duci Mauricio cum capto, aut liberis huius, aut his cum illo intercesserunt, aut adhuc intercedere possunt, penitus sublata esse debent.* Cuius transactionis capita Ducis IohanFriderici Dn. Pater, non minus quam Princeps Mauricius Elector, Principe viro digna & constante fide, vsq; ad vitæ suæ exitum, & pium ex hoc mundo discessum, secutus est, & inuiolata præstitit.

Postquam vero deinceps Deo omnipotente ita conciliante, post mortem Electoris Mauricij, terræ & ditio demortui ad Ducem & Electorem Augustum, penes quem iam hæc sunt, ex hæreditate peruenerunt, & hoc modo optimo iure, honestoq; titulo, & legitima successione, Princeps Elector Augustus earum terrarum Dominus factus est, neq; agnatis suis præter ea, quæ constitutæ transactionis capitibus continentur, quicq; iam amplius concedere aut restituere teneretur, Princeps tamen Elector Augustus, quod Dux IohanFridericus Elector natus, amice hoc, eoque modo, qui sanguinis coniunctionem deceret, ad Electorem Augustum ageret & peteret, atq; aliorum etiam procerum, Electorum & Principum, amicæ de hoc tractationes accederent atq; intercederent, Anno Christi LIII.

Princeps

Princeps Elector Augustus eo se permoueri atq; adduci, & hoc a se impetrari passus est, vt ex mera beneuolentia, proq; propinquitatis affectione, qua erga Ducem IohanFridericum Patrem, vt senem, veracem, & constantem Principem, fuit, Duci IohanFriderico, Patri, eiusq; filijs, partem adhuc earum terrarum, quas successione hereditaria acceperat, luculentam dederit, concesserit, benigneq; ad ipsos peruenire permiserit, neq; huius facti, cum senis atq; laudati Principis, tum utriusq; ipsius filij causa, Ducis Iohannis Vuilhelmi & Ducis IohanFriderici natu minimi, (felicis memoriae) Principem Electorem vnq; penituit, cum hi omnes erga ipsum ita vt agnatos & consanguineos decet, gratosq; se se praestiterint, qualem & Dux IohanVuilh. adhuc se praestat, atq; ducis etiam IohanFriderici secundi aequae vt ceterorum nomine poenitere Principem Electorem non deberet, si eo modo, quo Frater erga Electorem se gereret.

Quid autem in hac Anno LIIII constituta, & a Patre & Filijs subscriptionibus & obsignationibus confirmata transactione superstes Dux Saxoniae IohanFridericus consensione sua approbarit & promiserit, initium & extrema transactionis illius praecipuae docent huius sententiae verbis: *Primo loco, & debemus & volumus nobis inter nos prorsus ignoscere, & omnes offensiones, quaecumq; hactenus acciderunt, deponere, interq; nos colere, diligere, animiq; beneuolentiam nauare, vnusq; alterum in rebus difficilibus suis ope consilioq; iuuare.* Eodem modo se in adiuncta quadam praecipua illi transactione obligauit, secundum infra scripto-

rum verborum sententiam. Præterea considerauimus
quanta amiciciæ beneuolentiæq; coniunctio inter maio-
res nostros fuerit, eaq; de caussa beneuole inter nos
consensimus (Hancq; consensionem et coniunctionem
secundum diplomatis huius perscriptionem inimus)
Quod nos, hæredes et posteri nostri, inter se omnia, quæ
animorum alienationibus aut rixis caussam præbere
possunt, vitare velimus. Postea Anno Christi LV
Elector & Principes Saxonici vna cum cæteris hæredi-
tario pacto ipsis coniunctis Electoribus & Principibus,
vetera coniunctionis & necessitudinis fraternæ hæredi-
taria pacta et conuenta inter domum Saxonicam, Bran-
depurgicam & Hassiacam inter se renouarunt, in quam
renouationem tum omnibus a partibus Electores &
Principes singuli & vniuersi & pro se quisq; suo loco,
ore proprio sacramento dicto, iurarunt, quod pacta eis
us seruare vellent, & sunt in ea huius sententiæ verba
expressa: Spondemus quod nos, nostri hæredes et
posteri, omni vitæ tempore inter nos fraternam, ami-
cam et beneuolam coniunctionem præstare nauareq; et
inter nos colere, commodare, vnusq; pro altero dicere,
alteriusq; damna auertere, & commoda verbo & re
procurare, optima cum fide, absq; fraude et dolo debe-
amus & velimus.

Item: Debemus et volumus etiam corporum
& facultatum, terrarum & subditorum nostrorum
operas & opes ad consulendum nobis nosq; inter nos
iuuandos fideliter conferre, quandocunq; vniuscuiusq;
res

res & necessitas ita postulauerit, sine fraude.

Item: Non debet etiam quisquam nostrum Hostibus alterius, proscriptis hominibus, aut prædonibus, in suis terris, arcibus, oppidis, & ditione, sciens consultoq; sedem concedere, & hos tutos præstare aut vlla ratione protegere, fouere, opem consiliumue impartiri, neq; transitum eis per loca terrarum suarum ea quibus arceri & reprimi poterint permittere, clam palamue, Aut suis hoc vt vlllo modo faciant concedere, neq; comœatu tales adiuuare, aut vt adiuentur sinere.

Præter hæc constituta & iurata hæreditaria & necessitudinis fraternæ pacta, Electores illi & Principes tum in peculiarem etiam & huic adiunctam quandam constitutionem consenserunt, in qua disertis & expressis verbis cautum est: *Quod Electores & Principes illi, in suis terris, proscriptis & prædonibus, nullam sedem concedere, aut hos tutos præstare velint, sed comprehendendi tales & detineri debere.*

Qualem verò se Dux Io-
hanFridericus post mortem Dn. Patris ipsius, statimq; cum gubernationem, vt natu grandior Princeps, capessere coepit, ad primæ transactionis capita, & quæ hanc deinde transactiones reliquæ, secutæ sunt, pactaq; hæreditaria, præbuerit, de hoc Princeps Elect. Sax. vera narratione liquidoq; docere possit, & multa proferre, de quibus intelligeretur, quam celeriter in
B 3 transactiones

transactionum omnium obliuionem ventum sit, hocq̄
actum fuerit, vt cum ipso negotium & rixæ necessario
intercedere possent, eoq̄ hic adigeretur.

At Principi Electori non libet ad Ducis Iohan Fris-
derici existimationem diminuendam verbis hæc exag-
gerare, sed de ijs tantum, quæ publice omniq̄ populo
nota manifestatq̄ sunt, monere, vt occasio suppetat vni-
cuiq̄ retro abducta consideratione cognoscendi, quam
celeriter sepositis transactionibus & supra expositis
clausulis harum, cupiditates admittæ fuerint discordiam,
diffidentiam et maleuolentiam commouendi serendiq̄.

Atq̄ vt maiore cum specie res gereretur, minusq̄
deprehendi posset quo tenderetur, initium factum est a
Religionis negotio, hoc modo, vt conducerentur pri-
mum atq̄ constituerentur aliqui, quos contra Elect.
Mauricium, & postea contra eum, penes quem iam est
Electoratus, & terras, Ecclesias atq̄ scholas huius, scri-
pta componere, easq̄ quasi a vera Christianismi Reli-
gione defecissent, editis typisq̄ expressis libris crimina-
ri, contumelijsq̄ afficere, & per orbem terrarum vt
Mammalucos, apostatas & corruptores Religionis pro-
clamare & excommunicare oporteret. Non eo consilio,
vt hoc modo gloria Dei, & quo solo salus confertur,
verbi ipsius propagatio, quæretur, promoueretur &
plantaretur (sicut & maliciosi talibus virulentisq̄ &
ambitiosis atq̄ exquisitis rixationibus subornatorum &
seditionum Theologorum illorum fieri hoc non po-
tuisset, & res postea, quod hoc ita se haberet, docuit)
sed vt Principi Electori ad vulgus & plebem subdito-
rum suorum, omnemq̄ in Imperio multitudinem, odium
crearetur, & accedentibus postea alijs fortasse occasi-
onibus, proprijs subditis infestus per seditionem terris
& ditioe sua expelleretur, Neq̄

Necq; molitiones huiusmodi intra Theologorum tantum ordinem substiterunt, aut ab his solis usurpatae fuere, sed Dux IohanFridericus hoc insuper fieri passus est, ut a consiliarijs quibusdam, & ministris suis Princeps Elector clam & palam, scriptoq; quodam typis expresso, tam Principem Electorem, quam terras huius infamante, criminationibusq; & contumelijs existimationem ipsorum afficiente, peteretur, cumq; comperitum esset autorem eius scripti esse Doctorem Basilium Monnerum in oppido Ienensi, contraq; hunc secundum pactorum haereditariorum constitutiones ad Duxem IohanFridericum ageretur, hunc non tantum poena nulla affectis sed summopere etiam excusavit atq; protexit. Tacemus interea, tam illo tempore, quam hoc etiam praesente, neminem in maiore apud ipsum gratia esse, quam qui contra Principem Electorem procaciter contumelioseq; dixerit aut scripserit, etiamsi scurræ nequam sint, qui mirifica somnia commenti sunt, eiusq; celsitudini spem fecerunt de harum terrarum dominatione potiundo.

Postq; vero intellectum est illis Theologorum rixis & condemnationibus nihil profici, neq; Principem Electorem terra & ditione sua scribendo ejici posse, atq; ita conductitorum & seditiosorum clamatorum illorum usus nullus esset amplius, imo ij ipsi etiam, qui eos conduxerant, a Pharisaicorum Theologorum talium excommunicatione tuti esse non possent, tum igitur non tantum satietas existere horum coepit, sed terra etiam (neq; iniuria, quippe, qui nihil aliud egissent, quam ut seditionem excitarent, & ad quam rem operam suam conducti elocassent, eam praestare non potuissent) expulsi sunt. Haec ita se habere toti ferme Germaniae constat.

Post

Post hæc igitur, & quod hac via res non processisset, Dux IohanFridericus de alijs modis cogitauit, & quod libris conscribendis perfici non potuit, hoc per eos, qui ad latrocinia & cædes cruentas operam suam conferre consueuissent, & a supremo magistratu banniti & proscripti essent, tentare apud se constituit, eaq; de causa Vuilhelmum Grumpachensem & Vuilhelmum Steinensem, vna cum cæteris, qui a Cæsare olim Ferdinando, laudatissimæ memoriæ, propter patratum contra pacem publicam facinus in direptione oppidi Vuircpurgi, publice banniti & proscripti fuere, ad se attraxit, operamq; horum ad intima consilia & ministeria conduxit, inq; consiliarios & ministros recepit, Atq; per aliquot iam annos oppidum ipsius & munitio Gothana hospitium fuit proscriptorum & prædonum, hocq; modo asyllum quoddam bannitorum & nebulosum, Quod ita se habere tam a superioris temporis Cæsaris Maiestate quam penes quam nunc est Imperium, facta proscriptio, editaq; mandata, & pacto hæreditario conjunctionum Electorum & Principum legationes missæ, & literæ ab his scriptæ, eaq; de quibus publice in toto Imperio Romano, alijsq; Regnis constat, demonstrare possunt, ad quæ omnia in præsentia prouocamus, eaq; huius rei testimonia esse volumus.

Narratur etiam, quod Ducis IohanFriderici honesti & fideles subditi, ad celsitudinem ipsius submissæ hoc egerint atq; petuerint, vt a proscriptorum hominum consuetudine abstineret, & contra Cæsaris edicta, contraq; hæreditarij pacti necessitudine conjunctionum Electorum & Principum tam beneuolas admonitiones, diutius eos ne protegere, sedem'ue eis apud se concedere vellet, Quomodo etiam a fratre Duce Iohan Vuilhelmo

helmo sapius, tam per literas quam coram, beneuolentissime & admonitus & oratus fuerit, vt a violatorib. pacis publicæ illis, & proscriptis hominibus, abstinere, & supremi Magistratus mandatis, propinquorumq; & consanguineorum suorum Palatini, Iuliacensis, Pomeranorum, Hassiæ, fidelibus admonitionibus locum concedere vellet, eaq; in re & ad se ipsum, & hæredes, coniugem, & vniuersam ditionem suam respicere, ipse sibi omnium optime conscius est, & testantur hoc scripta & actiones, quæ intercesserunt.

Vt autem præter hæc, quæ publice nota sunt, magis adhuc & clarius, peculiarium quarundem rerum expressione, demonstratur, homines illos aduersus Principem Electorem conductos & feros esse, de infra scripta breui & vera narratione omnibus hoc cognoscendum proponitur.

Princeps Sax. Elector &c.

sapius à multis bene affectis summorum & infimorum ordinum, & tam illustris quam alius conditionis hominibus, fidei ipsius concreditus significacionibus edoctus est, quæ proscripti illi, & præcipue Grumpachensis, contra excellentiam ipsius, terrasq; & ditionem molirentur, simulq; admonitus fuit, vt ad res suas diligenter respiceret, neq; facile crederet, sed necessariam diffidentiam vsurparet, idq; hac de causa, quod impediuisset diceretur, quo minus proscripti illi proscriptiõne sua apud superioris tēporis Cæsaream Maiestatem reconciliatione parta liberati fuerint, neue malæ horum & proscriptionum causæ componerentur, intercedere.

Docuerunt & ij, qui Grumpachensis literas legerunt & in Gallicam linguam transfulerunt, quam multa
C falsa

falsa & conficta de Principe Electore in Galliam scripsisset.

Præterea accidit, vt de hoc etiam ad Principem Electorem afferretur, Georgium Tubelum perfidum & perituum siluestrum aliquando curationum apud ipsum administrum, constitutum esse, qui in siluis ei insidiaretur, & cum multis equitibus hac de causa in locis abditis & occultis stationes habuisset, eaq; in re a Grumpachensi consilio opeq; eum instrui.

Vuolsius etiam Mulichius Principi Electori significauit, Grumpachensem literis quibusdam ad se scriptis Electorem perfidiæ accusare.

Itemq; de alteris literis, quibus commemoraretur, quod Grumpachensis ipse post prælium ad Siferhusam insidias stationis equitum Principi Electori collocasset, qui reuertentem ex regno Daniæ & Cellis Saxonice digressum interciperent, etiamsi autem tum indicio factõ admonitus sibi cauisset, ita tamen multas agitationes huiusmodi se ei structurum esse deinceps, vt tandem ex his non sit euasurus. Vtramq; autem epistolam eo tempore quo, Grumpachensi vna cum cæteris quibusdam hoc ita conciliantibus, Dux Iohan Fridericus ab ipso abalienatus fuerit, per vim ei ereptam esse.

Hæc omnia Princeps Elector heroica magnanimitate contempsit, donec etiam comitis Gunteri Svarcepurgensis indicatio accederet, Hic comes eos Grumpachensis sermones, qui nunc statim subiicientur, cuiusdam ex nobilitate bis indicarat, & ut ad Principem electorem deferret mandarat, Hocq; primum facto indicio, postea Princeps Elector præcipuos quosdam ditiosnis suæ, aliosq; Consiliarios suos, ad comitem Gunterum Lipsiam misit, qui tunc iterum hoc indicauit,
Grumpa

Grumpachensem disertis verbis sibi dixisse, quod Principis Electoris vitæ & capiti esset insidiaturus, neq; Electorem vltra id tempus, quod intra eam diem qua hoc dixit, & brumam intercederet, ante oculos ei effugiendo obuersaturum. Id quod postea comes ille, cum Cæsarea Maiestate ita postulante in Vngaricam expeditionem proficisceretur, chirographo suo & sigillo appresso, superuacaneum ad modum testatus est, cuius exemplum subiectum est infra Numero, II.

Quod igitur Princeps Elector ita existimaret ad supra exposita indicia hoc etiam diuinitus conciliatū accedere, quodq; meminisset, Grumpachensem consilij cruenti illius contra Episcopum Melchiorem Vuircepurgensensem conciliatorem autoremq; præcipuum fuisse, sicut hoc de typis expressis testimonijs & facinorosorum confessionibus editis cognoscere licet, hac ergo de causa, adhibito consiliariorum præcipuorum suorum consilio, ad hanc rem penitus explorandam, decreuit Ducem IohanFridericum de hoc humaniter docendum, & Grumpachensem in celsitudinis ipsius præsentia, Legatis missis, de minacib. & cruentis sermonibus talibus compellendum, quod & ita factum est, Et tres Princ. Electoris terrarum Consiliarij & Primarij ductores, vna cum Notario, Gotham ablegati sunt, quo loco hi XXVII die Mens. IX bris, superioris anni LXV. Grumbachensem, præsentem Duce IohanFriderico, nomine Prin. Electoris compellarunt, eiq; significarunt, ad Principem Electorem de supra expositis minacibus sermonib. allatum esse, ideoq; postulare, vt se explicaret, an eosa se habitos usurpatosue fateretur, Ad quæ ille per ambages quasdam respondit, eaq; responsio a Notario excepta & diplomate comprehensa est,

est, quod extat infra Numero III.) cum huius tamen sententiæ clausula; Inficiari se sermones illos a se prolatos, nisi eorum conuinceretur.

Ne existimaret autem Grumpachensis, Principem Electorem testimonia quibus hoc fieret non habere, aut qui hoc indicasset aperire eum dubitare, litteris postea ad Ducem Iohan Fridericum amicissime scriptis comitis ei Suarcepurgensis nomen exposuit, qui huius rei index & testis esset, & ad celsitudinem ipsius de ijs ægit, eaq; ab hac petijt, quæ transactionib. illis pactisq; hæreditarijs & sacri Imperij decretis continentur & quod de pace publica, atrociss. pœnarum comminationem complementia mandata postulant, Sicut hoc Cæs. Maiestas, Electores, proceres & ordines ex infra subiecto exemplo cum nota A discere poterunt.

Atq; Princeps Elector in persuasione indubitata a Duce Iohan Friderico hoc expectabat, ipsum in consideratione iuratorum pactorum hæreditariorum, & proscriptus Grumpachensis quis esset, statim beneuolum se, & vt consanguineum deceret ad hæc præstiturum, plusq; apud ipsum Cæsareæ Maiestati debitæ obedientiæ, sacramentoq; dicto obligationis factæ, & pactorum hæreditariorum cum Principe Electore Sax. cæterisq; Electorib. & Principib. consortibus, coniunctionis, q; banniti hominis respectum valiturum esse.

Quam nudum vero & ieiunum responsum ad hæc, quo Grumpachensis excusaretur, comitisq; dimiueretur existimatio, dederit, exempla docent cum notis, B & C, ad quæ Princeps Elector rescripsit ea quæ sunt in exemplo notato litera, D.

Quod enim Grumpachensis homo esset proscriptus & Bannitus, cui absq; hoc Dux Iohan Fridericus sedem

sedem apud se concedere non debuisset, comitis autem dignitas & existimatio nullis criminibus notata esset, cuiq; propterea Prin. Elector fidem haberet, His igitur de causis Principi Electori non fuit commodum uel cum Duce IohanFriderico, vel cum Grumpachensi verholas disputationes suscipere, sed quantum ad proscriptum illum attinet Prin. Elector hereditaria pacta ut seruarentur vsit, neq; iniuria.

Et si autem Dux IohanFridericus postea iterum ad Prin. Electorem litteras misit eas, quarum exemplum habet notam E, tamen ad has etiam Prin. Elector respondit ea quæ sunt in exēplo F notato, Ex quib. literis intelligere licet publice omnibus, qua fide & quā beneuola sanguinisq; cōiunctione digna affectione Prin. Elector erga Ducem IohanFridericum fuerit, quodq; Prin. Elector, ne verbum quidem vnum graue aut asperū aduersus Ducē IohanFridericum in litteris illis vsurparit, quātumuis magnæ ei, ut secus faceret, causæ allatæ fuerint.

Sed neq; his litteris quicq; fuit profectum, & Dux IohanFridericus in pristina sententia sua, & inanem Grumpachensis excusationem vsurpando, permansit, sicut est in Exemplo cum nota, G, nulla habita consideratione, quod Grumpachensis Cæsareæ Maiest. Electorum Principum & ordinum imperij consentientibus facti decreto, publice proscriptus, ipsiq; Duci IohanFriderico seuerè mandatum esset, ut bannum aduersus Grumpachensem persequeretur, & ad pœnas ab eo sumendas comprehendere eum curaret.

Interea dum vltro citroq; hæc scribuntur, dumq; Princeps Elector abest in comitijs Augustanis, hoc accidit, ut in terra ipsius quidem Hans Behem nomine, propter furtum factum caperetur, qui tum statim sua spon-

te non interrogatus confessus fuit & enunciauit, se puerum esse Grumpachensis, & ab hoc & Vuilhelmo Steinensi constitutum ad Principem Electorem obseruandum, & quib, in locis ageret, speculandum, & si fieri posset, globo tormenti in eum emisso interficiendum, quæ captiui huius enunciatio Principi Electori a consiliarijs ipsius Augustam perscripta fuit, sicut est in exemplo, numero III.

Præterea tum & hoc accidit, vt copiarum militarium Ductor quidam primarius Christoph. Zetuenensis, qui Ducis Iohan Friderici minister fuerat, Principi Electori per literas significaret, eiusmodi quædam negotia incidere, quæ excelstitatis eius caput & vitam attingerent, quæ subiectissimo studio excelstitati eius aperire atq; indicare vellet, si benigne ex ipso vellet cognoscere. Qua de caussa Princeps Elect. hunc ad se Augustam accersiuit, quod vero inde Monacum versus progressus esset, Ductor ille primarius (quem ante id tempus Prin. Elector neq; viderat neq; nouerat) eodem hunc Starepurgum in Bauriam secutus fuit, ibiq; Principi Electori de Grumpachensis cruentis caedemq; spirantibus consilijs copiose retulit, & peculiariter quidem, quod de hac re cum ipso locutus esset atq; agisset Grumpachius, cum nota ei loca essent regionis in tractu ad Hartuisum (quod est cognomentum prati ad siluas in Sudetibus) quo in loco tum Prin. Elect. in venatione uisus se diceretur, Vt hanc operam a se obtineri pateretur, quo Prin. Elector capi, & in ipsorum proscriptorum potestatem redigi posset, tum vero tam Domino quam ministris consultum iri &c. Sicut exemplum literarum iudicij huius, quas propria manu sua subscripsit & ob signauit, demonstrat, cum nota litteræ H,

Postq;

Postq̄ vero Prin. Elect. feliciter in terras suas re-
uersus in sedem aulae suae Dresdam aduenit, amplius ei a
Consiliarijs significatum fuit, quid supra nominatus car-
ptiuus Hansus Behem, & vnus insuper praecipuus itine-
rerum praedo Philipp. Plassus nomine, qui inimicitias
Ciuitati Erfortensi denunciauerat, & diuinitus in vinctu-
cula redactus fuerat, tam sine tormentis interrogati,
quam per haec quaestionib. habitis, confessi fuissent ez-
nunciassentq̄, nimirum, quod hic etiam ipse nulla tor-
mentorum vi allata, suatq̄ sponte aiendo professus fuisset,
qui cum ipso sermones essent habiti, vt suam etiam
operam ad Principi Elect. insidias faciendas, adq̄ itine-
ra ipsius obsidendum, huncq̄ capiendum conferret, sic-
cut quae hic Plassus indicando edidit, praesentib. multis
ex ijs qui iudicia administrant, alijsq̄ dignitate praeditis
testibus, Princeps Elector per Notarium consignari, &
repetita aliquoties recitatione ei praelegi, & diplomate
comprehendi curauit. Sed cum Hansus Behem, inter
caetera Ducis etiam Iohan Friderici mentionem fecisset,
Princeps Elector, consilio habito, decreuit, confessioni
eam ita, sicut ab hoc edita fuisset, Duci Iohan Fri-
derico transmittendam esse, Vt (etiamsi, quod ad Duce-
m Iohan Fridericum attineret, Princeps Elect. nullam
prorsus fidem confessioni illi editae tribueret, sicut
& nullo verbo hac de re Dux Iohan Fridericus a Prin-
cipe Electore est accusatus) Dux tamen ille hoc modo
doceretur, atq̄ cognosceret, quid ornamentum bonaeq̄
existimationis a proscriptis, per cruenta caedumq̄ fac-
cinora horum, sibi acquireret, hocq̄ modo tanto maior
ei caussa afferretur ad Caesareae Maiestati obedientiam
praestandam, & Principis Elect. amicis & iustis postula-
tionibus locum concedendum.

Et

Et misit tum Princeps Elector ad Ducem Iohan-
Fridericum vna cum confessione illa eas literas, qua-
rum exemplum habet notam, I In quib, an hoc insit,
quod Princeps Elector Ducem IohanFridericum insi-
diarum insimulet, quas capiti & vitæ suæ struat, Prin-
ceps Elector Cæsareæ Maiestatis, Electorum & Princi-
pum, omniumq; intelligentium hominum cognitioni
& iudicio permittit.

Sed hoc non ita se habere, vanissimeq; confingi,
literæ ipsæ docent, multoq; magis ex ijs Principis Ele-
ctoris ad Ducem IohanFridericum literis, quæ illas
cum I, notatas statim securæ sunt, ante adhuc q; Dux
IohanFridericus ad I, notam præferentes responderet,
ex ijs igitur literis Principis Electoris, quarum exem-
plum notam K habent, multo magis, euidenterq; pers-
picitur, Principi Electori hac in parte violenta crimi-
natione iniuriam fieri, falsoq; eum argui, cuius rei
Prin, Elector illas ipsas beneuolentissime, & sanguinis
coniunctionem decente modo, ingenuèq; scriptas liter-
as suas, disertamq; sententiam, quam verba edunt, argu-
mentum esse vult & proponit, Quæ postremo loco
Principis Electoris scriptæ literæ a Duce IohanFrideri-
co, vt deinceps exponetur, suppressæ sunt, Imperijq;
& cæteris legatis, ad quos Principem Electorem obtre-
ctando infamauit, de his literis nihil indicatum, nullaq;
mentio harum facta, resq; tota silentio dissimulata fuit.
Hæc est vera veritatisc; firmamentis nitens de his rebus
narratio, Princepsq; Elector hæc omnia, ita vt exposita
sunt se habere, illis vltro citroq; scriptis missisq; literis,
alijsq; argumentis, & multis viuorum hominum, digni-
tateq; & fide præditorum, testimonijs, si res postulet,
probare planumq; facere potest. Vnde tam Cæsarea
Maiestas,

Maiestas, proceres et ordines sacri Imperij, quam in vniversum omnes homines statuere possunt, an hæc res vnus tantum et suspectæ fidei hominis temeraria & vana obrectatione, duorumq; facinorosorum, atq; ex his tormentorum vi extortis confessionibus, nitatur, cum hæc non tantum comitis Suarcepurgensis, sed etiam Christoph. Zetucensis testimonio, qui duo testes sunt nullo crimine notati, quibusq; magna fides tribuitur, probari possint, quorum vterq; ea quæ indicauit, non nudis tantum verbis retulit, sed sepius etiam repetiuit, & manu sua exarato scripto comprehendit, edidit, confirmauit, Ad quæ cum duorum facinorosorum confessiones tam in tormentis quam sine his editæ, & in quibus perseverarent, accederent, vnusquisq; iam constiturere potest, argumentorum testimoniorumq; quibus res conuincatur, abunde satis esse.

Et quanquam Grumpachensis impudenter profiteri audet, quod facinosum Bemum prorsus non noverit, neq; hoc ministro se vnquam vsurum esse, viuunt tamen, quorum testimonio res probari potest, qui eodem tempore quo ille, & vna cum Hanso Bemo, in familiaria interq; ministros Grumpachensis fuere, eorumq; nomina principi Electori a quodam præcipuæ dignitatis homine indicata sunt. Pari impudentia confictum & hoc est, & æque falsum, quod in typis expressis scriptis suis idem profitetur, Principem Electorem Hansij Bemum illius aduersus se editam confessionem inauditorum tormentorum cruciatibus extorsisse, hoc enim & iudicia administrantium, diplomatumq; de hoc conscriptorum, & multorum honestorum hominum testimonij probari planumq; fieri potest, facinosum hunc propter furtum commissum in vincula coniectum, ne

moꝝ somniare potuiffet Grumpachensis eum mini-
strum aut emissarium latronem fuisse, si non absqꝫ euz
iusqꝫ interrogatione, suaqꝫ sponte, & priusqꝫ tormenta
aduersus eum vsurparentur, ipse hoc enunciaffet profese
fuisqꝫ fuisset.

Contra vero, quod Dux IohanFridericus, vna cū
Grumpachensi, cæterisqꝫ sanguinem sitientibus, & in-
sanis consiliarijs suis, ex intimis scribis & Secretarium
quendam suum Iohannem Rudolphum, qui ei familiae
vltra triginta annos opera sua inseruijt, suspicionis ad-
uersus eum conceptæ præensione, aliquid ei cum Prin-
cipe Electore Saxoniae, Consiliarijsqꝫ & Secretarijs hui-
us, molitionum intercessisse, in carcerem conijci, & ex-
pressis verbis de hoc in Principem Electorem consilia-
riosqꝫ huius tormentis quæri, & miserabiliter eum ex-
cruciari curauerit, hoc igitur ita a Duce IohanFrideri-
co admissum esse, tota Gothana ciuitas, & Secretarij hui-
us filiorum et propinquorum miserabiliter scriptæ sup-
plicesqꝫ literæ, testari possunt, & hæc tamen Dux Iohan-
Fridericus tam de Secretario illo quam contra Prin. E-
lectorem & Consiliarios huius falso iniusteqꝫ suspican-
do concepit, cum Prin. Elector non possit certo recor-
dari, hunc Iohannem Rudolphum toto tempore vitæ
sux vere ipsi notum, aut a se vnquam compellatum fuis-
isse, nisi forte ante annos circiter X. aut XII. in Ducis
IohanFriderici nuptijs primis Vuimariæ hoc accidisset,
quo tempore huius Secretarij domus, quæ Principis
Electoris armamentarium ibi esset, assignata fuit, Atqꝫ
Secretarius ille tam Principi Electori quam Consiliarijs
& Secretarijs huius non tantum nihil patefecit, scripsit,
significauit, quod facere eum non decuiffet, aut Prin.
Electori commodo fuisset, quale & vt facere vellet, ne-

mo vnq̄q̄ animum eius attentauit, sed potius quæ Prin-
cipi Electori contraria essent ea fecit, cum hic præ cæte-
ris Ducis IohanFriderici ministris, omnes vehementer,
inhumaniter & inepte scriptas Principis sui literas, ma-
nus propriæ suæ subscriptione notare confueuerit, eoq̄q̄
modo animo se esse a Prin. Electore singularem ad mo-
dum alieno demonstrauerit.

Præter hæc, & ad rem magis etiam confirman-
dam, Grumpachensis nuper Duci IohanFriderico scrip-
tum obtulit excusationis cuiusdam suæ, quod Dux Ioh-
hanFridericus Principi Electori transmisit, in quo fate-
tur, quod erga Zetuicensem, multosq̄q̄ alios, sermones
illos de insidijs ad Haruuisam struendis, haud obscure
vsurpasset, Scribitq̄q̄ Grumpachensis in altera quadam,
vt haberi vult, excusatione sua, huius sententiæ verba,
Nisi Princeps Elector suam sociorumq̄ apud Cesare-
am Maiestatem in gratiam reconciliationē adiuuuet, et à
persequendis ipsis desistat, nihil certius ei expectan-
dum, quam tale aliquid contra ipsum susceptum iri etc.

Iam hoc notum est, quid in facinoribus malis pos-
sit confessio talis, huicq̄q̄ similes, si a facinorosis ipsis fi-
ant, quantumq̄ valeant, nimirum, quod etiamsi circum-
stantiarum & conditionum certarum additionibus res
tegatur & pallietur, remotis tamen indemonstratis illis
& non probatis facti qualitatibus, circumstantijs, &
conditionibus, facinus ipsum ab his separatum nudumq̄q̄
& per se, hoc modo pro confesso habeatur accipiaturq̄q̄,
& sciunt intelligentes homines quid vsurpatæ commi-
nationes tales in se habeant, quasq̄q̄ in animis, tam de ad-
missis facinoribus, quam conceptis horum consilijs, stas-
tuendi causas præsumtionescq̄q̄ complectantur & præbe-
ant.

In hac etiam proscriptorum hominum receptatione insuper hoc accidit, vt in Principis Electoris ditione aliquoties & prædationes & cædes fierent, & tam Principis Electoris subditi, quam externi, diriperentur, spoliarentur, inq̃ vñs publicis interficerentur, perpetratores autem talium facinorum qui essent longo iam tempore explorari non posset, donec, Deo conciliante, aliqui, in primis autē supra nominatus Philippus Blassus, comprehenderentur, qui de complicibus etiam suis enunciant, aliaq̃ de facinorosis talibus indicia proferrentur, inter quos fuerunt aliqui, qui alia etiam contra Principem Electorem perpetrarant, ij statim tum se Gotham ad Ducem IohanFridericum contulerunt, vbi cupidissime accepti et recepti fuerunt, liberq̃ eis accessus & recessus patuit, & adhuc patet.

Hoc vero an ijs transactionibus, iuratisq̃ pactis hæreditarijs, quorum capita quædam supra proposita sunt, respondeat, quibus disertis verbis cautum est: *Ne quis alterius hostibus, proscriptis & prædonibus, sedem apud se præbeat, neue hos tutos præstet,* Hoc igitur, Princeps Elector Rom. Cæsareæ Maiestati, Electoribus & proceribus Imperij, atq̃ in vniuersum omnibus hominibus æstimandum permittit.

Cum autem Dux IohanFridericus cum Principe Elect. coniunctionem hoc modo proderet, eiq̃ contrario modo prosriptos, prædones & latrones, aduersus Electorem reciperet & protegeret, & Princeps Elector contra hæc nihil aliud grauius susciperet, quam vt Ducem IohanFridericum transactionum pactorum hæreditariorum, & fraternæ necessitudinis, beneuole humaniterq̃ admoneret & quod ad prædones latronesq̃

nesq; illos attinet, ad Ducem IohanFridericum id age-
ret, quod inter Ethnicos & Turcas vnus alteri negare
non solet, his tamen & ipsis Dux IohanFridericus non
acquireuit aut contentus fuit, sed ne quid ad extremam
persecutionem, & existimationis Principis Electoris di-
minutionem deesset, quodq; re fieri non posset, id infamantibus
scriptis perficeretur, hoc fecit Dux IohanFri-
dericus, vt Prin. Electorem tam responso eo, quod Le-
gatis Imperij Gothæ dedit, sicut initio huius narrationis
expositum est, quam literis illis ad Electores & Princi-
pes certos, cuius exemplum cum litera, L, notatum in-
fra adiectum est, grauissimum ad modum infamaret, &
proscriptos illos non tantum contra consentientibus sen-
tentijs ab Imperio decretam & publicatam proscriptio-
nem, atq; a Cæsarea Maiestate secuta cum poenæ adie-
ctione de his mandata, tanquam Consiliarios & mini-
stros suos (cum tamen Cæs. Maiestat, Electores, Prin.
& ordines Imperij, contra vitam & caput, dignitatem &
fortunas horum sententiam tulerint, & cognitione legis-
tima hæc ijs abiudicarint, perq; bannum & supremum
bannum editum, in vniuersum omnibus copiam fece-
rint aduersus hos, vitam & fortunas horum grassandi)
hos igitur tales ut Consiliarios & ministros suos Dux
IohanFridericus non tantum patrocinijs suo disputan-
doq; defenderet, eosq; per quam strenue excusaret, laus-
daret, & quasi sanctos quosdam in viuis adhuc obuer-
santes homines celebraret, sed insuper in illis literis, Cæ-
sarex Maiestat, Dominiq; Patris huius prorsus contumeliosam,
ab Imperio autem vniuerso decretæ proscriptio-
nis eiusmodi qua hæc contemneretur, mentionē fa-
ceret, inprimis autem Dux Elector insimularetur, quod
primarius quidam esset manifestusq; contra pacem pub-
licam

blicam perpetratorum facinorum promotor & defensor, atq; ipse etiam pacem publicam violasset, & eius modi crimina in eum confingeret, inq; hominum animis informaret, quorum si teneretur, non tantum genere suo illustri & septemuirali dignitate dignus non esset, sed iusta sententia grauius etiam aliquid mereretur.

Sed cum Princeps Elector, Deo gratia, se ab ijs omnibus purum culpaq; vacuum esse sibi sit conscius, neq; Dux IohanFridericus vilo vnquam tempore minimum punctulum eorum, quæ contra Principem Electorem profert, probare aut illustriss. conditionis ipsius dignitatem, honorem atq; existimationem bonam, veritate nitentibus firmisq; rationibus, vlla macula afficere possit, ineuitabilis etiam Principi Electori necessitas affertur, dignitasq; & existimatio ipsius hoc flagitant, vt de Ducis IohanFriderici responso illo, & quæ hoc ad Principis Electoris personam pertinentia complectitur, deq; Ducis IohanFriderici ad Electores Principesq; certos missis literis, De his igitur omnibus, vt in præsentia, coram Casarea Maiestate, Electoribus, Principibus & ordinibus Imperij, atq; adeo coram vniuerso orbe terrarum, testetur, contra Principis viri officium, & secus quam demonstrari possit, aduersus se scripta & sparsa esse, Principiq; Electori hoc modo violenta criminatione iniuriam fieri.

Etsi autem per singula capita deducta demonstratione non esset opus, atq; tali modo eorum, quæ per iniuriam in Principem Electorem conferuntur, refutationem instituire, cum de supra commemoratis satis euidenterq; perspicui possit, quomodo Dux IohanFridericus hoc ægerit, vt cum Principe Electore negocium
ei neces

ei necessario intercederet, quomodoq; iuratis hæredis
tariæ necessitudinis pactis, constitutisq; transactionibus
contraria facinora admiserit, non potest tamen Prin-
ceps Elector aliter facere, quam vt de omnibus, quæ
Dux IohanFridericus ad se & proscriptos falso confis-
ctioq; prætextu purgandum subleuandumq;, Princí-
pem vero Electorem vaniss. criminationibus premen-
dum atq; infamandum, prætendit, de his igitur omnibus
vt breui veracq; narratione doceat.

Principio igitur cum Dux IohanFridericus in illo,
cuius iam sæpe mentio facta est, responso, alijsq; scriptis
suis in medium proferre non dubitat, proscriptionem
Grumpachio, & complicibus huius, Prin. Electoris, ad-
uersariorumq; ipsorum molitionibus conciliatam esse,
& quod Princeps Elector Cæsareæ Maiestatis animum
a Duce IohanFriderico grauissime abalienarit, Mirari
aliquis iure posset hoc genus hominum eo etiã vsq; pro-
gressum, vt non pudeat eos eiusmodi loqui & scribere,
quæ aliter se habere, non tantum Cæsari, Regibus, Ele-
ctoribus, Principibus & ordinibus imperij, sed vulgo
etiam, & orbi terrarum constet, nisi per multos iam an-
nos hoc illos ita facere assueuissimus.

Principioq; Electori inprimis propter domus Sax-
onice dignitatem & genus, maiorem dolorem affert,
eo sibi vitam productam, vt experiri cogatur, & quis-
dem in familia sua, Saxonico sanguine natum Princí-
pem, illustris conditionis suæ adeo oblitum esse, vt con-
iungens se cum ijs, quibus omnis dignitas, caput & vita
abiudicata, & qui ab vniuerso sacro Imperio publice
proscripti fuissent, vnaq; cum his, ordinariæ potestati,
cui subiectus esset, contumaciter se opposuerit, neq; alio
erga hos studio fuerit, quam si sacramenti aut conditio-
nis suæ

nis suæ habuisset consortes, eosq; honore honestarit & magnificerit, Cæsaream vero Maiestatem, omnesq; propinquos suos his postposuerit, præcipue vero Principem Electorem, sanguinis pactorumq; hæreditariorum necessitudine ipsi coniunctum, extremum ad modum ignominijs deformarit, & a laudatiss. maioribus ipsius acceptum & ad se propagatum principatus sui decus, dignitatem atq; existimationem, uanissimis criminationibus affecerit & læserit.

Quomodo uero, quod ad deliberationem de seditionis, seditionumq; conflatoribus, & pacis publicæ uislatoribus puniendis attinet, in Imperij comitijs acta res sit, a Cæsa. Maiestate proposita deliberationum capita euidenter demonstrant, in quibus Cæsar. Maiestas ipsius, Electorum, Principum & ordinum consilium, & quid de proscriptis & violatæ pacis in direptione urbis Vuircepurgenſis facinore, statuendum videretur, expressis verbis & luculenta expositione postulauit, omnibusq; ordinibus tam infimis quam summis nota res est, quid in deliberatione de proscriptione factum sit, & quomodo de hac ex vno consilio in alterum, more in Imperio vsitato relatum, & tandem ab omnibus ordinibus concordibus sententijs in eam, ita vt publice edita est, consensum, & decretum huius factum fuerit. Itemq; ex literæ, quibus Cæsarea Maiestas conuentum Imperij Electoribus & Principibus indixit, demonstrant, quid Cæsarea Maiestas hac de re ad Electores & Principes perscribi curauerit.

Quod uero Dux IohanFridericus vna cum honestis illis, sicut eos appellat, hominibus suis, Cæsaream Maiestatem, Electores, Principes, ordinesq; Imperij arguere audeat, hos contra quam antea a se ipsi detulissent

rece

recepissentq̄, proscriptionem illam ferri & molitionibus certis apud se obtineri passos fuisse, hoc Prin. Elector sacro Imperio refutandum relinquit, Ipse vero quid hac in parte, ad proposita a Cæsarea Maiestate de liberationis capita in Consilijs habitis, & Imperij comitijs publicis, egerit atq̄ comprobarit, ea minime dissimulat, neq̄ dubitat profiteri, & scit se in his omnibus officium & fidem, & quod Christianam professionem & Principem virum decet, præstitisse, ingenueq̄ agisse.

Neq̄ vllis tum molitionibus aut machinationibus opus fuit, cum publicæ pacis admissa violatio ante oculos esset, & Grumpachensis, vna cum alijs, multo ante quam ea Imperij comitia instituerentur, a Cæsaris huius antecessore, proscriptus fuerit, ijq̄ ordines quibus vis & damna illata fuissent, ad Cæsaream Maiestatem, vt proscriptio denuo fieret, & de hac prosequenda decerneretur per quam suppliciter & demisse agerent precarenturq̄. Quod vero Prin. Elector molitionum aduersus Ducem IohanFridericum callidissimarum & perniciosissimarum ad Cæsaream Maiestatem vsurpatarum, animumq̄ huius a Duce IohanFriderico grauer alienasse, arguitur, prorsus est confictum, nullaq̄ veritate nititur, & Cæsarea Maiestas absq̄ dubio, si res postulauerit, Principem Electorem benignissime excusatum defensumq̄ præstabit, cum Cæsarea Maiestas ipsius sciat, Principisq̄ Electoris scripta doceant, quomodo in his negocijs Princeps Elector se gesserit.

Etsi autem Prin. Elector sua sponte intelligit quid agnatis consanguineisq̄ & propinquis suis debeat, & (quod absq̄ iactantia dicatur) erga Ducem IohanFridericum cæterosq̄ Electores & Principes, hactenus officium hac in parte luculente præstitit, contra tamen,

hoc etiam intelligit, Deo & supremæ potestati magis se esse obligatum, & quod propter propinquitatis vllius coniunctionem, aut affectus aliquos suos, ei se opponere non debeat, sed hac in parte sacramenti dicti, & fidei, quibus Cæsareæ Maiestati sacroq; Imperio obligatur, rationem sibi habendam, quemadmodum & Cæsar. Maiestas in hæreditarijs fraternæq; necessitudinis pactis excipitur, neq; vlla contra hunc fœdera, aut obligationes vllæ, valere debent aut possunt. Quantum ad offensionis plenam mentionem attinet, Principi Electori ab Henrico Staupicensi, Electoris ministro, de consilio institutæ direptionis oppidi Vuircepurgensis significatum fuisse, eamq; rem Prin. Electorem approbasse, & Staupicensi bene precatum, & per omnia sibi placere passum, atq; hoc modo ante & post patratum facinus, eius rei conscium fuisse, scientemq; permisisse, & voluptatem inde cœpisse. Ad hoc respondet Princeps Elector suo loco, & dici & scribi talia de se crimine mere confictio, & si Staupicensis hoc a se factum fateretur, aut quod de Principe Electore hoc vel locutus sit vel scripserit, conuinci posset, eam aduersus Staupicensem seueritatem vsurpare sciret, vt intelligeret ille se in Principis Electoris gratia non esse, alijsq; exemplo huius tale aliquid audere deinceps deterrerentur.

Quod autem ipse etiam Staupicius, cum presentibus Illustriss. & Illustriss. generis Principib. & Dominis D. D. Vlrico, Duce Megalopyrgensi, & Ernesto, Duce Brunsvicensi, multisq; ex nobilitate, de hac re compellaretur, inficiatus sit factum, Princeps Elector Illustrissimos illos Principes, & viros nobiles, testes citat, qui hoc ita se habere sciant & testari possint, Quibus addit & per literas a Staupicensi excellenti ipsius datum
respon-

responsum, cum nota, M, earumq; literarum testimo-
nia, quas hic ad Ducem IohanFridericum ipsum scri-
psit, & alteras ad proscriptum Grumpachensem huius,
quas de hac re binas ad eum misit, quibus se excusaret,
quarum & ipsarum exempla infra cum N, notata cog-
noscere licet, in quibus cum huius sententiæ verbis vta-
tur: *Quicumq; hoc de me loquitur, scelerato & nefarie*
in me composito mendacio comminiscitur atq; confingit,
honesti homines bene intelligent, quid de hoc crimine,
cuius Princeps Elector falso insimulatur, sentiendum sit,
& Deo iuvante, nullo vnq; tempore, vllum vestigium
huius criminis in Principe Electore deprehendetur,
multo minus veris argumentis conuinci debbit, quod
publicam pacem violentia facinora placere sibi patiatur,
aut sciens hæc permittat, promoueat aut conciliet.

Quod vero affertur, non tantum Grumpachens-
sem, sed multorum etiam tam Electorum quam Principum
subditos & Fafallos irruptioni Vuircepurgensi in-
terfuisse, hoc Grumpachensem non excusat neq; alle-
uat, sed hoc nomine maior est culpa huius, cum a mul-
tis iam annis singulari diligentia hoc ægerit, vt ex nobis
litate & alios adolescentes homines, legitimæ potestatis
dignitatem diminuentibus verbis, magnisq; promissis,
& fucata fraudulentatq; oratione, ad se alliceret, atq; in-
duceret, & facinorum suorum violentiam, inscio ma-
gistratu, ipsis persuaderet, operatq; horum ad hæc abuz-
teretur.

Qua de causa, & vt huius sceleris architectus, &
Princeps proscriptorum, vna cum ijs, quorum par fuit
potestas, iure poena afficietur ea, cuius exemplo alij a ta-
libus facinoribus deterreantur, quodq; prosit ad sacri

Imperij eminentis autoritatis, obedientiæ legitimæ, pacis etiam, tranquillitatis, disciplinæ & honestatis conseruationem.

Alijsq̃, qui talia facinora exercuerunt, aut adhuc exercent, a Cæsarea Maiestate par pœna animaduersionisq̃ seueritas expectanda, in quibus Prin. Elector neminem, ac ne eos quidem, qui se Falsos huius aut ministris iactitant, exceptos vult, vllisue contra Imperium parci, sed Cæsareæ Maiestati eos, qui publicam pacem manifesto violant, quicq̃ proscripsi sunt, neq̃ reconciliationem legitimam impetrarunt, puniendos commendat.

Nullam igitur Dux IohanFridericus causam habuit, cur ad Principis Electoris apud Cæsaream Maiestatem, ordinesq̃ Imperij existimationem diminuendam, suspectumq̃ eum reddendum, confictas suspiciosasq̃ mentiones & insimulationes spargeret, animisq̃ hominum informaret, aut suam illicitam superbamq̃ inobedentiam, & contra Cæsaream Maiestatem admissa facinora, Principem Electorem criminando, eluere tentaret.

Quanta vero sit animi acerbitas, de qua hæc proficiscuntur, quamue considerationem aut respectum Dux IohanFridericus iuratorum pactorum hæreditariarum inter hæc præstiterit, Prin. Elector, Rom. Cæsa. Maiestati, proceribus Imperij, atq̃ in genere omnibus æque erga vtramq̃ partem affectis, honestisq̃ hominibus, æstimandum permittit.

Quod si Principi Electori par pari referre liberet, & Dux IohanFridericus tam ipse quam actiones huius, quales essent et cuiusmodi, in lucem proferendum esset, plura aliquanto, & firmioribus argumentis nitentia, audienda

dienda ei venirent, quæ non gloriosissima ei essent futu-
tura, Sed Prin. Elector hac in parte sibi ipse domi-
Saxonica parcit &c. cum (gratia Deo) sciat se in toto
Imperio alium cognitum & re spectatum, quam qualis
esse a Duce IohanFriderico falso insimulatur.

Fortassis etiam existimat Dux IohanFridericus,
mentionem eorum negotiorum, quæ inter ipsum & Epi-
scopum Misnicum, sui Fasalli & ministri causa, Iohan-
nis Carolouicensis, intercesserunt, Principem Electo-
rem admodum a se perculsum, & eximium aliquid
prolatum esse, quod Dux IohanFridericus suæ illicitæ
proscriptorum hominum receptationi contraq; pacem
publicam admissis facinoribus horum, prætendat, &
quo species his aliqua conciliata pigmentaq; & fucus il-
litus sit, & audet absq; pudore scribere profiteriq;, ir-
ruptionem & direptionem Vuircepurgi factam, nullo
modo pacis publicæ violationem complecti.

Ad illud vero negotium quod attinet, Ducem Io-
hanFridericum scire volumus, ipsum non esse Principi
Electori curatorem datum, vt præscribere ei necesse ha-
beat, quomodo suarum terrarum ordinum & Fasallo-
rum controuersias componere, transigere, dijudicare,
aut in his de iure & æquo docere suos debeat, qua de
caussa etiam hoc loco & ad ordines Imperij de ijs nego-
cijs, quæ ad Imperium nihil attinent, multum verborum
frustra impendere non fuerit opus.

Vt tamen & de re breuiter vereq; doceatur, &
Ducis IohanFriderici aduersus Principem Electorem
exquisitæ malevolentia causæ demonstrētur, ita res ha-
bet. Episcopo Misnico cum aliquot Principis Electoris
Fasallis controuersia incidit, testamenti cuiusdam caus-
sa, quod ex Episcopi antecessoribus, vnus ex familia

Carolouicia, aliquando fecerat, in quo propinquis & gentilibus suis, illis indicatis Principis Electoris Falallis, certam pecuniæ summam legauerat, quam is, qui hoc tempore Episcopus est, ipsis tribui non voluit concedere, & sane eo res processit, vt factorum etiam aliquorum aggressiones huius negocij causa susceptæ esse poterint.

Cum vero Iohannes Carolouicensis ad Zuffendorff, Prin. Electoris subditus, præ cæteris, quibus in testamento legata illa pecuniâ fuerat, hanc causam ageret, Episcopumq; vehementius vrgeret, hoc fuit secutum, vt penes quem superiore tempore Imperium fuit Cæsar Ferdinandus, supra nominato Iohanni Carolouicensi mandaret, quæ occupasset, ab ijs vt decederet, & quæ pecoribus abactis alijsq; modis damna dedisset, ea rependeret compensaretq; cum huius tamen clausulæ iustificatoriæ appendice, si hoc se non facere debere existimaret, eiusq; rei aliquam idoneam causam haberet, quam proferre posset, vt in aula Imperatoria, coramq; Maiestatis suæ præside, & aulæ Consiliarijs compareret, easq; causas, propter quas parere ei mandato non deberet, in medium proferret, neq; dum res decideretur, & antequam terminorum iudicialium tempora elapsa essent, quocq; se commoueret, sed iuris executionem expectaret.

Hoc modo lite hac inter Episcopum & Carolouicensem: postq; res sic agi cœperat, eoq; vsq; processum iam fuisset: pendente, & ante adhuc quam vlla amplius vel citatio, vel mandatum, vel interdictum seu inhibitiō, vel huius generis quicq; intercederet, composita transactaq; inter hos res fuit, neq; vlla unq; in Carolouicium proscriptio lata aut publicata fuit, sed Cæsar,

Maiest

Maiestas illum iudiciorum aduersus Carolouicium pro-
cessum, Episcopo ipso hoc agente atq; petente, prorsus
remisit.

Quod vero ad eum attinet, qui in Cæsareæ Maies-
tatis terris & celebri urbe harum, quendam ex ordine
Ecclesiastico cœperit, captūq; in essedo Vngario abdu-
xerit, ita res habet. Cuidam ex Principis Electoris sub-
ditis Georgio Carolouicio, cum canonico Budissensi,
de iure patronatus in Ecclesiastico beneficio conferen-
do, controuersia intercessit, cumq; supra nominatus
Carolouicius canonicum captum abduxisset, duo ex
Carolouicij ministris vna cum canonico & essedo, quo
captus uehebatur, in Principis Electoris terris depre-
hensi & comprehensi sunt, atq; in præfectura Prin. Ele-
ctoris Radeperga in vincula coniecti, ipse vero Carolo-
uicensis tum euasit, neq; deprehendi aut in vincula re-
digi potuit. Vt autem in hoc negotio eum se præberet
Prin. Elector, quo intelligi posset, talibus facinoribus
ipsum minime delectari, hac de causâ Cæsari Ferdinan-
do non tantum a se obtulit, quod contra captiuos illos
iustæ pœnæ animaduersionem prosequi atq; exequi vel-
let, sed hos ipsos, cupiente ita Cæsare, e terris suis in
Bohemiâ captos abduci, Cæsareæq; Maiestati tradi
permisit, vt Cæsarea Maiestas ipsa de sui iudicij senten-
tia ad pœnas de his meritas legitime expediteq; sumen-
dum, procedere pergereq; posset.

Cumq; eo tempore in profugum tum Georgium
Carolouicensem a Cæsarea Maiestate, regni Bohemici,
eiusq; corpori hæreditaria coniunctione insertarum re-
gionum, & non Romani Imperij, proscriptione ferretur
publicareturq;, (sicut & proscriptionis illius mandata
non in Cæsareæ Maiestatis ipsius Imperiali sed aula Bo-
hemicæ

hemice Cancellaria conscripta & edita fuerint) nihilo tamen minus Prin. Elector non tantum in suis hunc terris sciens manifestoue non tulit, sed proscriptionem etiam editam in oppidis & terris suis, atq; aula etiam sua publicari, mandatumq; de hac in valuis arcis eius, in qua tum Princeps Elector ipse degebat, aulaq; suæ sedem habebat, proponi curauit, neq; propinquorum proscripti aliorumq; precibus, adduci se passus fuit, vt aliquam pro hoc intercessionem susciperet, vt quid amplius in hoc negotio facere debuerit, Prin. Elector non intelligat, siquidem & eius temporis Cæsar. Maiestas in Principe Electore omnino his contenta acquieuit, satisq; habuit, neq; vllam vel per literas vel alio modo significationem dedit, quicq; hac in parte quo offenderetur a Prin. Electore admissum esse, quodue in ipso requiret. Postea vero, & viro adhuc Cæsare Ferdinando, hoc secutum fuit, vt Georgius ille Carolouicensis certis conditionibus apud Cæsaream Maiestatem reconciliationem impetraret, itaq; Bohemica tum proscriptio, quæ & absq; hoc, sicut scriptum huius docet, sacri Romani Imperij loca non complectitur, extincta sublataq; fuit, vnde & ab eo tempore, & nunc etiam, post reconciliationem partam, sublataq; proscriptionem, in suis terris eum an ferret, magnopere sibi curandum non putauit, cum & in Cæsareæ Maiestatis terris libere tutoq; obuersetur, neq; huius negocij causâ a quoq; iam com-
pelletur aut appelletur amplius.

Quod autem Princeps Elector Stolpenam possidet, quæ aliquando in Episcopi Miseni ditione fuit, eius rei iustum titulum iustasq; rationes habet, quibus ad se peruenit, neq; hæc res illam Carolouicensis causam quicq; attingit, aut aliquid cum hac commune habet,
sed

sed prorsus est ab ea seiuncta, & re atq; veritate sic habet. Postq; Episcopus Misnensis Principis Electoris opera opeq; ad Episcopalem dignitatem peruenit, grata se animi memoriam obtulit, & peculiariter etiam de certis quibusdam rebus & capitibus (quæ simul tam ipsi quam ditioni illi pro horum temporum conditione bono essent) sinate sponte & voluntate ac studio, manu sua scripto exarato se obligauit, quæ vero hoc scripto suo receperat Episcopus, eorum paulo post cum dignitatem eam consecutus esset, capita certa, inprimis quæ ad Religionis negocia pertinebant, hinc inde quaesitis elabendi diuerticulis, præstare distulit, aliquibus etiam ex ijs capitibus contrarium quod esset admisit, qua de causa Princeps Elector facere non potuit quin eum nõ semel de hoc humaniter admoneret, Tandem etiam per Consiliarios suos, pro eo, vt res postulabat, cum ipso colloquium institui & varia ei in mentem vocari considerandaq; subijci curaret, quæ hoc est consecutum, vt Episcopus inconsiderate scriptas literas ad Principem Electorem mitteret, quibus non tantum promissionis illius pristinae suæ capita, mutata voluntate, quod rescindere vellet, neq; ea prosecuturus esset, præ se ferre, sed Principem etiam Electorem asperius quam deceret, appellare ausus fuit. Cum vero respondens ad hæc Princeps Elector per literas significationes daret eiusmodi, se quibus pro huius negocij conditione & occasione e qua extitisset, opus esset, ea instituturum atq; assumpturum esse, Episcopus Stolpena sua sponte relicta inde discessit, & ad Cæsaream Maiestatem eam, penes quam superiore tempore Imperium fuit, concessit, cumq; diuersi generis accusationes contra Principem Electorem apud Cæsarem vsurpasset, hic, vt iustus Cæsar, a Principe

Electore reſponſionem ad illas, qua, quomodo ſe res haberet, doceretur, poſtulauit, id quod Prin. Elector per literas fecit, ad quas Cæſarea Maietas nullum graue aut ſeuerum mandatum, interdictionem aut inhibitionem, aut offendi animi ſignificationem complectentes literas, quibus Prin. Electoris cauſſam vlla minima mentione culparet, ſed tantum per benignam pro Epifcopo interceſſionem ad Prin. Electorem ſcriptam vſurpauit, ſicut & Cæſareæ Maietati ipſius, qua offenderetur, cauſſa nulla oblata fuit. Poſtea amplius hoc etiam ſecutum eſt, ut Cæſarea Maietas huius negocij cauſſa Legatum ad Prin. Electorem mitteret Ioh. a Slieben, ſuperioris Luſatiz præfectum, qui humaniſſima mandata habuit, ad tractationem in comitijs Imperij inſtituendam, & quasdam, quæ Epifcopus a ſe demiffæ offerret, Cæſareæq; Maietatis benigniſſimam interceſſionem factam, direſta.

Cumq; Princeps Elector ad hæc, ſcriptum reſponſum legato dari tradiq; curaffet, quo ſe ad eas, quas accuſationes a ſe factas Epifcopus haberi vellet (etiamſi nihil harum tum vna miſſum fuiſſet) non tantum ſufficientem ad modum excuſaret, ſed etiam animi ſui, quod ad Epifcopatus illius ditionem attineret, erga Cæſ. Maietatem, & ſacrum Rom. Imperium, conſtitutionemq; de pace in Religionis negocijs facta, ſententiam, ſubmiſſe, & ſicut par erat, declararet, hocq; Electoris reſponſum legatus ille ad Cæſ. Maietatem retuliſſet, is, qui tum Cæſar fuit, eo acquieuit, neq; Prin. Electoris animum in hoc negotio vlla amplius actione attentauit, multo minus, quod faceret ei mandauit aut impoſuit, Epifcopus autem poſtq; vel parum decentes vel nullis fundamentis nitentes actiones ſuas intelligere cœpit, &
quid

quid fecisset agnoscere, ad Principis Electoris Consilia-
rios misit, demissēq; a se omnia obtulit, utq; pro se ad
Principem Electorem intercedere vellent, agit. Cumq;
tandem propter ipsius Episcopi demissas spontēq; ab
hoc susceptas preces, & quæ a se hic offerret, obtineri
apud se aliquid Princeps Elector passus fuisset, hoc est
consecutum, ut Episcopus ad constitutum diem ex ipsi-
us Cæsareæ Maiestatis aulæ sede, in qua tum degerat, ad
Prin. Electorem Dresdam veniret, cumq; tum ea capi-
ta, ad quæ Episcopus scribendo promittendoq; se obli-
gauerat, in manus sumerentur, tandem tractatio illa eo
euasit, ut permutatio fieret, & Episcopus Principi Ele-
ctori præfecturam Stolpenam traderet, pro qua Prin.
Electo Episcopo & ditioni huius multos luculentos
pagos, prædîa, pensiones, & redditus in præfectura Mul-
bergenſi, vna cum duobus oppidulis, concessit dica-
uitq;, atq; in summa Episcopus ditioq; illa hac permu-
tatione tantum & pene plus bonorum, pensionum, ope-
rarum, fructuum, certorumq; reddituum acquisiuit,
quam quantum vnq; antea Stolpenæ habuit, aut præfe-
ctura ea suppeditare potuit.

Episcopus etiam ad eum modum permutationem
illam fieri omnino contentus fuit, satisq; habuit, & hoc
nomine gratias agit, & neq; tum, neq; ab eo tempore
vnq;, vlla minima mentione de hac questus fuit, grauiter
terre hanc tulit.

Memoratus etiam Episcopus per Consiliarios suos
peculiariter ad hanc rem constitutos, præfecturæ Stol-
penæ ditioni subiectos subditosq; homines sacramenti
obligatione, qua ei deuincti essent, liberauit, Principiq;
Electori concessit atq; subiecit. Idem Prin. Elector in
tradendis & subijciendis Episcopo vtriusq; oppiduli &

pagorum præfecturæ Mulbergensis subditis, ad Episcopum & ditionem huius, fieri curauit.

Necq; vero hoc tantum factum est, vt permutatio ea, in re præfenti subditos tradendo, & in fidem, iurando ab his præfrito, recipiendo, permutationisq; diplomate conficiendo, subscribendo, obfignando, alijsq; pluribus literis argumentorumq; testimonijs solenniter cõfirmaretur, rataq; autoritas huius haberetur, resq; hoc modo conficeretur, sed totum etiam consilium Collegij Misnici, postq; de toto negotio precioq; & æstimatione bonorum, & statu conditioneq;, fructibus item & redditibus horum, plane sufficienterq; cognouisset, re deliberata, in hanc permutationem consensit, eamq; approbauit, & peculiare consensus approbationisq; suæ diploma confectum, in quo consensionis & approbationis factæ causæ luculente expositæ atq; insertæ sunt, cum Collegij illius sigillo consignatum, & Principi Electori tradendum curauit, sicut hæc omnia, si vsus postulet, diplomatum scriptorum testimonijs demonstrari probariq; possunt.

Præter hæc, & vt res magis confirmaretur, Episcopus de hac permutatione ipse ad illius temporis Cæsarem referri, eumq; de toto negotio, circumstantijs & causis, propter quas susciperetur, sufficienter doceri curauit, quibus Maiestas ipsius tum acquieuit, necq; vitæ suæ tempore his vlla minima aduersatione repugnauit, necq; Principem Electorem, aut Episcopum, eam ob rem mentione aliqua notauit, aut aliquid horum grauius tulit. Idem & a Cæsare, penes quem hoc tempore Imperium est, factum fuit, necq; enim vel hic, vel sacrum Rom. Imperium, hanc rem minima ex parte in Principe Electore impugnant, necq; causa etiam est, cur velint,

cum

cum illa actione Cæsareæ Maiestati & Imperio profus nihil detrahatur aut decedat, sed quod hinc dignitati eminenti horum debetur, obedientiæq; officia, contributiones, & quicquid præterea iuris habent, ea omnia, quantum & ad Prin. Electorem & ad Episcopum attinet, Cæsareæ Maiestati & sacro Rom. Imperio integra conferuentur, atq; hoc nomine cum debita obedientia, vt par est, præstentur.

Ex hac veritate nitente narratione, Rom. Cæs. Maiestas, Electores, Principes, ordinesq; Imperij, & omnes homines, prudenter decernere possunt, quo firmamento in Principem Electorem hoc conferatur, quod Stolpenam non aliter quam per eos, quos in aula sua alat, & qui exquisitis causis, propter quas negocij eis, quod cum Episcopo haberent, necessitas afferretur, hostiliter eum adorti fuerint, acquisitam habeat, Quomodo enim hæc omnia acciderint, & ab Episcopo ipso Principi Electori Stolpena permutatione facta & in rem præsentem deductione, firmaq; & rata concessione tradita fuerit, non tantum de Prin. Electoris narratione, sed etiam Cæs. Maiestatis ad Electorem literis missis, instructionibus, Episcopi q; ipsius diplomate, quo concessio illa, & quibus de locis fiat, perscribitur, deq; consensu & approbationis Collegij Misnici, & potestatis seu copix factæ atq; concessæ, alijsq; diplomatibus evidenter planeq; cognosci potest.

Præterea hoc etiam facile ex his statuere licet, an verū sit ex Principis Electoris ministris, quos quotidie secum in aula habeat, & qui in comitijs Imperij proximis cum ipso fuerint, aliquos adhuc in proscriptis, & Cæsar. Maiestatis banno esse, & nihilo tamen minus nihil his molestiæ exhiberi aut violentiæ inferri. Quod

enim Ioh. Carolouicensis, cui suarum rerum causa cū
Episcopo negotium fuit, nunq̄ proscriptus sit, negotiū
umq̄ huius citatione tantum facta substituerit, de qua
deinceps ad cætera procederetur, & statim tamen, atq̄
prius etiam quam vltius procederetur, rem composi-
tam fuisse, de ipsius Cæs. Maiestatis edita citatione alijsq̄
ad hanc rem pertinentibus scriptis cognoscitur. Similia
ter Cæs. Maiestas Electores & Principes ex supra expo-
sitis iam cognouerunt, quod Prin. Elector alteri Caro-
louicio, qui Canonicum Budissensem in effedo Vnga-
rico abduxit, postq̄ Bohemica in hunc proscriptio lata
fuit, nullum in suis terris receptum concesserit, sed edi-
tum proscriptionis factæ diploma (secundum pactorum
inter Regnum Bohemicum & Marchionatum Misnia-
cum hæreditariorum constitutionem) publice propo-
ni, cæteraq̄ contra ministros huius suscipi, quæ ab ipso
tali in re fieri par esset, curauerit, Cumq̄ reconcilia-
ne parta proscriptio iam extincta conciderit, huius no-
mine Prin. Electori crimini aliquid dari, aut notari Prin.
Elector sane non poterit, etiamsi iam inter Principis
Electoris ministros, aut in terris huius offendatur, aut
in his etiam Imperij comitijs proximis in aulae suæ fami-
lia fuerit.

Præter hæc omnia ex hæctenus commemoratis
Cæsarea Maiestas procereq̄ Imperij benigne beneuo-
lenterq̄ percipere potuerunt, an vlllo modo consistere
possit, aut aliqua ratione nitatur, si Prin. Elector dicatur
aut arguatur Episcopum ad transactionem permutatis
nemq̄ illam suscipiendam vi allata adegisse, quodq̄ oc-
cupatas terras huius (vt isti loquuntur, cum non sit vna
ex his præfectura integra) sine compensatione facta,
possideat. Quomodo enim Episcopus ad Prin. Electo-
rem

rem sua sponte agi curauerit, eoque Cæsaris ipsius aula in
Electoris aulam concesserit, quamque beneuole & qua
gratiarum actione illam permutationem acceperit, su-
aque sponte Prin. Electorem Stolpenam in rem præ-
sentem deduci, eaque loca ipsi subijci curauerit, & Colle-
gij Misnici consensum conciliarit, pluribus testimonijs
probari amplioreue expositione demonstrari nihil est
opus, Episcopusque ipse hodierno etiam die his prorsus
acquiescit.

Princeps uero Elector non parum miratur ipsum
adeo Ducem Saxoniae IohanFridericum existere, qui
sanguine ei coniunctus, & in hæreditatis expectatione
feudorum ipsius successor esse uult, eam causam, de qua
is cuius res est, ad Prin. Electorem nihil pugnat, sed
contentus acquiescit, cuiusque nomine Prin. Elector neque
a Cæs. Maiestate neque sacro Imperio vlla minima mentis-
one compellatus aut appellatus est, hanc igitur causam,
qui de concepta singulari maleuolentia, nullaque necessi-
tate allata, notare, Principemque Electorem eiusmodi
criminis arguere uellet, Ducem IohanFridericum ex-
titisse, cum a tali notatione tam apud Cæsa. Maiestatem
quam omnes Imperij ordines liber sit, neque etiam criminis
huius Prin. Electorem vllis ueritate nitentibus ratio-
nibus aut argumentis quisque arguere, multoque minus
conuincere possit, aut rem probare.

Multoque magis Principi Electori hoc inopinatum
mirumque accidit, neque iniuria animum eius afficit & per-
turbat, memoratum Ducem has Principis Electoris ac-
tiones, quas Cæsareæ Maiestati probauit, & quarum
adhuc tam ad Imperium quam in uniuersum ad omnes
homines, rationes reddere potest, quarumque Dux ille
neque initia neque medium neque exitum nouit, cum Grum-
pachensis

pachensis cruentis, contraq; pacem publicam perpetratis, summasq; pœnas & proscriptionem merentibus facinoribus, comparare, & his etiam, vt quæ grauiores quam Grumpachiana pœnas mereantur, illas antepone re tetioresq; ducere, nulla consideratione habita, quod Grumpachensis sacramentum dictum & Feudorum suorum Domino iuratam fidem violarit, quomodoq; hic cruenti illius facinoris contra Episcopum Melchiorem cœdisq; huius autor & conciliator fuerit, et postea terribilissimam pacis publicæ violationem occupando diripiendq; urbem Vuircepurgensis commiserit, eaq; de causâ nunc secundum a Cæsarea Maiestate totoq; sacro Rom. Imperio consentientibus omnium ordinum sententijs proscriptio in ipsum lata publicataq; est, qua omni prorsus dignitate exutus, & in ignominiam extremam coniectus turpificatusq; fuit.

Princeps vero Elector tam hanc quam alias grauiissime lædentes iniurias atq; contumelias, quibus per summam iniuriam indignissime affectus est, & quæ in animo ei cum dolore reputatæ hærent, eo quo par est zelo persequi, deq; ijs rationibus cogitare sciet, quæ ad tuendam dignitatem Principatus sui, & a laudatissimiorib. ad se propagatum nomen & decus, facere possint, quasq; institui & vsurpari res postulat, concessumq; est & licet. Et sane non nunc primum, aut in hac Stolpensi causâ Dux Iohan Fridericus Principis Electoris existimationem ad alios diminuere suspectumq; eum reddere & obrectationibus implicare incipit, sed hoc multis etiam alijs in rebus declarauit, Recordari enim ille poterit, quod anno superiore L X V, die April, III. ex Consiliarijs suis vnum Erfordiam miserit, eiusq; loci Consilio publico toti significari curauerit, quod non
tantum

tantum hominum fama et auditione accepisset, sed multis etiam scriptis edoctus esset, Principem Electorem hoc agere, ut Urbem Erfortensem in suam potestatem ditionemque redigeret. Id quod ille tantum in aere conceptum collegerat, atque ita aduersus Prin. Electorem, cui hoc nunquam in mentem venit, commentus fuerat & confinxerat, sicut hoc hinc etiam consici potest, quod qui legatus fuit D. Henricus Husanus, literas Principis, quas ad Senatum Erfortensem habuit, publiceque recitari curauit, legatione mandatisque confectis, a senatu repetiuit, neque post se relinquere voluit.

Cum igitur Duci Iohan Friderico non sit hoc notum huiusmodi quae nulla veritate nitantur loqui & spargere (sicut Electores, Principes & vulgo omnes non latet, cuius facinoris superiore tempore Comitem Suarcepurgensem de Gallicis legatis quibusdam, qui, cum adhuc, Deo gratia, in viuis sint, ab ipso interfecti dicerentur, manifesto insimularit) hoc etiam, & his similia, suo loco relinquendum & honestis hominibus, quid de re sentiendum sit, permittendum est.

Quorum vero praeter haec ad defendendum Grumpachensem sibi mentio fit, quod Episcopo & ditioni Vuircepurgensi nihil detractum fuerit, quodque per transactionem constitutam, sua tantum ille quaesuerit, petiuerit, & consecutus sit, Item quod Episcopus sua sponte aliquot & multis quidem hebdomadibus post inuasionem oppidi Vuircepurgensis factam, diligente consideratione habita, & re luculente deliberata, & prorsus maturo minimeque praecipiti consilio, absque vlla coactione & vi, antea constitutam transactionem renouaruit, approbarit, confirmarit, ratamque habuerit &c. Hoc igitur Prin. Elector miseris illis, direptionibus diuexatis hominibus

tis hominibus, ex nobilitate & cæteris, virilis & mulie-
bris sexus, matronis & virginibus, quæ, cum irruptio
ea fieret, in oppido fuere, testandum docendumq; re-
linquit, quidq; ex Grumpachico hoc, pacemq; publi-
cam violante facinore, commodi aut fructus ditio illa
perceperit, & an hoc opum aliquid acquisiuerit, Et sa-
ne etiam de Episcopi Vuircepurgensis scriptis, quæ
Princeps hic contra Grumpachensem edidit, hoc plane
cognoscere licet, quibus acquiescens Princeps Elector
nihil addit amplius. Ad hæc Princeps Elector neq; de
memoratis Episcopi Vuircepurgensis scriptis neq; ex
alijs narrationibus, quæ sacro Rom. Imperio sapius ex-
positæ fuere, vnq; intellexit, eum, qui hoc tempore E-
piscopus est Vuircepurgicus, in transactionem illam
consensisse, nedum quod hanc renouarit, instaurarit,
confirmarit aut ratam habuerit, Princeps vero Elector
Episcopo Vuircepurgenfi ipsi ad ea, quæ talem ad mo-
dum iactantur, responsonem relinquit, neq; tamen non
metuit simul & dubitat, ne, quod Grumpachensis iac-
tat de considerata, luculenter deliberata, prorsus matu-
ro neq; præcipiti consilio facta renouatione, confirma-
tione, ratihabitione, atq; adeo tam hæc, quam vna
cum his cætera etiam, Episcopus vera esse neget, &
a Grumpachensis parte difficilis fiat & dubia proba-
tio.

Deniq; ne porro quicq; non prolatum relinqua-
tur, omnisq; de corde bilis reijciatur, & in Principem
Electorem effundatur, Dux IohanFridericus antiqua
& iam pridem composita negocia conquirat & profert,
quæ anno XLVII in Caroli quondam Cæsaris aduersus
Ducis IohanFriderici Dn. Patrem suscepto bello
expeditioneq; & victoria parta acciderunt, neq; parcat
ille

ille non tantum opt. & laudatiff. Imperatori Carolo,
Cæsariq; Ferdinando, qui ambo Cæsares in Deo quies-
cunt, neq; ei, penes quem hoc tempore est Imperium,
itemq; Electoribus & Principibus, qui tum oppressioni
illi aduersariorum cladiq; & cum transactionis capita
constituerentur, affuerunt, sed etiam in officij obliuio-
ne, ita huius cladis & transactionis mentionem facere
audet, vt quæ proditione & artib. malis conciliata sint,
cum tamen in aperto campo & sicut in militia fieri con-
suevit, res gesta sit, cladesq; illa acciderit, Atq; Ducem
IohanFridericum tum decuisset in Dn. Patre suo ser-
uando maiorem curam, quam factum fuit, adhibuisse,
suamq; præsentiam ei præstitisse.

Quomodo autem transactio illa cum capitibus su-
is tum per Cæs. Maiestatem perbenigne, integre, Cæs-
sareamq; Maiestatem decente modo, constituta fuerit,
Ducisq; IohanFriderici Dn. Pater ei subscripserit,
eamq; consignarit, ipsum diploma huius ostendit.

Quod vero ad pecuniam contributam incendio-
rum redimendorum caussa attinet, quam tum Prin-
cipis in Düringia collegerit, res sic habet. Postq; Ro-
Cæs. Maiestas, Duce IohanFriderico Patre capto, castra
inde munitionem Vuitebergensem versus mouit, Sex-
ta die post, Domascum venit, qui locus abest Vuite-
berga ad X. M. pass. ibiq; consilium militare habuit, in
quo decretum hoc fecit, cum Thumsernus eo tempore
copias adhuc in expeditione haberet, variq; rumores de
Comitis Alberti Mansfeldensis consilij volitarent, &
præter hæc Dux IohanFridericus Secundus ex acie
campoq; a Domino Patre suo, in munitionem Vuit-
tebergensem, atq; inde in Gothanam fugisset, Neq;
Ducis IohanFriderici Pat. terrarum subditi vel Cæsa.

Maieftati vel Electori Mauricio per iururandum fi-
dem dediffent, traditiue effent, & hoc modo, quid om-
nibus a partibus difcriminis accidere poffet, non poffet
constitui, Tum igitur faciendum vifum, & ab ipfo
Caefare Regeq; decretum fuit, vt exercitus in Duringi-
am mitteretur, qui feruaret ibi & auerteret, ne illis in
locis nouae copiae concurrerent aut congregarentur,
Hoc tum ita a Caefare ipfo constitutum mandatumq;
fuit, Princepsq; Elector, qui tum abfq; hoc in castris fu-
it, vna cum Ottone Difcauensi, cum copijs certis, itemq;
ex Caefaris ipfius proprio exercitu vna legio, cui Don.
Petrus de Colonna Imperatorius Commiffarius & Ian-
Vualterus Hirnheimensis praefecti erant, eo funt ablegati.

Atq; eo tempore, & cum copiae hae eo ablegarentur
non tantum de transactionis illius capitibus nihil ad-
huc constitutum, sed ne tractatio quidem de his aliqua
habita aut suscepta fuit, inq; castris ad Vuitebergam
postea trium integrarum hebdomadam mora interces-
sit, anteq; de memorata capitum certorum transactione
pertractatum, inq; hanc consensum, & res sancita fuit,
Nam hoc etiam bene longi temporis moram huic nego-
cio obiecit, quod Caefarea Maieftas Ducis etiam Iohann.
Friderici fecundi, qui tum in munitione Gothana erat,
consensum requireret, Interea temporis Prin. Elector
cum exercitu, vna cum Caef. Maieftatis primarijs du-
ctoribus, in terra Duringica, constitutente ita & man-
dante Caefare, castra habuit, quodq; pecunia deficeret,
duo constituti primarij Ductores Ioh. Vualter ab Hirn-
heim & Difcauensis incendiorum redimendorum no-
mine pecuniam imperarunt, de qua neq; Elector Mau-
ricius, laudatae memoriae, neq; qui nunc est Elector, ni-
hil

hil quicq̄ acceperunt, neq̄ aliquid huius ad ipsos pertinet, sed ad stipendia militibus persolueda ea pecunia impensa fuit. Hæc etiã contributio aliquot & multis diebus anteq̄ de transactionis capitibus res concluderetur non tantum imperata, sed & exacta, maximaq̄ ex parte collecta fuit.

Cumq̄ postea Cæsarea Maiestas Prin. Electori transactionis capita cognoscenda daret, ipsumq̄ reuocaret, Princeps Elector vna cum primarijs Ductoribus & exercitu statim inde castra mouit, atq̄ hæc ex terra Duringica decessio circiter diem tertiam ab eo die, qui transactionis sancitæ & conclusæ dies fuit, & ascriptus extat in Diplomate huius, facta est, vsq̄ adeo Princeps Elector ad Cæsareæ Maiestatis mandatum hac in re nihil est moratus.

Ex hac vera narratione, quam Prin. Elector hodierno etiã die hominum militarium, qui in viuis sunt, aliorumq̄ dignitate autoritateq̄ præstantium, testimonijs probare planumq̄ facere potest, clare cognoscitur, Principem Electorem eam in terram Duringicam expeditionem non suo nomine aut a se suscepisse, sed quod ab ipso Cæsare hæc mandata constitutaq̄ esset, quod & vt faceret, summa tum ei necessitas allata fuit, siquidem vt tum iudicauit, non hoc satis habendum fuit, quod Dux IohanFridericus Pat, captus teneretur, sed de terris etiã huius Cæs. Maiestas certa esse, & has manibus tenere voluit, ante quam cum maiore natu filio de transactionis capitibus tractationes susciperet, quo hoc etiã ipsum impulit, quod non tantum Thumsernus exercitum adhuc collectum tum integrumq̄ haberet, sed aliquot insuper peditum cohortes in Duringia versarentur, quibus Georgius Creizus præfectus fuit, quæ

post cladem Mulbergensem in munitionem Gothanam concesserant. Præterea ex his omnibus cognoscitur, de exercitu in illa loca mittendo decretum fuisse, et quæ, dum ille ibi fuit, acciderunt, non post transactionis constituta capita, facta, sed bene longo tempore ante instituta & suscepta fuisse, & quod post conclusa & sancita transactionis capita ad Cæs. Maiestatis mandatum, inde fuerit discessum.

Quomodo igitur consistere hoc potest, quod Prin. Electorem Dux Iohan Fridericus arguit, Prin. Electorem eo tempore, quo Dn. Patri illius reconciliatio contigerit, et transactionis capita iam constituta, gratiaq; pax & securitas per omnia denunciata fuerint, tum igitur in Ducis Iohan Friderici fratrumq; suorum terras expeditionem eum fecisse, & incendiorum redimendorum nomine grauem contributionem ab ipsis accepisse eisq; extorsisse. Qua etiam audacia & temeritate memoratus Dux Principem Electorem arguere audet, hunc illas res, contra Cæsar. Maiestatis transactionis capita, pacemq; publicam, suscepisse atq; ægisse: cum, quicquid in his negocijs factum fuit, ea omnia a Cæsare ipso instituta, constituta & mandata, partim etiam ipsius Cæsaris proprio exercitu confecta fuerint, Cæsareaq; Maiestas longulo tempore, anteq; transactio fieret, pacisq; publicæ constituendæ & confirmandæ causâ, & non contra hanc, ea instituire suscipere & mandare necesse habuerit. Omnes omnino, qui hæc cognoscunt, sine dubio dicent & fatebuntur, quæ a Duce Iohan Friderico proferuntur, eiusmodi esse, quæ nulla veritate nitantur, & exquisitam tantum negocij, quod cum Principe Electore habeat, necessitatem complectantur.

Atq; vt Cæs. Maiestas Electores, Principes & ordines

nes Imperij, & omnes homines, hoc planius intelligant,
non potest Prin. Elector hos celare, huius negocij de
percepta ex incendiij redemptione pecunia, a Duce Ioh
hanFriderico Patre mentionem factam tum, cum de
quibus in transactione constituta non liqueret, temporis
bus Ducis Electoris Mauricij, Principis Electoris fra
tris, ad Carolum Cæsarem (laudatissimæ & honoratæ
memoriæ) tractationes susciperentur, In illis igitur Li
quidationis huius actis etiam de hac causâ tum Princi
pem illum, alio tamen modo, & maiore cum moderati
one, protulisse, quæ & tum ab amplissimæ mentionis
Electore Mauricio luculenter & præclare refutata sunt,
Et postea totius liquidæ explicationis seu liquidationis
illius negocium, ad quam hoc caput pertinet; quod & in
Naumburgicis tractationibus iterum a Duce Iohan
Friderico Pat. Electore nato, ipso, inter alia, repetita
tum mentione, agitatum fuit; per transactiones, quas
hic Princeps huiusq; filij, atq; inter hos, hic etiam Dux
IohanFridericus Secundus, cum Principe Electore con
stituerunt, penitus compositum, transactum sublatumq;
esse, huius sententiæ verbis: *Redimendis incendijs*
collectam, contributionumq; pecuniam, quam vnus ex
alterius terra accepit, itemq; XXIIII. M. Aur.
quæ postquam de transactionis capitibus constitutum
fuit, à Parte Wimariensi exacta dicuntur, beneuole
inter nos mittere volumus. Quomodo igitur Duci
IohanFriderico iam hoc licet? aut hoc eum decere po
test? transacta & composita atq; seposita etiam negocia,
contra transactiones de his constitutas & obsignatas,
rursus proferre, retractare, notandoq; renouare & re
dintegrare, & omnes summas illas contestationes & fi
dem.

dem datam, quæ in Naumburgensi transactione conficienda intercesserunt, penitus negligere, horumque omnium obliuisci.

Quod tamen contra hanc Dux IohanFridericus composita negocia retractat, & quæ coaluerunt vulnera refricat, eo ipso satis declarat quo loco Cæsareas transactiones diplomataque & oblationes factas, & iurata pacta hæreditaria, habeat, quantumque hæc apud se valere patiat, Et habet hæc res hanc speciem, capita transactionis primū constitutæ, & cæteras quæ hanc secutæ sunt, atque ita transactiones singulas & vniuersas apud hunc Principem eandem habere efficacitatem parique loco esse, neque hæc magis quam illa, vt seruentur, ab ipso curari. Id quod Prin. Elector merito ab ipso expectare non debuit, cum inter Principem Electorem & Ducem IohanFridericum constituta transactio, non tantum a Ducis IohanFriderici Domino Patre, & ipso IohanFriderico, & vtriusque terrarum proceribus, aliisque Electoribus & Principibus, sed etiam a Cæsare Ferdinando Regeque Daniæ, laudatissimæ & beatæ memoriæ, obsignata & confirmata fuerit.

Præter hæc omnia, Prin. Elector, ex legatis Imperij a Duce IohanFriderico dato responso, ipsaque literis, quas ad Electores & Principes hic misit, itemque ex infra adiunctis typis expressarum literarum exemplis, quæ inter Prin. Electorem & Ducem IohanFridericum Grumpachensis causâ intercesserunt, ex his igitur omnibus hoc etiam Princeps Elector cognoscit, se a Duce IohanFriderico argui, quod Duci IohanFriderico, quorundam infamium & facinorosorum hominum, terrore extortis, nudis, vanisque confessionibus, maculam asperserit, & quod Prin. Elector literis quibusdam ad Ducem

cem IohanFridericum scriptis (quarum supra cum I. notatarum mentio facta est) ex duorum captiuorum confessionibus, ipsum Ducem IohanFridericum incuset, quod hi duo captiui a Duce IohanFriderico ad Principem Electorem tormenti globo interficiendum missi essent, atq; hoc etiam tituli loco illis literis Dux IohanFridericus præscribi, legatisq; Imperij cum huiusmodi inscriptione notatas tradi curauit, itemq; in Ducis IohanFriderici literis (quarum iam sæpe mentio facta est) ad Electores & Principes missis, quæ diem XVIII. Iulij, & locum arcis Grimmestein, quando & vbi datae sint, ascriptum habent, in his igitur & ipsis Princeps Elector hoc nomine grauissima mentione notatur, & tandem a Duce IohanFriderico sic concluditur, Principem Electorem Ducis IohanFriderici honori, capiti, vitæ, terris & subditis insidiari. Etsi autem omnes qui illas cum I. notatas Prin. Electoris literas: ex quibus Dux IohanFridericus hanc in Prin. Electorem falsam calumniam & contumeliam extorquere interpretando conatur: vel legunt vel legi audiunt, prorsus hoc falsum esse reperiunt, & nullum verbum in illis literis contineri, quo Dux IohanFridericus harum rerum arguatur, sed initium, medium & extremum illarum literarum de proscriptis est, horumq; contra Principem Electorem cruentis consilijs, omnisq; earum literarum petitio tantum eo directa fuit, vt Dux IohanFridericus iuratorum pactorum hæreditariorum meminisse, & quæ iam toties ad eum ageret, ijs locum concedere, proscriptisq; contra Imperij decreta, Cæsa. Maiestatis mandata, & pactorum hæreditariorum fidem, ne sedem concedere aut hos tutos præstare vellet. Ex quibus omnes intelligere & statuere possunt, an Prin. Elector

tali Epistola causam præbuerit aut commeritus sit, vt a tanta propinquitate sibi coniuncto consanguineo suo, honor atq; existimatio ipsius ad talem modum peteretur, eaq; contumelia per totam Germaniam sparsa afficeretur, Ac cōtra potius hoc negari nequit, in Prin. Electorē per summā iniuriā hoc conferri, innocentemq; & falso argui, qua consideratione prorsus iam superuacaneum fuerit Ducis IohanFriderici aduersus Electorem iniuriosum maleuolumq; animum pluribus argumentis demonstrare probareq;. Hæc igitur etsi ita se habent, Cas. tamen Maiestas, Electores, Principes & quibuscumq; hæc Prin. Electoris responsio offertur, benignissime, amice & certo se doceri patiantur, Principem Electorem statim post amice scriptas literas eas, quarum iam mentio facta est, alteras suas ad Ducem IohanFridericum misisse, tertia die Iulij datas, & supra etiam cum nota, K, indicatas, quibus in literis Princeps Elector Ducem IohanFridericum per amice, & sanguinis conjunctionem decente modo, excusat, atq; simul triplicium confessionum, diplomatibus ad hoc instructis comprehensarum, exempla, notis numerorum, V. VI. VII, signata, transmittit, fidelicq; & beneuolo animo significat, quomodo, cum alter ex captiuis, qui initio Ducis etiam IohanFriderici mentionem fecisset, in quibusdam, de quibus confessus esset, se reuocasset, vrgeri hunc, & vt veritas exploraretur operam impendi curasset, ne quisquam, in primis autem Dux IohanFridericus, vlla hac in parte iniuria afficeretur. Has literas Dux IohanFridericus aliquot diebus ante, quam Legatis Imperij illud responsum daret, accepit, id quod ipsius Ducis IohanFriderici propria Epistola & confessio ostendit, cuius exemplum cum, O, notatum his adiunximus, in qua
Dux

Dux IohanFridericus se illas modo indicatas cum nota, K, literas accepisse, ad Principem Electorem fatetur, atq; simul de coniugis suæ læto partu significat.

Postea vero, & duodecima primùm Iulij die, cum legatis responsum daret, Principisq; Electoris literarum exempla adderet, de hac vltimo loco, & K nota indicata epistola, aliquid significare prorsus omisit, tacendoq; res dissimulata fuit, neq; Electoribus & Principibus, ad quos Principis Electoris existimationem illo modo petiuerat, huius etiam exemplum transmisit, & hoc modo contra conscientiam suam, consulto omiſſa de his literis significatione & suppressione harum, vt dictum est, vanum illud & confictum proferendo, quod Prin. Elector honori, existimationi, capiti & vitæ ipsius insidiaretur, Principem Electorem infamauit, obtreſtationibusq; implicuit.

Hoc vero an sanguinis coniunctionem deceat, & hæc omnia cum admisit, in primis proscriptos, prædones, & latrones consulto recipiendo, tutosq; præstando, & Principis Electoris in responso illo honorem & existimationem Principatus sui, multipliciter lædendo, hæc igitur committendo an iurata hæreditaria pacta seruarit, & an non ad alia consilia instituenda Principi Electori iustissimæ causæ afferantur, de eo Prin. Elector Rom. Cæs. Maiestatis, vniuersorum Electorum & Principum, & omnium honestorum hominum cognitionem ferre potest.

Princeps vero Elector, ex his, quæ admissa sunt, suo loco aliter statuere non potest, & hæc ipsius de hac re sententia est, cum Prin. Elector Duci IohanFriderico ad inauditas huiusmodi quod cum Prin. Electore haberet negocij exquisiſitiones, Principisq; Electoris infamationem

famationem vsurpatam, nullam omnino caussam præbuerit, sed omnem ei beneuolentiam, & quæ confanguineum deceret, præstiterit, Dux autem IohanFridericus contra, ab initio cum primum transactiones constitutæ essent, præcipue vero illo nuper Gothæ dato responso suo, tam verbis quam scriptis, conficta quædam disperferit, quæ in Prin. Electorem contumeliosa essent, dignitatibus & existimationi ipsius officerent, atque insuper illas supra indicatas Prin. Electoris beneuole, ingenue, fraternesque scriptas literas, partim falso, contraque claram & apertam sententiam, quam verba ostendunt, interpretatus sit, partim ad Imperij legatos silentio dissimularit, suppressasque non protulerit, Ex his igitur Prin. Elector sic censet quod talia committendo, Dux IohanFridericus, Cæsarum, Regum, Electorum, Principum, & utriusque terrarum procerum subscriptionibus & consignationibus constitutas & confirmatas transactiones, iurataque pacta hæreditaria, & in his Principi Electori datam fidem, violarit, & tam ipse Dux IohanFridericus quam proscripti, Principem Electorem, contra omne ius & fas, contraque officium, illis omnibus & singulis contumeliosis insimulationibus atque criminationibus, quarum capita supra sunt explicata, affecerint, & vanissimum ad modum in Principem Electorem ea confinxerint.

Quod vero Ducis IohanFriderici falsæ illæ & confictæ insimulationes hoc Principis Electoris defensionis scripto, cui contradici non potest, firmisque in hoc argumentis productis, abundanter refutatæ sint, & quæ a Duce IohanFriderico secus quam iustum est, commissa sint, satis superque probando demonstrata fuerint, ex his quæ Prin. Elector hæctenus explicauit & probauit, & hoc

& hoc loco repetere necesse habet, Cæsarea Maiestas, Electores, Principes & ordines benignissime, beneuole & prudenter iudicare statuereq; possunt.

Primum quod verba commemoratarum transactionum, pactorum hæreditariorum, & sanctionis de fraterna necessitudine, aperta sint, & sententiam horum esse negari non possit: *Quod nullus ex Electoribus & Principibus qui in pactis hæreditarijs nominantur, proscriptos homines & prædones ad se recipere, sedem eis concedere, aut tutos præstare debeat, imò nullus ex alterius ministris, qui non cum bona gratia à Domino suo decesserit, conducere, aut in ministrum recipere debeat &c.* Ducem autem Iohan Fridericum contra hæc, & inprimis contra Cæsaream Maiestatem, totumq; Imperium, proscriptum Grumpachensem vna cum complicibus suis receptasse, tutos præstitisse, defendisse, protexisse, prædones, latrones, & alios, qui nõ tantum intra & extra Ducis Electoris terrarum fines, iter facientes spoliarunt, interfecerunt & abduxerunt, sed ipsius etiam Principis Electoris personæ, terris & ditioni hostiliter insidiati sunt, Tales igitur, quod partim inter ministros suos receperit, partim tutum receptum in munitione Gothana eis concesserit, protegendosq; & tuendos susceperit, neq; cum hoc ad ipsum ageretur, proscriptos comprehendi aut custodiri curare, neq; iuris contra illos persequendi copiam præstare administrare uoluerit. Non potest etiam Princeps Elector hoc loco, & cum dolore quidem suo, commemorando præterire, quod Dux Iohan Fridericus contra tam propinquam sanguinis coniunctionem, contraq; sæpe iam me-

morata fraternæ necessitudinis pacta, fugitivum illum supra nominatum siluestrium curationum administrum Georgium Tubel (de quo per totum ferme Rom. Imperiū fama percrebuit, quod Principem Electorem in silvis tormento interfecisset, ut hac de causa pleriq; ex Electoribus & Principibus Imperij, atq; externorum etiam eximia potentia præditi aliqui, vt Hispaniæ & Galliæ Rex, aliq; Principi Electori propinquitate coniuncti, & benevolentes, ad Prin. Electorem perhumane & dolenter scripserint) hunc igitur Tubelum quod Dux IohanFridericus ad se Gotham receperit, & longo tempore fouerit, quem & (sicut iam ipse fateri dicitur) Grumpachensis hortatus fuit, & hoc ad ipsum agit, vt ad Principem Electorem vel capiendum uel interficiendum operam suam conferret, cumq; hoc in se recipere recusaret, in tantum odium apud illos venit, vt capiti & vitæ suæ metuere, & statim inde aufugere necesse haberet.

Quam vero beneuolē hoc, proq; sanguinis conjunctione, & quam gloriose factum sit, Princeps Elector Duci IohanFriderico, vbi ad se aliquando redierit, testandum atq; defendendum relinquit. Quod autem hæc ita se habeant, ex Electoribus & Principibus, & tam ex nobilitate quam alij quidam nouerunt, qui illum Georg. Tubelum Gothæ viderunt, cum eo locuti & uersati fuerunt, deq; hoc commemorato negocio certo cognouerunt, atq; si quando res coegerit, pluribus testimonijs probari planumq; fieri poterit & debebit, Atq; statuere ex his vnusquisq; poterit, quæ a Duce IohanFriderico supra commemoratorum in pactis hæreditarijs verborum consideratio habita fuerit, & quomodo ea seruarit, quibus nimirum hoc perscribitur,
Iuramus

Iuramus & spondemus, quod nos, nostri hæredes posteriq;, omni tempore vitæ nostræ, fraterne & amanter inter nos complecti, colere, commodare, vnusq; pro altero dicere, alterius damna auertere, commoda re & verbo fideliter procurare, etiam corporum & facultatum, terrarum & subditorum operas & opes ad nos inter nos inuandos fideliter conferre debeamus.

Sciret Prin, Elector Sax. hæc omnia, pro ipsorum negotiorum conditione, aduersus Ducem IohanFridericum multo grauiore atrociorēq; mentione introducere, cum de responso huius, & ad Electores & Principes emissis literis, vnusquisq; cognoscat, quomodo ludificando, & contemnendo, & contumelijs afficiendo Principem Electorem appetat, neq; tantum, oblitus officij, vt violatorem pacis publicæ eum notet, sed etiam Electorem, quod quam proscripti (quorum caussam vt honestorum hominum omni labe culpaq; carere vult videri) turpius ægerit, insimulare non dubitat, non vero tamen & falso crimine.

Quia tamen Prin, Elector semel animum induxit hac in re domui Saxonicae parcere, præsertim cum hæc omnia ipsa sese et puniant, neq; dubium sit omnes honestos homines, quæ Dux IohanFridericus admittit, animis suis auersari & detestari, Ideo nihil etiam his Prin, Electori addere libuit, sed his acquiescens ipsa transactio-
num & pactorum hæreditariorum iurata verba, quæ omnium in toto orbe terrarum oculis proposita extant, testari & docere sinit, quomodo Ducis IohanFriderici actiones cum his congruant ijsue respondeant.

Secundo

Secundo loco, Cæs. Maiestas, Electores & Principes cognoscunt, quomodo Dux IohanFridericus non tantum hoc tempore, illoq̄, cuius sæpe iam mentio facta est, responso suo, contra iurata pacta hæreditaria ægerit, sed ab initio, & ex quo transactiones illæ constitutæ fuerunt, non omiserit, Principis Electoris personam, terras, Ecclesias & scholas, per Ecclesiastici & politici ordinis ad hoc constitutos infamatores, contumelijs afficere, & tandem eorum etiam ad ministeria certa operam manifeste conducere, tuendosq̄ & protegendos accipere & recipere, qui partim propter nequam facinora, & contractum æs alienum, propterq̄ prædationes factas, & cædes patratas, ex Prin. Electoris terris profugissent, partim Cæsareæ Maiestatis & Imperij proscriptione in banno & banno supremo quod essent publice fuissent declarati.

Præterea omnes summorum & infimorum ordinum honesti, & erga vtrancq̄ partem æque affecti homines, ex his hoc etiam cognoscunt, quod, Prin. Electori crimini datur, in proximo Imperij habito conuentu consentientibus sententijs decretam proscriptionem, & publicationem eiusdem, Principis Electoris molitionibus consecram esse, Cæsareæq̄ Maiestatis animum per Prin. Electorem a Duce IohanFriderico grauissime abalienatum, (cuius tamen nomine ipsa Cæs. Maiestas Principem Electorem excusatum præstabit,) Hoc igitur crimen falsum esse, Principisq̄ Electori petulanter iniuriam fieri.

Item: Staupicianum crimen merum esse figmentum.

Similiterq̄ quæ de Episcopo Misnæ, & vtroq̄ Carolouicio, contra Principem Electorem prolata fuerit, &

ere, & multo magis vana confictaq; esse ea quæ,
quod propter imperatam ad incendia redimenda, pecu-
niam, pacem publicam violatam haberi voluerunt, se-
cus q; decuit, in medium producta & notata fuerunt.

Inprimis autem hac narratione firmamentis pro-
positis, satis probatum planumq; factum est, Prin. Ele-
ctorem a Duce IohanFriderico falso insimulatum illisq;
ad Electores aliosq; Principes obtreccationibus ab ipso
implicatum esse, quod Prin. Elector Ducis IohanFri-
derici existimationem, caput & vitam petat, & de terris
subditisq; huius occupandis consilia ineat.

Nam etsi hoc Dux IohanFridericus ex Principis
Electoris ijs literis, quæ I. notam habent, & in quibus
confessionis mentio fit, quam captiui quidam ediderint,
interpretatione aliena extorquere conatus est, nullum
tamen verbum in ijs literis reperitur, quod hoc dicat aut
complectatur, neq; possunt aut debent contra claram
apertamq; verborum sententiam (quæ diserte de pro-
scriptis habent, & horum tantum causa Ducem Iohan-
Fridericum de pactis hæreditarijs admonent) aliena in-
terpretatione a quoq; eo detorqueri, cum ad antea mis-
sas literas, atq; ita primis, medijs & extremis partibus
sui, tantum ad pacta hæreditaria, Imperij de pace publi-
ca constitutionem, eorumq; qui proscripti sunt aduer-
sus Prin. Electorem cruenta cædemq; spirantia consilia,
de quibus Comitibus & Zetucensis iudicio, & diplomatis
bus ex facinorosorum confessionibus conscriptis con-
uicti essent; directæ fuerint, & nullo modo ad Ducis
IohanFriderici personam.

Quod magis etiam ex eo patet, cum has proxime
secutæ Principis Electoris literæ; quæ tertiam diem Iulij
asscriptam & K. notam habent; manifeste ostendant,

Ducem IohanFridericum a Principe Electore non tantum non insimulatum esse, sed etiam benevolentiss. ab hoc excusatum, nullo respectu habito, quod pro re nata, & quod Dux IohanFridericus proscriptos illos Principisq; Electoris hostes, sciens reciperet, tutosq; praestaret, Principi Electori aliud diuersum in mentem venire, aliudq; hic dicere potuisset.

Cur autem Dux IohanFridericus, cum hæc ita se habeant, falsarum interpretationum commentis Principem Electorem grauet, illasq; supra memoratas, sanguinis coniunctionem decentissima affectione beneuolenterq; scriptas literas; cæteris illis adiungendo tum in lucem proferre neglexerit, Neq; ipse etiam Electorib. et Principib. has transmiserit, aut legatis perferendas dederit, sed occultatas represserit atq; suppresserit, facile est exputare, Hoc tamen a Duce IohanFriderico nullo vnq; tempore excusari potest, non magis quam quod Legatis Imperij tum quædam de rebus notis Gothæ conficta, quasi Magdeburga scripta essent, pro veris narrationibus callide obtrusit.

Quomodo enim ambo facinorosi illi, in eo, quod confessi fuerunt, vsq; ad mortem perstiterint, & sententia lata supplicium de his sumtum fuerit, iudiciorum acta, & quarum sæpe iam mentio facta est, conscripta de his diplomata demonstrant, magnaq; hominum multitudo spectauit & audiuit, itaq; ea etiam omnia, quæ his contraria in Ducis IohanFriderici responsione afferuntur, nugatoria sunt, quæ tam ipse quam proscripti, existimationis suæ causâ, & ad excusanda ea, quorum proscripti superfluenti probationum copia conuicti sunt, excogitarunt, & sane mirum hoc videri debet, proscriptum Grumpachensem a Duce IohanFriderico ta-

lem ad modum absq̄ pudore defendi & purgari, cum Grumpachensis ipse non inficietur, se ad Christoph. Zetucensem cruenti aduersus Ducem Electorem consilij, de quo supra est commemoratum, mentionem fecisse, sicut Cæs. Maiestas Electores & Principes de exemplo literarum Grumpachij subiecto, quod notam P. habet, perspicere possunt.

Etsi autem, vt consilio illi cruento speciem aliquam conciliet, hoc præ tendit, tum ad se de Prin. Electoris literis allatum, quæ de comprehendendo & detinendo Grumpachio ad complures scriptæ essent, eamq̄ rem sibi consilij illius suscipiendi causam fuisse, hoc tamen impudens Grumpachij mendacium tempus refutat, quo literæ illæ datæ fuerunt, quæ ferme biennio post, cum proscriptus ille iam in illis consilijs versaretur, & nunc primum post dimissum conuentum Augustanum, cum de his sceleribus Prin. Elector comperit, emissæ sunt, cuius rei Prin. Elector omnes Electores & Principes, ad quos de literis talibus in Grumpachensem actum fuit, quibusue redditæ sunt huius generis aliqua, testes citat.

Quod autem Grumpachensis de cruentis talibus aduersus Electores & Principes consilij, non tantum verba facere, sed etiam re exequi soleat, exemplo interfecti Episcopi Vuircepurgici patet, atq̄ Cæsareæ Maiestatis Electoribus & Principibus hoc benignissime beneuoleq̄ considerandum proponitur, quomodo Comitibus Suarcepurgensis & Zetucensis indicia, & quæ secuta est facinorosi & in quatuor partes dissecti Hansi Bemii conducti emissio, hæc igitur quomodo se consequantur interq̄ se congruant, ostendunt enim in hac cogitatione consilioq̄ Grumpachensem continenter esse ver-

fatum, quo non tantum inter Electorē & Principes de-
mus Saxonicae perniciosam diffidentiam atq; discordia-
am, & tandem etiam caedes cruoremq; excitaret: qua
de causa & ad Ducem IohanFridericum se contulit,
instituitq; sertum rutae in domo Saxonica, sicut aliquan-
do in terra Franconica de aquila rubra fecisset, & ipse
gloriarī consuevit, lacerare: sed etiam, si hoc non proce-
deret, Principis Electoris Sax. capiti, vitæ, terris & di-
tioni insidias strueret. Atq; ille sane ad hanc rem omnes
rationes adhibuit, nihilq; omisit vsurpare, quod ad Prin-
Electorem grauibus obtreccionibus implicandum,
huiusq; existimationem diminuendam & personæ ipsi-
us, præsertim apud nobilitatem, detrahendum, facere
posset, hoc quidem consilio, & in hunc finem suscipiens
ea omnia, vt vbi ipse vna cū insidiosa, cruenta caedemq;
spirante factione sua, virulentis calumnijs & mendacijs
suis odia hominum in Prin, Electorem concitasset, oc-
casionem postea circumspiceret, opeq; ex nobilitate
eorum, quos callidis & blandis fucatisq; & vnctis ser-
monibus, magicisq; præstigijs sibi concitasset, in Prin-
cipis Electoris terris & subditis seditiosi animi sui libidi-
nem expleret, & postea nobilitatis aduersus Principes
seditionem, quam a iuuentute sua vsq; molitus fuisset,
conficeret, sicut hoc ostendunt ea, quæ in Imperij, alijsq;
deputatis conuentibus, ad Cæs. Maiestatem, Electores
& Principes scripsit, in quibus de multis ex nobilitate
millibus scribitur, qui cum ipso faciant, & tandem eo
ferme rem perduxit, vt præsertim iuuenes ex nobilitate
homines, Dei ipsius, & Magistratus legitimi, eorumq;
quos feudorum suorum Dominos habent, terræq;
Principum, iram prouocare, & hos prodere mallent,
quam quod seni ipsorum, sicut Grumpachensem ap-
pellant,

pellant, contrarium esset, admittere; Inde factum est ut
tam multorum ex nobilitate honestorum & bono-
rum hominum liberos, rerumque imperitos adolescentes
ad direptionem oppidi Vuircepurgici persuadendo im-
pulerit, & hanc ab ipsis operam obtinuerit, eaque re quo-
rundam ex his vitam, existimationem & fortunas per-
didit.

Quam etiam misericordiam ihs in periculo obla-
to praestiterit, quamque mercedem eis rependerit, res do-
cuit.

Reliquae proscripti Grumpachensis virtutes, qui-
bus a puero ornatus fuit, Episcopi Vuircepurgici ope-
ra, & typis expressis scriptis, satis in lucem prolatae sunt.
Quomodo autem peculiariter Ducem IohanFrideri-
cum in Principem Electorem incitauerit, spemque ei fece-
rit magnae potentiae, quam esset ei conciliaturus, quodque
Ducis Electoris terras & subditos, intra certum tempus
ab ipso praefinitum, absque bello & armis, nulloque ut dis-
citur gladio districto, in Ducis IohanFriderici potestas-
tem esset redacturus, multis honestis hominibus con-
stat, & suo tempore manifestius fiet.

Etsi autem, quicquid contra pacem publicam ad-
miserit facinorum, ea, mentione Marchioni Alberto a se
narratae operae excusare, & hanc illis speciem obducere,
& de fortibus factis suis gloriari solet, exitus tamen os-
tendit, quos fructus operae Grumpachicae Marchio
Albertus perceperit, ut nihil dicatur quam grauia saepe
de ipso hic Marchio locutus sit, & fortassis nunc etiam
honesti homines reperiri & produci poterint aliqui,
quibus constet, nullum hominem ex morte Marchio-
nis Alberti maiorem laeticiam percepisse, quam ipsum
hunc proscriptum Grumpachium, cuius rei sua illum

conscientia, si aliquam huius scintillulam haberet, convincere potest.

His igitur omnibus ita se habentibus, Prin. Elector minime dubitat, Cæs. Maiestatem, Electores, Principes & ordines Imperij, ad quos Dux IohanFridericus typis expressa aliâq; scripta sua misit, aut qui alias de his rebus cognoverunt, huic Prin. Electoris veræ defensionî, benignissime, beneuolenter & humaniter locum concessuros, fidemq; habituros esse, Principemq; Electorem quantum ad vanas criminationes & insimulationes illas attinet sufficienter excusatum habituros, etiam Electores & Principes, qui illas sæpius iam memoratas transactiones, pactaq; hæreditaria vna obsignarunt & confecerunt, tam in his negocijs, quam ad Ducem IohanFridericum, id quod par est, & diplomata ea postulant, præstituros esse, quod et vt facere velint Electores & Principes illi, Prin. Elector beneuole ad eos agit in præsentia, Cumq; præter hæc omnia Electores & Principes, in primis autem Palatinus Fridericus Elector, Dux Vuilhelmus Iuliacensis, & Landgravius Philippus Hassiacus, sciant & meminerint Ducem IohanFridericum, cum Electores & Principes ipsi superiore Decembri legatos ad eum misissent, nullas prorsus beneuolas & pacificas tractationes admittere voluisse, sed in vsitatis ipsi aduersus Prin. Electorem tumultuosis & ventosis sermonibus vsurpandis perstitisse, Hæc igitur cum ita illi meminerint, Prin. Elector beneuole sibi de ipsis persuadet, hos Electores & Principes ea minime approbare, & Prin. Electoris ad hæc beneuolo, pacifico & disceptationi commodo, tñ dato responso, beneuole ipsis satisfieri passos, neq; nunc etiam pro sua beneuolentia aliter hoc ipsos accipere aut interpretari, quam Prin.
Electoꝝ

Electorem nunq̄ aliter animatum fuisse, quam qui paci tranquillitati & concordiaē studeret, eaq̄ de causa, toto tempore administratae gubernationis suae, multa in Duce IohanFriderico pertulisse passimq̄, quibus absq̄ hoc si fuisset, alio modo occurrere sciisset, & qualia in posterum ferre non constituit, &c.

Et quanquam huc illuc literis sparsis, modisq̄ alijs, atq̄ in proxime etiam habito nobilitatis equestris conuentu in oppido Schueinfort, arroganter de se profiteri, insolenterq̄ gloriari audet, se praeter ceteris Electoribus & Principibus nobilitatem & equestrem ordinem promouere, protegere & defendere, Princeps vero Elector quod hunc premat & grauet, eaq̄ de causa Prin. Electorem se habere aduersarium, Insimulatio tamen haec est vana & inanis, contraq̄ officium facta, quae ipse se refutat, & hac de causa potissimum suscepta est, quod Dux IohanFridericus, vna cum proscriptis, nobilitatis seditionem: id quod a pueritiae suae aetate agere coepit Grumpachensis: in sacro Imperio excitare conflareq̄ studeant, sicut & ex litera, quas Dux IohanFridericus nuper ad quosdam illustris conditionis scripsit, quorum opem & auxilium quaerit, satis demonstrant.

Quod autem vanum, ad modum Prin. Elector hac in parte arguatur, cuiusq̄ nulla ratione conuinci possit, res luculente ostendit, multiplexq̄ benignitas & beneficentia sufficienter probat, qua Prin. Elector erga honestos & bonos ex nobilitate homines, in Germania alijsq̄ terris: id quod sine iactantia dictum accipiatur: vtitur, ijsq̄ qui adhuc in viuis sunt, multamq̄ Prin. Electoris benignitatem perceperunt, ornatiq̄ ab hoc sunt & beneficijs affecti, & adhuc indies haec ab ipso expectant, de re testabuntur, Principemq̄ Electorem.

ctorem aduersus calumnias has defendent, & si necessitas afferetur, ad Prin. Electorem vitam & sanguinem copiasq; & opes suas conferent & deferent, quemadmodum & de fideli & honesta nobilitate equestri terrarum suarum, cæterisq; ex hoc ordine, quorum opera vitur, Prin. Elector nihil prorsus dubitat, Nam quod ad quosdam attinet, qui sine vlla causa allata cum Principe Electore negocij, sibi necessitatem quæsiuerunt, præterq; meritum & culpam, Principis Electoris dignitatem illustrem, & famam appetiuerunt, & ad vulgus grauiter eum deformarunt, horum causa non sunt deteriore loco apud Principem Electorem cæteri pacis amantes & honesti ex nobilitate homines, neq; hi causas habent, quare eorum nomine, qui sua sponte & voluntate mali sibi contrahunt, afficiantur. Item, etiamsi Grumpachensis consilia eo diriguntur, vt vestigia Francisci Sickingensis persequatur, sicut a iuuentute sua de se loqui consuevit, & nobilitatem aduersus Principes commoueat, constat tamen hoc, etiam in eo ordine magnum esse numerum honestorum, bonorum & integrorum hominum, qui non tantum cum Grumpachensi hac in parte non faciant, sed etiam hunc vt seditionum & conspirationum artificem atq; ventilatorem, pacisq; publicæ turbatorem, sint repressuri, & grauissimas pœnas commendentia illa facinora huius animis suis auersaturi, sicut hoc adeo tempore de Franconica nobilitate compertum est, quæ se ijs, quæ Dux IohanFridericus & Grumpachensis ad ipsam ægerunt atq; retulerunt, nihil moueri passa fuit, sed vt homines integri, existimationis, & famæ suæ, iurisiurandiq; præstiti, quo Cæs. Maiestati & sacro Imperio obligarentur, rationem habuerunt, quod sine omni dubio cæteri etiam ex nobilitate facturi sunt,

Deoq;

Deoꝝ & ordinariæ potestati obseruantiam suam præ-
 stantes, Grumpachensis seditiosa consilia & molitiones,
 in hac parte nihil sibi obstare, aut se impedire patientur,
 quæ res ad æternam et huius temporis salutem ipsis ver-
 git, Princepsq; Elector, ad omnibus & singulis ex no-
 bilitate honestis & pacis amantibus hominibus, benigne
 beneq; faciendum propensus est, & de se hoc police-
 tur, Violatores autem pacis publicæ, prædones & latro-
 nes, tranquillitatisq; communis turbatores, meri-
 tam suam mercedem in hac vita & alte-
 ra sunt percepturi.

LITTE RÆ DV C I S J O S
 K SE

IN PERSUASIONE
 de benivolentia...
 quæ...
 ad...
 et...
 et...
 et...

SEQVVNTVR EX
EMPLA LITERARVM ET
SCRIPTORVM, QVORVM IN PRIN. ELECTO-
ris responsione & refutati-
one mentio facta
est.

LITERÆ DVCIS JO-
HANFRIDERICI, AD PACTI
HÆREDITARIÏ NECESSITVDINE CON-
iunctos aliosq; Electores & Principes
Imperij &c.

NVMERO I.

POST CONSVETVM INITI-
um & præmissam salutationem.

Npersuafione, quam
de benevolentia uestra, pro san-
guinis coniunctione & propinqua
cognitione, semper concepimus, &
adhuc conceptam habemus, atq; ita
omnino optimo & fideli affectu, non
possumus uestram benevolentiam celare, quod etiamsi
hactenus hinc inde per multos & fide dignos ad nos de-
latum

latum est; Illustrissimi generis Principem, nostrum beneuolum & dilectum agnatum, affinem, fratrem & com-
patrem, Dn. Augustum, Ducem Saxoniae, Electorem
&c. callidas omnino & periculosas molitiones contra
nos & nostros suscipere atq; exercere, imprimis autem
hoc operam dare, vt multiplicibus & vanis delationib.
Rom. Cæs. Maiestatis, Domini nostri benignissimi, ani-
mum grauissime a nobis abalienet, similiterq; apud do-
minos & amicos nostros grauissime nos suspectos red-
dere de non licitis & confictis facinoribus, atq; hoc mo-
do omnibus a partibus amicitias rescindere, maleuolen-
tiamq; & diffidentiam aduersus nos, præter omnem
culpam nostram, concitare, Nos tamen propter similem
ei, de qua iam commemorauimus, propinquitatis nos-
stræ considerationem, ijs, quæ ad nos hoc modo affer-
rentur, neq; locum concedere neq; fidem habere volui-
mus, multoq; minus ad aliquas parum beneuolas cogi-
tationes aut suspiciones de beneuolentia ipsius concipi-
endas commoueri potuimus. Postquam vero hoc
non multo elapso tempore, non vnæ ab ipsius beneuo-
lentia ipsa ad nos literæ peruenerunt, quibus apertis &
disertis verbis eas significationes dat, quod non tantum
ex vnius Comitum, vt vnici, & pro negocij conditione,
suspecti hominis, prorsus temeraria & vana obtrectatio-
ne, inhumaniore de nobis diffidentiam, inq; ministros
etiam nostros aliquos grauem maleuolentiam & suspi-
ciones concipiat, sed nunc etiam propter duorum facie-
norosorum, vt tormentorum, & quæstionibus habitis,
ab ipsis extortam confessionem, et quæ contra nos etiam
am, & duos ex ministris nostris, viros fortes & constan-
tes, consiliarios & fideles nostros, Vuilhelmum Grum-
pachensem & Vuilhelmum Steinensem, coactione vr-

gente hi falsa confictaq; ediderunt, his igitur de cauffis, profus, minimeq; obscure, & nihil dubitans, noſtram perſonam, vna cum memoratis noſtris miniſtris, accuſare audeat, qualiſq; iurata pacta hæreditaria violauerimus, neq; ſeruauerimus, grauib; & aſperis verbis nos arguere, cum tamen tam nos quam noſtri non tantum conſcij nobis ſimus, nos a tam immanibus, barbaris, infidis, Italicisq; conſilijs & molitionibus, non tantum, gratia Deo, alienos, culpa vacare, ſed etiam quando eius rei, ſicut pro confeſſione edita geſtam eſſe oportuiſſet, mentionem fieri audimus, non ſine cauſa, vt Germanus natus, & Dei beneficio ſacri Imperij Princeps, animo noſtro vehementer exhorreſcimus, Tacemus interea quod decuiſſet beneuolentiam ipſius, prudentiam aliamquam & conſiderationem vſurpando, ab illis memoratis facinoroſis falſas & confictas confeſſiones tales, ad quaſtiones inconſentaneas, & peculiari conſilio contra nos exquisitas, quarum nomine negocij nobiſcum neceſſitas exiſteret, tormentorum vi potius non extorquere, quam quaſi veræ & certæ eſſent, ſiue etiam de iure & honeſtate rationisq; iudicio fidẽ mererentur, aut firmitatis viriumue aliquid haberent aut valerent, verbis eas aduerſus nos exaggerata & comta iactare, mentioneq; tali nos notare & afficere.

Hæc vero a conſanguineo noſtro, & cum propinqua cognatione, tum pactorum hæreditariorum neceſſitudine nobis coniuncto, profecta contumelia, taleq; probrium & conuitium illatum, cum animum noſtrum vehementiſſime afficiat, ſiquidem hanc ſummam ignominiam eſſe animo noſtro ducimus, pro inuitabili neceſſitate nobis allata, Beneuolentiæ ipſius breuiter quidem & humaniter ad hæc reſpondimus, noſtrorumq;

ſupra

supra nominatorum ministrorum submissas narrationes
& oppositas excusationes vna transmisiimus, quorum om-
nium, & quid parum beneuole, vt omnino quasi tor-
res ad focum gnauiter componendo inflammantur, &
alienationibus & discordijs pabulum luculente suppe-
ditetur, ad hęc rescripserit, vera exempla typis expressa
his literis adiuncta transmittimus.

Cum igitur res iam eo loco sint, nosq; nobis hoc
profrus persuadeamus, nominatum nostrum agnatum,
omnis generis rationibus, & correptis caussis, hoc age-
re, vt negocij ei quod nobiscum habeat necessitas affe-
ratur, neq; eo contentus est, quod beneuolentia ipsius
antea opem suam contulerit, quo noster benignus dile-
ctusq; Dominus Pater, olim Elector, IohanFridericus,
laudatissimæ & Christianæ memoriæ, nosq; & noster
beneuolus & dilectus frater & compater Dux Saxonie
IohanVuilhelmus, conditionem loci nostri dignitatēq;
auitiam Electoratus, & terrarum atq; subditorum maxi-
mam partem amitteremus, eaq; ipse adhuc possideat,
quæ omnia Deo omnipotenti, eiusq; seuro & iusto iu-
dicio & sententiæ, animo placido toleranteq; permittis-
mus & committimus, sed nunc iam vltterius progredi-
tur, & ad extremum modum nostro honori, capiti &
vitæ, illisq; paucis relictis nobis nostrarum miserarum
terrarum & subditorum reliquijs, periculum & insidias
intendit, sicut hoc etiam nos non latet, vt ab inclitæ men-
tionis Cæsarea Maiestate, Domino nostro benignissis-
mo, seuera contra nos mandata & interdicta ederentur,
inq; supra memoratos ministros nostros, in summa ipso-
rum innocentia, denuo proscriptio atq; executio huius
ferretur & publicaretur, non ex postremis autoribus &
conciliatoribus huius rei ipsum fuisse.

Pro his igitur non debuimus intermittere, quin beneuolentiam uestram ut nostrum beneuolum & dilectum cognatum &c. appellaremus, de quibus graui aegritudine nostra, in quam adigimur, in persuasione beneuolentiae erga nos uestrae, conquereremur, beneuolentiaeque consilium, opem, suppetiasque uestras requireremus, id quod & in praesentia agimus, amanter a uestra beneuolentia petentes. Primum ne propter hunc conceptum dolorem nostrum, & maximis causis commotam perturbationem, quicquid de nobis alieni, quodque parum beneuolum esset, in mentem sibi venire patiatur, & postea beneuolum consilium suum, quid nos aduersus memorati consanguinei nostri multiplices & iniustas negotij necessarii, quod nobiscum habeat, exquisitiones, quod par sit, facere debeamus & possimus, impertiri, etiam opem suppetiasque ferre, sicut hoc de V. B. nobis pollicemur, & vicissim in simili negotio a nobis quoquo tempore beneuole & certo expectare, omnique fide re ipsa Deo propicio auxiliante, percipere debetis, nosque praestare volumus. His etiam adiunctum cognoscet B. V. responsum nostrum, quod nuper omnium Electorum, Principum, communique sacri Imperij ordinum nomine, in negotio ad fortes & constantes Consiliarios & dilectos fideles nostros Vuilhelmum Grumpachensem, Ernestum Mandesloensem, & Vuilhelmum Steinensem, ipsisque coniunctos pertinente, legatis ad nos missis, ad ea, de quibus ut nobiscum agerent mandata habuerunt, dedimus.

Etsi autem minime dubitamus ad V. B. iam dudum de hoc allatum esse, non tamen facere potuimus, quin nostro etiam loco V. B. de re beneuole doceremus, Iterumque a V. B. amanter petimus, cum B. V. ex illa sententiae nostrae explicatione, quam responsum indicatum

dicatum complectitur, beneuole sit cognitura, quæ a nobis Cæsareæ Maiestati Domino nostro benignissimo cum maxima submissione & obedientia, omnibusq; Imperij ordinib. beneuole & benigne, deferamus, vt pro his vicissim V. B. vna cum cæteris Imperij ordinibus, opem suam conferendo, apud inclitæ mentionis Cæsaream Maiestatem eo hoc negocium summo studio perducere conetur, quo non tantum nos benignissimæ Cæsareæ protectionis, itemq; pacis ad Religionem pertinentis, publicæq; participes simus, sed etiam noster supra memoratus consiliarius Vuilhelmus Grumpachensis, ipsiq; coniuncti, nunc tandem aliquando illis grauissimis curis suis, onereq; ipsis incumbente, atq; quam nulla culpa sua meriti sunt, sed quæ tantum quorundam pacis non studiosorum & implacabilium hominum molitionibus eis conciliata est, proscriptione publica liberentur, siquidem tam Grumpachensis quam coniuncti ipsi, ad spem ab inclitæ mentionis Cæsareæ Maiestate ipsis benignissime factam, aliquoties iam oblata, per commodas optatasq; occasiones e manu dimiserunt, nihilq; magis quam benignissimæ gratiæ reconciliationem, carissimamq; in sacro Germanicæ nationis Imperio pacem quæsiuerunt atq; petiuerunt, atq; nunc etiam nihil aliud cupidiusue intimi cordis desiderio expetunt. Hocq; modo, quæ hætenus admodum periculosa diffidentia inualuere, e medio tollantur, ob quod nos nostro loco ad gratiam vestræ beneuolentiæ amice, & Vuilhelmus Grumpachensis cum coniunctis, cum omnis submissionis studio, referendam, propensi sumus & parati. Data Grimmetstein XVIII. D. Iulij, anno &c. LXVI.

Dei Benignitate Iohan Fridericus
Medius Dux Saxonie &c.

G. V. N.

**GVNTERI COMITIS
SWARCEPURGENSIS SCRIP-
TA CONTESTATIO, QVA RENOVANTVR
& confirmantur, quæ antea narrando & in-
dicando docuerat.**

NUMERO II.

Nos Gunterus Comes
Suarcepurgensis hoc Chirographo
nostro profiteamur & testamur, postquam
ante hoc tempus Illustriss, Illustrissimiq;
generis Principem & Dominum Dn. Augustum Du-
cem Saxonix & Electorem &c. Dominum meum benig-
nissimum, pro fide, qua excelsitati ipsius feudi nomine
deuincti obligatiq; sumus, per præcipuos ditionis ali-
osq; consiliarios ipsius, & per literas iudicio facto, sub-
iectissime certiore reddidimus, quid proscripserat, qui
nomen sibi usurpat Vuilhelmi Grumpachensis, aduers-
sus Ducem Electorem ad nos Gernæ ad siluam Duringi-
cam locutus sit, nempe, cum Dux Elector ipsius & so-
ciorum suorum, præter culpam, capiti & vitæ insidies-
tur, sciri velle, se Ducis Electoris capiti, corpori & vitæ
insidias paraturum, neq; Principem Electorem intra il-
lud tempus & secuturam brumam ante oculos ipsi effu-
giendo obuersaturum esse. Nos autem Rom. Cæs-
sarea Maiestate Domino nostro benignissimo ita pos-
tulante hoc tempore in militiam Hungaricam, ad ope-
ram nostram contra perpetuum Christianitatis hostem
Turcam conferendum, euocaremur, & Deo ita volente fieri

te fieri posset, vt nobis aliquid ibi accideret, hac de cau-
sa, vt quæ antea edidissimus indicassimusq; magis ad-
huc confirmetur, & debuimus & volumus illa hoc
chirographo nostro Principi Electori renouare. Iterum
igitur dicimus iurisiurandi loco, & sicut hoc a me vt
homine militari (nisi nimium forte hac in parte nobis
tribuatur) in iure efficacissimum & firmissimum ad mo-
dum fieri debet & potest, quod supra expositæ senten-
tiæ verba, cum cæteris circumstantijs, sicut eas ante hoc
tempus Principi Electori Sax. Domino meo benignis-
simo indicari curauimus, ex ipsius proscripti Grumpachij
ore proprio prolata audiuerimus, volumus etiam
hoc quoquo tempore, & quodocunq; a nobis postula-
bitur, coram Cæsare, Regibus, Electoribus, Principi-
bus, & præter hos, omnibus hominibus, fateri & pro-
loqui. Atq; maioris contestationis causa sigillum gene-
ris nostri hoc loco appressimus. Actum Stolpenæ, XI.
D. Iulij, Anno &c. L X V I.

Manu propria. II.

GRUMPACHII RESPON-
SIO PRINCIPIS ELECTORIS
SAXONIAE ETC. LEGATIS DATA, QUAE DIPLO-
matis instructi forma quod instrumentum vocant
comprehensa est Gotha, D. XXVII. No-
uembris, Anno M. D. L X V.

NUMERO III.

In nomine sanctæ Trinita-
tis, Dei Patris, Dei Filij, Dei Spiritus sancti, Amen.
L Quod

Quod notum sit & testatum, mandato Illustriss. Illu-
strissimiq; generis Principis & Domini Dn. Augusti
Ducis Saxoniae, sacri Rom. Imperij Archimarschalli, &
Electoris, Landgrafij Duringiae, Marggrafij Misniae &
Burggrafij Magdeburgi, Domini nostri benignissimi,
hodierna die, quae est XXVII. Nouembris, Anno
LXV. praesente Illustriss. & Illustrissimi generis Prin-
cipe & Domino, D. Iohan Friderico secundo, Duce
Saxoniae, Landgrafij Duringiae & Marggrafij Misniae,
nostro etiam Domino benigno, in celsitudinis ipsius ar-
ce & munitione Gotha, Principis Electoris consiliarij
& constituti praefecti, quorum nomina sunt, Vuolfius
Schonbergensis ad Nuesorgam & Knuthanum, praef-
ectus orae montanae fodinarum metallicarum, Ioachim
Robel praefectus Suinicij, & Vuolf. Tiffeter, copiarum
militarium Ductor primarius, Vuilhelmo Grumpach-
chensi retulerunt significaruntq; haecenus bene longo
tempore tam literis quam coram ad Principem Electro-
rem relata esse, uarij generis quaedam, de partim uanis,
partim minacibus sermonibus & scriptis, quae tu Grump-
pachensis contra Principem Electorem effunderes, quae
tamen excelsitas ipsius contempsisset, quod Princeps Ele-
ctor conscius sibi esset, nihil se contra te & tuos compli-
ces agisse, quod in honestorum hominum animis ad-
uersus ipsius excelsitatem, cogitationes alienas commo-
uere possit, imo in benignissima tolerantia minus ipsam
fecisse, quam fortasse debuerit.

Postquam tamen ad excelsitatem ipsius iterum a
fide dignis delatum esset, his te Grumpachensem non
tantum non contentum acquiescere satisue habere, sed
etiam diserta huius sententiae uerba quod proloquaris &
sones, cum Excelsitas ipsius tuam uitam caputq; petat,
tibiq;

tibiq; Prin. Electoris res notæ sint, velle te contra vna cum tuis complicibus Principis Electoris corpori & vitæ insidiari, neq; tibi hunc ultra tempus, quod inter id, quo hoc es locutus, & brumam intercederet, ante oculos effugiendo obuersaturum, Principi Electori necessitatem afferri, cum de sanguine ipsius agatur, vt explanationem declarationemq; tuam habeat, an hoc te locutum fatearis, & quæ hæc in parte sit voluntas tua, vt quid deinceps faciendum ipsi sit, Prin. Elector constitutere possit, cupereq; legatos, vt ad hæc sine vllis ambagibus explicite planeq; respondeas.

Ad hæc Grumpachensis retulit significauitq; se audiuisse, quid nomine Electoris Saxonie &c. domini sui benignissimi, ipsi, legati huius, ei subiectissime significassent, neq; non posse se vere affirmare hos sermones sibi offerri admodum inexpectatos, mirificos & graues, remq; esse maximi momenti, cumq; senex esset pauperculus, qui absq; hoc multis magnisq; miserijs & ægritudinibus premeretur, postulare quidem res ipsius ad rem deliberandam sibi temporis alicuius spacium sumere, vt aliqua copia se instrueret, qui ipsi adessent, quam tam subito habere non possit, petere tamen vt ad communicandum cum ijs, quos hoc tempore præsto haberet, secedere ei liceret. Id quod legati Electoris ei permiserunt, modo statim illo in loco, in quo eum operiri vellent, respõsionem suam explicite ederet.

Cumq; memoratus Grumpachius iterum comparuisset, ad ea, de quibus legati retulerant, hoc modo respondit. Primum se percepisse quod a Principe Electore hoc ei crimini daretur, quod partim vanos partim minaces sermones, & scripta, contra excelsitatem ipsius effudisset, secundo loco, argui, se Principis Electoris

corpori & vitæ insidiari, ideo quod Princeps Elector,
ipsius vitam peteret &c.

Ad primum autem quod attineret, petere se in
præsentiâ subiectissime, vt legati Domini ipsorum benig-
nissimi nomine & loco ei significarent, qui illi vani &
minaces sermones aut scripta essent, quæ in Principem
Electorem effudisse perhiberetur, tum se explicatam ad
ea responsonem editurum, absq; hoc enim si sit, neq;
scire neq; posse se vllum responsum quod det in se reci-
pere.

Ad secundum vero quod attineret, idem se dicere,
esse rem pergrauem, imo caput etiam & vitam ipsius at-
tingere, quod habeat relictum pignus vltimum & pre-
ciosissimum, cum omnibus possessionibus & bonis suis
pulsus sit, eius se argui, quod Electoris Saxoniae &c.
domini sui benignissimi, capiti & vitæ insidiaretur, pe-
tere se subiectissime, vt nomen eius hominis sibi edere-
tur, ad quem illa locutus diceretur, tum se responsonem
suam oppositurum, Principemq; Electorem Saxoniae
&c. ipsosq; Legatos, certo ei hoc credere, sibiq; persua-
dere debere, si ad aliquem hominem istos sermones a se
habitos esse conuinceretur, non se inficiaturum, etiam si
vita sit ei impendenda, sed non esse hoc nouum, aut hoc
anno, vt dicitur, primum fieri, ad dominos crimina de
aliquo hoc modo deferri.

Ad hæc Principis Electoris Legati Grumpachens-
is responderunt, quod ad vanos & minaces sermones &
scriptiones attineret, cum omnino quæ illa fuissent, & ad
quos effudisset, explicari sibi velit, se de hac re ad Prin-
c. Electorem subiectissime relaturos, neq; dubitare se
Prin. Electorem tum ad hæc amplius aliquid responsu-
rum esse.

Eius

Eius vero ad quem ita locutus esset, cum Princeps Elector ipsius corpus vi tamque peteret, Grumpachensis autem Principis Electoris res non ignota essent, velle se contra, vna cum complicibus suis, Principis Electoris corpori & vitæ insidiari, &c. huius igitur nomen vt eaderent, non se a Prin. Electore vllum mandatum habere, sed audiuisse eum, quid nomine benignissimi domini sui Legati ipsi ad eum agerent, & ad quæ responsionem ipsius planam postularent, Nimirum an de scriptis aut sermonibus factis fateretur, & qui esset hac in parte animus ipsius, & si rem de legatorum oratione non recte accepisset, curaturos se vt insuper superuacaneum ad modum ei legendo recitaretur, ne quid ei ad meditationem considerationemque necessariam deesset, quod & ita factum fuit, & Grumpachio significatum, iam officij eius esse vt ad hæc absque vllis quaesitis elabendi diuerticulis plane explicateque respondeat.

Ad hæc Grumpachensis, sicut antea fecerat, iterum respondit, se permanere in pristini responsi sui sententia, nempe de scriptis & sermonibus vanis atque minacibus, quæ in Prin. Electorem effudisse diceretur (nisi huius conuinceretur) rem penitus inficiari. Itemque se eum hominem videre sibi que coram sibi, aut ad minimum nomen eius edi sibi cupere, ad quem sermones illos habuisse diceretur, Principis Electoris corpori & vitæ se insidiaturum, cum de rebus eius bene ipsi constaret.

Hoc vero non posse se non profiteri & proloqui, cum contra Deum, ius & fas, a fidei obliuata violatoribus, turpibus, & perfidis sacrificis sua ipsi erepta essent, & in eam adhuc horam usque ab ipsis erepta ei tenerentur, Imo caput etiam insuper & vita eius ab his peteretur, cum tamen inter Dominum suum Marchionem

(cui ad annos XL. fideliss. opera sua, vsq; ad exitum
vitæ ipsius inseruisset, cum sigillorum violatores & tur-
pes popæ illi, tum eum tandem veneno dato tolli curas-
sent, atq; etiam a Marggrafij patre a puero se educatum
fuisse) inter hunc igitur dominum suum & Episcopum,
transactione constituta, res omnis hoc modo composita
fuisset, In cuius domini ministerio vnusquisq; corre-
ptus fuisset, etiam si feudi sui dominum eum haberet,
tamen hoc feudo ipsius nullo modo fraudi esse debere,
huiusq; transactionis diploma ab ipso Marchione sibi
fuisse traditum, quod tamen quo reposuisset, non
posset recordari, non si de capite & vita ipsius ageretur,
scire se quo hoc peruenerit, habuisse se aliquid literarum
in arce Blasseburgi, inter eas an huius etiam trans-
actionis diploma repositum iacuerit, aut quo illud vna
cum cæteris peruenerit, se nescire.

Se vero de hac Sigillofragorum turpiumq; poparum
petulantia & facinore, legitimo & iusto modo, primum
apud supremum magistratum, Cæsa. Maiestatem, pos-
tea ad sacri Rom. Imperij Electores & Principes, sub-
iectissime questum, & vt benignissime ipsi subuenire-
tur, & respectus præstaretur, demisse suppliciterq; pe-
tuisse, Imo insuper in annum vsq; duodecimum hanc
causam aduersus illos in iudicio Camerae ægisse, etsi
autem initio ei bona spes facta esset, tandem tamen ad-
uersariæ partis suæ, sigillofragorum turpiumq; poparum
falsis delationibus, omnia fuisse non tantum prostrata,
sed commeatus etiam in Imperio fidem ei negatam,
itaq; coactum se extra Imperij fines in Galliam vt con-
cederet, & quamq; interea temporis, & postea etiam,
Rege Galliæ &c. alijsq; eximie potentie Dominis in-
tercedentibus, ad Cæsaream Maiestatem, Electores &
Prin-

Principes sacri Rom. Imperij, de subsidio & protectione subiectissime ægerit, & hæc petiuerit, imo Regiam dignitatem regni Gallici peculiariter etiã quatuor ad Rhenum Electoribus per literas eum commendasse, hosq; ei recepisse, vt exercitum, qui in Gallia militasset, quemq; ipse bene retinere potuisset, dimitteret atq; dissiparet, se ad æquitatis cognitionem causã ipsius vt perduceretur, & ad sua vt perueniret, operam collaturus. Item se Cæs. Maiestati, Electoribus etiã & Principibus sacri Rom. Imperij, plenissima copia facta, rem permisisse, quamcunq; Maiestas ipsius, Imperijq; Electores & Principes, sententiã essent laturi pronunciatu- ritq;, æqui boniq; se facturum, Ad hæc nullam se gratiam neq; responsum consequi potuisse, nisi ad aduersarios suos illos sigillifragos inhonestosq; popas culpam deprecaretur, hoc vero se nullo vnq; vitæ suæ tempore facturum, sed potius senile caput suum abripiendum præbiturum, imo cum his ne habitaturum se quidem vitæ suæ tempore, sicut & filio de bonis suis concesserit, & hæc ei tradiderit.

Cumq; hoc modo a suis bonis prorsus miserabiliter iniusteq; abesse atq; exulando vagari cogatur, suasque, ad L X, M. aureorum, consumere necesse haberit, quam pecuniã aliqua ex parte ex stipendijs eorum Dominorum, quibus opera sua inseruiret, accepisset, Atq; etiã caput & vita eius tuta non esset, (ad quam rem proprii ipsius cognationeq; proximi consanguinei fideliter operas suas conferrent) his igitur se causis (& tamen de iure etiã prius edoctum) impulsim fuisse vt sciscitaretur, an qui per vim ei sua eripuissent, cum post multiplices actiones suas, & quæcunq; a se detulisset, omni tamen ope destitueretur, hos igitur an vim
contra

contra vsurpando vlcisci ei liceret, hocq; ei, quod lice-
ret, adiudicatum, & a militaribus quibusdam consilia-
rijs suatum fuisse, itaq; ad repugnandum se parauisse, ho-
minumq; copia, qui partim a Principis Electoris pri-
marijs ductoribus vt Staupicensi, ad eum missi fuissent,
inter quos etiam Carolouicius ex Principis Electoris
cubicularijs ministris (aut si qua alia est curatio huius)
fuerit, se instruxisse, oppidumq; Vuireepurgieum oc-
cupasse, nihil tamen se aduersus hoc hostiliter suscipere
voluisse, cum causas tamen, cur aliter faceret, habue-
rit.

Quod autem in ipsum conferatur Episcopum
Vuireepurgicum a se tormento interfectum esse, aut ab
ipso vt tormento interficeretur curatum, hoc non esse
factum, fieri sibi in hac parte iniuriam, & si maxime hoc
ita factum fuisset, Episcopum illum hostem suum fuis-
se, qui non secus quam ipse vnus ex nobilitate filius
fuisset.

Cumq; hoc modo, vt commemoratum est, ab
omni ope destitutus esset, & exulando vagari cogere-
tur, neq; in his terris protectionem reperiret, beni-
gnum Principem & dominum suum, eum qui praesens
sibi adesset, ex benignitate (cum hoc quidem celsitudo
ipsius, non minus quam Principes & domini plures fe-
cissent, negare ei potuisset, in primis hanc ob causam
quod celsitudinis ipsius domini patris felicitis & laudatis-
simae memoriae, in superioris temporis bello aduersarius
fuisset) protegendum recepisset, ideo potissimum quod
celsitudo ipsius sciret, a Caesarea Maiestate benignissi-
me ipsi spem factam, negocium ipsius in conuentu Im-
perij instante ad exitum perductum iri, seq; vicissim a
se subiectissime detulisse, repromissisq;, interea tem-
poris

poris pacificum se erga omnes præbiturum.

Quod si vero in illo conuentu negocium ipsius nondum conficeretur, neq; res componeretur, tum sibi rem Deo esse permittendam, & videndum, quid seni ipsi & confecta ætate homini, qui sexagesimum iam annum ingrederetur, faciendum esset amplius.

Quod vero de Principis Electoris Sax. &c. rebus ei constare diceretur, hoc sibi mirificum offerri ad audiendum, Numquam enim se cum Principe Electore fuisse, quomodo igitur de rebus huius scire possit, multo etiam magis mirificum sibi cognoscendum offerri, quod misellus ipse, confectæq; ætatis ex nobilitate vnus, cui omnia sua erepta essent, & qui exul vagari cogatur, Principis Electoris capiti & vitæ insidiari diceretur, omnino hoc multiplicis in ipso stultitiæ opus fore, seq; in eo, quod antea dixisset, perseverare, tales a se sermones habitos, quodq; hac in parte in ipsum conferretur, se prorsus inficiari, nisi quod fecerit, conuincatur, multo minus se Principem Electorem sibi inimicum expectere, sed orare se legatos peramanter, vt hoc nomine se apud Principem Electorem excusarent, plus enim quàm satis ab aduersarijs suis sigillofragis turpibusq; hominibus & popis tantumq; negocij afferri, vt Illustris mentis Prin. Electoris, aliorumq; dominorum complurium facile possit obliuisci, imo vere se affirmare, malle se tam Prin. Electori quam alijs compluribus Dominis, manus suas substernere, quam contra hos facinoris alios quid aggredi, seq; iam esse prorsus confectum ætate senem, qui præter pacem nihil expetat aliud, atq; vtinam nemo prorsus esset, qui quam ipse magis de commouenda pace cogitaret, tum optimo loco & statu fore omnia, se domi mansurum esse, & ad fornacem desiden-

M

do pomis

do pomis pirisq; & quæ Deus alia largiturus esset, tor-
rendis vacaturum.

Sed hoc verum esse, superiore tempore se ad Prin.
Electorem subiectissime ægisse petiisseq; , vt literis suis
eum Cæs. Maiestati benignissime commendare vellet,
quo sua, sicut commemoratum est, recuperare posset,
Ad hoc ei responsum fuisse, si omnino Prin. Electoris li-
teras expeteret & habere vellet, parum ipsi has commo-
daturas, de quo ad Ducem Ernestum Brunsvicensem
subiecte questus fuisset, perrexissetq; petendo, vt hic ei
commendationem a Prin. Electore impetraret, sed eius-
modi se responsum accepisse, vt a re desistendum ei fue-
rit, orare tamen se Legatos Electoris perofficiose, vt ad
Principem Electorem ipsorum etiam subiectissima pe-
titione hoc conciliari iuuarent, quo Illustriss. mentionis,
noster benignissimus dominus, si omnino ad exulem ip-
sum hac in parte iuuandum opem suam conferre nolle-
t, ne saltem se impediret.

Miserandumq; esse contra se, & imprimis aduersus
miseros illos quos in occupando Vuircepurgo se-
cum sociosq; habuisset, hoc tempore, hanni nomine in
quo ipse esse diceretur, vt procedatur, institui, sicut Ges-
orgius Geus, & alij plures hac de caussa in captiuitatem
redacti essent, inq; ea detinerentur.

Annon Episcopi antea etiam bello petiti sunt, vbi-
tum proscriptio? Nonne Dux Henricus Brunsvicensis
&c. bello petitus est, quæ tum fuit facta proscriptio?
Item quid fiebat de ciuitate Rubeaquensi? similiterq;
cum claustra Alpium oppugnata expugnataq; sunt?
Imo quid fiebat de Episcopo Misnico, quando Carolo
uicius eum satis acriter vexarat, Vbi tum proscriptio?
Talia exempla multo adhuc plura commemorari pos-
sent

Pecus

Peculiariter autem Borcus respiciatur, quid de ipso fiat in eo negocio, quod cum Marggrauio Iohanne &c. habet. An non contra celsitudinem huius omnia, quæ legitima fuere, in iudicio Cameræ obtinuit, et vbi tamen iam fit executio aut proscriptio?

Vt tamen hæc ita se habeant, se quidem & ipsum non multum hæc curarere, neq; magnopere his commoueri, si tamen ex nobilitate qui sunt (ex quo ordine ipsi etiam legati essent) hoc ferre possent, vt sua alicui per vim eriperentur, id se alijs permittere oportere, de se uero facere non posse, neq; huius rei obliuisci, Atq; vos etiam h. is liberos, qui aut iam fortasse sunt Dominorum aliorum ministri, aut erunt deinceps, aduersus quos si possent, vt aliquando susciperetur simile aliquid ei, quod iam ipsi accideret. Iamdudum enim patere manifestum est, Dominos in toto Imperio hoc studere, vt nobilitatem opprimant, modo enim vni molam aliquam eripi, alteri cauponam, tertio siluas & venationem.

Remq; esse omnino miserabilem, quicquid vbiq; facinorum fiat, ea in ipsum omnia conferri, vt quæ ab ipso aut suis patrentur. Nam Staupicium etiam primarium illum Ductorem, ante aliquod tempus sibi retulisse, ad Illustriss. mentionis Dominum ipsius Electorem Sax. a fide dignis delatum, quod in silua quadam prorsus sibi ignota, & de qua multo minus sciret vbi locorū aut terrarum sita esset, Prin. Electori statione habita insidiatus diceretur, de quo se statim ad Prin. Electorem sua manu scriptis literis subiectissime excusasset. Item simili modo se insimulari molitionum cum Petro Oxo & Lotharingia contra Daniam susceptarum, de terra Holfatiæ occupanda.

Imo amplius se insimulando grauari, quod opem suam contulisset ad equites, qui Rostochium occuparent, seditiose colligendos. Quæ omnia coram Deo omnipotente teste, violenta insimulatione in ipsum conferrentur, sibiq; in omnibus iniuriam fieri, neq; enim hæc se fecisse, neq; facere velle, sed se vt ætate & annis grauem, pacem sibi cum omnibus expetere, fieriq; de ipso, quod prouerbiū Teutonicum habet, qua parte humilima est vnumquemq; sepe transilire uelle. In summa, se Deo & tempori hoc infortunium suum permittere oportere, Atq; concludendo, se, quod iam sæpius commemoratum esset, repetere, de crimine decq; sermonibus de quibus relatum esset, & quæ a Prin. Electore iam per Legatos ipsius in se conferrentur, rem totam se prorsus inficiari, nisi omnium conuinceretur, petereq; se a dominis legatis perofficiose, vt apud Illustris mentionis Dominū nostrum benignissimum subiectissime eum excusarent.

Cumq; Vuilhelmus Grumpachensis, in eo, quod ad talem modum edidisset permaneret & acquiesceret, mandato Illustris mentionis Domini nostri benignissimi, hæc omnia per me infra nominatum Notarium octo foliorum diplomate comprehensa sunt, scribendoque, Illustris mentionis Domini nostri benignissimi consiliarij nobiles, quorum omnium nomina supra exposita sunt, affuerūt, qui ea omnia ex Vuilhelmo Grumpachensi ipsi audiuerunt. Acta factaq; sunt hæc omnia in arce & munitione Gothana, Anno, die, loco & præsentibus ijs, vt supra per scriptum est.

Huic diplomati postea Notarius Erasmus Nicius nomen & autoritatem suam subscripsit, & qui esset, qua conditione, & vbi degeret, & vnde euocatus ad hanc operam.

operam venisset, quodq; mandato Illustriss. Prin. Electoris ipse etiam vna cum reliquis supra nominatis, his omnibus, interfuisset, atq; ex Grumpachensis ore audiuisset, item diploma hoc, quod confecisset, & in quot folia scribendo redegisset, quodq; omnia manu sua opt. cum fide perscripisset. Hæc igitur omnia, expressa subscriptione prænominis & nominis sui, & signo Notariatus addito, sciens consultoq; testata fecit & confirmauit, forma & modo quo fieri solet & debet. Itemq; manus suæ subscriptione testatus est hoc exemplum cū Archetypo eo, qui Prin. Electori Sax. traditus est, per omnia congruere, &c.

**PRINCIPIS ELECTORIS
SAX. ETC. AD DVCEM IOHAN-**
FRIDERICVM HVMANITER SCRIPTAE LIT-
eræ, cum significatione indicij à Comite Suarcepurgen-
si editi, quæ datæ fuere die, XV. Febr.

Anno. L. XVI.

A.

POST CONSVETVM EXOR-
dium & compellationem, qua inter
se utuntur.

Vestra beneuolentia bene
amicèq; nouit, quomodo nuper ad Vuilhel-
mum Grumpachensem consiliarios & legatos nostros
mitti, eumq; in vestra beneuolentiæ præsentia compel-

M 3.

lari

lari curauerimus, Nempe, cum ex fide dignis cognos-
uiffemus, præter multiplices alios sermones offensio-
num plenos ab ipso habitos, has etiam voces contra nos
vsurpasse, se capiti & vitæ nostræ insidiaturum, neq; has
insidias ipsius effugiendo intra illud tempus & brumam
præteritam nos obuersaturos esse, siquidem nos ipsius
sociorumq; caput & vitam peteremus, Hoc igitur fate-
returne an minus, quodq; tum Grumpachensis inter
cætera consiliarijs nostris responderit, inficiari se sermo-
nes illos a se habitos, nisi horum conuinceretur, quem-
admodum & caussa ei a nobis horum nulla præbita fu-
isset.

Ne autem, B. V. inprimisq; Grumpachius, exis-
timet, hæc non ita ad nos autoribus aliquibus peruenisse,
se, legatione uel illam de suspicionibus nudis, nulloq; ar-
gumento extitisse, uestram beneuolentiam amice cæ-
lare nolumus atq; in præsentia ei indicamus Generosum
nostrum dilectum fidelemq;, Gunterum Comitem
Suarcepurgicum, pro fide, qua feudi nomine nobis de-
uinctus est, hoc nobis significasse aperuisseq;, hocq; ita se
habere profiteretur, & sicut ipse ad nos scripsit, Grumpa-
chio per Ernestum Mandesloensem, & Aschum Hols-
lensem non ita pridem indicari curauit. De quo B.
V. amice intelligit, Grumpachium Comitis testimonio
de sermonibus illis habitis conuinci.

Cum uero inter, V. B. nos & cæteros Electores
& Principes, constituta pacta hæreditaria, in quæ ue-
stra beneuolentia una nobiscum Naumburgi ipsa cor-
ram iurauit, in mentem nobis amice reuocamus, in quibus
diserte cautum est, quod corporum & facultatum,
terrarum & ditionum nostrarum operas & opes confe-
rendo, mutuis auxilijs & consilijs alter alteri adesse, neq;
alter

alter alterum hostiliter adoriri, vnusue alterum vlla de
caussa lædere, lædiue permittere debeat, Neue ex nos-
tris aliquis, ministerq; aut subditus, siue in nostris siue
in alijs terris sedem habeat, hoc vt faciat, vlllo modo eis
concedere. Vnus etiam alterius hostibus proscriptis
& prædonibus in suis terris, arcibus, oppidis & ditione
sciens consultoq; sedem receptumue ne concedat, tu-
rosue præstet, protegat, aut ullo modo communicatio-
nis, subleuationis, opis consilijue quicquam præstet,
aut impertiat, Neue per terrarum suarum loca ea, quib.
cohiberi potest, transitum ei clam palamue concedat,
suisue vt hoc faciant, vlllo modo permittat, com meatum
etiam ne præbeat, aut præberi sinat &c. Grumpachius
autem de capiti & vitæ nostræ hostiliter insidiando, eos,
de quibus supra commemoratum est, sermones protul-
lerit, nihil prorsus nobis ambiguitatis facere volumus,
V. Beneuol. hac in parte pro sanguinis propinqua cog-
natione, considerationeq; habita Cæsareæ in Grumpa-
chium proscriptionis editæ, & quod tantum in pacis pu-
blicæ violatione hæc aduersus nos suscipiat, hæc q; sibi
negocij, quod nobiscum habeat, causam exquirat,
his igitur de causis persuademus nobis, vestram Bene-
uol. ea, quæ pacta hæreditaria postulant, & ius ac æ-
quum est fieri, præstaturam esse, id quod & ad Beneuol.
V. in præsentia amanter agimus, vt pro illis pactis hæ-
reditarijs nostris, proq; pacis publicæ in sacro Imperij
grauissimarum pœnarum comminationem complectē-
te constitutione sanctioneq; in hac parte se gerat atq;
exhibeat, contraq; Grumpachium seueritatis debitæ
animaduersionem suscipiat, quo intelligamus Vestræ
B. illas cruentas minas ipsius, consiliorumq; aduersus
nos audaciam neuiquam placere, inq; periculò nostro
auer=

auertendo, quod agnatum & pactorum hæreditario-
rum consortem facere par est, re & facto, eamq; fidem
præstet, quam Beneuol. V. a nobis in simili re expecta-
re vellet. V. Beneuolentiæ nos vicissim ad amoris &
cognitionis erga vestram beneuolentiã officia omni
voluntate sumus parati, petimusq; a V. B. vt beneuole
sineq; mora nobis respondeat, Datæ Dresdæ, XV. D.
Februarij, Anno LXVI.

RESPONSIO DVCIS JO-
HANFRIDERICI, AD SVPE-
RIORES LITERAS PRIMA, DATA
20. Februa: Anni. LXVI.

B.

POST VSITATAM INGRES-
sionem & compellationem.

Vestræ beneuolentiæ lite-
ræ datæ Dresdæ XV. die mensis huius, XX. die post
nobis redditæ fuerunt, easq; resignauimus & per omnia
quæ complectuntur perlegimus, atq; ex his cognouim-
us, quid, V. B. nostri consiliarij & dilecti fidelis Vuil-
helmi Grumpachensis caussa, cum amica commonefas-
ctione de inter nos vtrinq; intercedentibus pactis hære-
ditarijs, ad nos amice agat.

Amice vero recordamur, V. B. non multis ante
elapsis diebus quosdam ex consiliarijs uestris ad hanc
rem constitutos atq; ablegatos, ad memoratum Grum-
pachensem,

pachensem, sermonum quorundam grauium caussa, qui ex ipso ad V. B. pertinentes, auditi fuissent & percepti, missos fuisse, itemq; quid hic illis ad hæc vicissim responderit. Atq; amice nobis persuaferamus, V. B. ijs quæ memoratus Grumpachius protulisset, quodq; sermones illos ad V. B. pertinentes a se habitos nullo modo fateretur, locum concessuram, fidemq; habituram, & suspicione partim benigne concepta ipsum liberaturam fuisse, Etsi enim V. B. in suis literis, indicis ad nos, Comitum nimirum Gunteri Suarcepurgensis, nomen edit, atq; ita existimat nominatum Grumpachensem huius rei conuinci, neq; hoc etiam non ita habet, non ita pridem ministros nostros Ernestum Mandesloensem & Aschum Hollensem ex Comite accepisse, sermones ipsum tales ex Grumpachio audiuisset, id quod statim ei per literas significarunt, Non possumus tamen V. B. amico affectu cælere memoratum Grumpachensem literis illis indicatam Comitum Gunteri audacem & vanam delationem grauissime ferre, neq; vilo modo remiscendo recordari potest, multo minus fatetur, illos a se sermones, de quibus Comes eum apud V. B. detulit, ad ipsum prolatos, Atq; nos etiam nostro loco, inprimis ex ijs, quæ ipse nobis subiectissime retulit, nunc etiam indubitato nobis persuademus, sicut nuper etiam Grimmeinsteini ad nos excusandum V. B. legatis significauimus, ne si taceremus apud V. B. in suspensionem veniremus, tanquam homines eos (cum tamen nunq; hic animus nobis aut voluntas hæc nostra fuerit, aut adhuc sit) hac ipsa de caussa scientes foueremus, vt V. B. capiti & vitæ insidiarentur, hoc igitur nunc etiam indubitato nobis persuademus memorato Grumpachio tali insimulatione certo iniuriam fieri, cum sermonis & oris

N tam

tam eum esse inconsiderati & profusi, qualium Comes Gunterus eum esse V. B. informauit, hætenus non animaduuerimus, sed multo potius considerationem moderatioremq; perspexerimus & cognouerimus.

Cum igitur hæc res inter memoratum Comitem & Grumpachium adhuc quidem dubia sit Grumpachius usq; rem, vt dictum est, non fateatur, neq; etiam huius conuictus sit, & V. B. vt intelligentia excellens, per se nouit, vnius hominis sermone solo non esse nitendum, proq; his reminisci non possimus contra pacta hæreditaria, quod ad ipsum attinet, in hoc non plano negotio nos egisse, His de causis amanter petimus, vt V. B. huius negotij circumstantias & conditiones amice consideret, & quid memoratus Grumpachius his referendo opponat prius cognoscere ne grauetur, Nosq; a concepta, quod ad mentionem pactorum hæreditariorum attinet, suspitione liberare, nobisq; propter omnis generis causas, inprimis autem pro propinquitatis quæ inter nos vtrinq; intercedit coniunctione, hac in parte amice parcere vt velit, id quod a B. V. amice nobis pollicemur. Hoc vero de nobis beneuole recipimus, ad Grumpachensem hoc nos acturos, vt apud V. B. ita vt res ipsius postulat, literis se quamprimum defendat, prorsusq; confidimus, V. B. rem tñ aliter se habere, tantumq; cognituram, vt intelligat Comitem in eo quod nimium est peccare, &c. hoc vicissim V. B. amico studio calare non volumus, sumusq; ad officia beneuolentia ei præstanda omni tempore propensi. Data Vuimariæ XX, D. Februarij, Anno. M. D. LXVI.

Dei benignitate Iohan Fridericus secundus
Dux Saxon. Landgrafius Turingiæ Marg-
grafius Misniæ.

Io. Frid. Medius.

DVCIS

DVCIS JOHANFRIDE
RICI RESPONSIO SECVNDA,

XXVII. FEBRVARII. M.D.LXVI.

C.

POST INGRESSIONEM ET COMPEL-
lationem vsitatam.

Quid V. B. nuper ad nos,
nostri consiliarij & dilecti fidelis Vuilhelmi
Grumpachensis, & sermonum quorundam grauium
caussa, qui de V. B. ex ipso auditi perceptiq; fuisse di-
cantur, sicut Comes Gunterus Suarcepurgensis eum
apud B. V. detulit, scripserit amiceq; agerit, nos etiam
quid V. B. vicissim amice responderimus, V. B. sine
dubio amice sibi in memoriam reuocare poterit. Pro
ijs igitur non potuimus facere, quin memorato consilia-
rio nostro Grumpachensi significarem, quæ V. B. se ex
memorati Comitis indicio grauiter in ipso ferre ostens-
disset, vt tanto maior ei causa afferretur se apud V. B.
excusandi, cum vero in eo nunc etiam firmiter perseue-
ret, tales sermones, aut verba de V. B. eiusmodi, se ad
Comitem non vsurpasse, neq; vnq; tale aliquid vt faces-
ret animo se, & mente concepisse, sicut hoc V. B. de
addita ipsius summissa narratione atq; excusatione ex-
plicatius & melius, tantumq; ex hac cognoscet, a me-
morato Comite his omnibus in Grumpachensem nimis
um conferri, parumq; hunc ab ipso benigne tractari, &
deuisset sane comitem prius ipsum de se in memoriam

N 2 sibi

sibi reuocare, si omnino tantum conscientia bonae in se
studium esse haberi voluit, ne sermones illos: quos ta-
men Grumpachius a se habitos nullo modo fatetur, pe-
nitusq; factos inficiatur: V. B. non patefaceret, Ipse igitur
de se prius vt recordaretur, & quae suo loco, quod
ad V. B. attinet, cum non honorificentissima mentione
huius, protulisset, de quibus Grumpachensis in suis li-
teris, V. B. significat, ea igitur & ipsa ne tacuisset, qua
de causa sine dubio, V. B. cui absq; hoc de Comitibus huius
rebus constat, de his omnibus cogitare sciet.

Hac igitur cum ita se habeant; amice a V. B. peti-
mus, vt memorati Grumpachensis subiectae excusatio-
ni benignissime locum dare fidemq; tribuere velit, neue
quo minus erga hunc benigne affecta sit, commoueri
se patiat, aut aliena ab hoc, deteriore eum apud se lo-
co esse sinat, sed malevolentiae suspicione eum libe-
ret.

Itemq; in praesenti Imperij conuentu, quando de
instante negocij ipsius compositione verba fieri debe-
bunt, (quam vna cum causae suae consortibus, a Rom.
Caes. Maiestate, nostro benignissimo Domino, vestraq;
beneuolentia, & caeteris Electoribus & Principibus sa-
cri Imperij, pro responso quod dedit benignissimo, sub-
iecte sperat sibiq; persuadet) hanc igitur tum vt in no-
stram singularem amicamq; gratiam, nobisq; gratifican-
di causa, beneuolenter conciliari iuuet, quo tam ipse
quam consortes huius ad benignissimae gratiae reconci-
liationem, omnis pacifici status studio & huius concilia-
andi causa, peruenire possint, neq; suae operae parcere,
sed nostrae ipsum beneuolae commendationis huius
fructum benigne percipere sinat, sicut hoc de V. B. a-
mice nobis pollicemur, sumusq; gratiam perquam be-
neuos

neuolementer & studiose relaturi. Datae in munitione no-
stra Grimmelstein, D. XXVII. Februar. Anno.
M, D, LXVI.

Dei benignitate Iohan Fridericus
secund. Dux Saxo. Landgra. Du-
ringiae & Marggrafius Misniae.
Iohan Fridericus.

PRINCIPIS ELECTORIS
SAXO. ETC. RESCRIPTÆ AD
HAS LITERAE, DATAE BERREVTHL,
VIII. D. Martij, Anno etc.
LXVI.

D.
POST VSITATVM
exordium.

Vestræ beneuolentiæ lite-

ras, XXVII. die Februarij Grimmelsteini datas, accep-
imus, & quid V. B. quod ad Vuilhelmum Grumpas-
chensem attinet, proferat, ex his percepimus, Cum ve-
ro ante, V. B. de nostro hac in parte animo & volun-
tate amice certiozem reddiderimus, illam quam Grum-
pachius excusationem sui haberi vult, vt quæ nullius
precij sit, mittimus, siquidem Comes Suarcepurgensis
Gunterus adhuc in eo firmiter perseuerat, se Grumbas-
chensem conuicturum; quod illos sermones protulerit,
& quod res ita habeat planum facturum esse, sicut etiam

N 3 am per

am per eos ex nobilitate, quos ad eum misit, ipse Grun-
pachensi significari curauit. Quare iterum de V. B. amis-
ce hoc nobis policeri volumus, V. B. hac in parte pro
eo quod proxime scripsimus & petiuimus, quæ inter-
cedentibus ei nobiscum pactis hæreditarijs, sacriq; Impe-
rij de pace publica constitutioni, congrua sint, præstitur-
ram esse, eaq; in re propinquitatis & amicitia affectio-
nem (quam, V. B. a nobis expectaret) V. B. re decla-
raturam. V. B. vicissim ad beneuolentiæ officia præ-
standa sumus voluntate parata. Datæ Berruti, VII. d.
Martij, Anno, &c. LXVI.

Dei benignitate Augustus Dux Sax.
Sa. Rom. Imperij Archimarschal. &
Electo, Landgraf. Duringia, Marg-
grafius Misnia, & Burggrafius Mag-
depurgi.

DVCIS JOHANFRIDE-
RICI AD HAS RESPONSI-
O XIII. Martij data, Anno, &c.
LXVI.

E.

POST INITIVM SOLITVM.

Quæ proxime ex hoc loco
ad, V. B. scripsimus, ad ea, V. B. responsionem VII. die
mensis huius Berruti scriptam, heri vesperi accepimus,
& quæ complectitur perlegimus, atq; ex ea, non nihil
quidem hoc alienius ducendo, cognouimus, V. B.
consilia

consiliarij & dilecti fidelis nostri Vuilhelmi Grumpachensis explicatae narrationi & excusationi ad ea, quae Comes Gunterus Suarcepurgensis insimulando in ipsum contulit, nostraeque pro hac ad, B. V. pro ipso amicae intercessioni factae, locum fidemque non tribuere, cumque V. B. iuratorum pactorum necessitudinisque fraternae hereditariae, quae vtrinque inter nos intercedunt, & in sacro Imperio de pace publica constitutionis, iterum mentionem faciat, Grumpachius autem: cui V. B. literas vna cum seuera significatione proponi curauimus: minus quam nihil confiteatur, se quorum insimulatus sit culpa teneri, neque horum adhuc conuictus sit, quem admodum habet scriptum ipsius, quod hac de re subiecte ad nos usurpauit, cuius exemplum his literis adiunctum, V. B. reperiet, Non possumus ne nunc quidem apud nos decernere, quid aduersus ipsum aliud aut amplius, quam haecenus a nobis factum est, suscipere aut praestare debeamus, praesertim cum V. B. ipsa sciat, quando aliquis ab altero insimulatur aut accusatur, & id cuius insimulatur ab illo negatur, tum accusatori incumbere, vt de quibus alterum insimulauit, eo modo qui in iure sufficiat, prober planumque faciat, inque incertis & dubijs rebus accusati inficiationem tantundem valere, quantum accusatoris affirmatio insimulatioe potest.

Quod si igitur Comes Gunterus, aut alius aliquis Grumpachium in ius vocando actionem ei intendere hoc nomine, eumque testimonijs conuincere cogitat, offerimus a nobis, nos hoc praestituros, vt hic ius & iudicium subeat, speramus etiam neque V. B. neque alium quenque, quicumque etiam ille fuerit, facturum esse, vt praeter haec, quae aequa & iusta a nobis offerimus, ad amplius aliquid

aliquid suscipiendum nos vrgeat, aut alienas de nobis cogitationes concipiendo apud animum suum quæsiturum quo iure nos commoueri non patiamur, in ministros nostros, qui iuris cognitioni se offerunt, neq; de quibus insimulantur, adhuc testimonijs conuicti sunt, ad vanas tales interq; se non consentientes relationes, grauiter aliquid statuendum, aut ab animaduersione exequenda vt aduersus ipsos agere incipiamus. Amice que petimus ne hoc inhumanius a nobis accipiat, & nominatum Grumpachensem nunc etiam suspicione, qua de ipso animo alieno concepit, vt liberare velit, beneuolenterq; animo suo considerare, decuisse tamen Comitum Gunterum vt feudi nomine nobis obnoxium Comitum, nostrarumq; terrarum incolam & nobis subiectum, ne consiliarios & ministros nostros ad V. B. non audita neq; cognita causa (sicut etiam Grumpachus confictum crimen huius prorsus non fatetur, neq; eius hactenus est conuictus) deferendo grauare & criminibus talibus ad V. B. animum informando, immeritam eis alienationem conciliare. Quod vestram beneuolentiam vicissim beneuolo affectu celare noluiimus, sumusq; ei ad beneuolentia officia præstanda voluntate parata. Data Grimmelstein. XIII. Martij, Anno M. D. LXVI.

Dei benignitate IohanFridericus
secund, Dux. Sax. Land, &c.

IohanFridericus M.

PRIN.

PRINCIPIS ELECTORIS
SAXO. ETC. RESPONSIO AD

HAS D. XXIX. MAII, ANNO ETC.

M. D. LXVI.

F.

POST INGRESSIONEM

vfitatam.

Vestra Beneuolentia amice

recordari potest, quid superioris Martij die XIII. Grimmeiteino ad nos Grumpachij caussa scripserit, nempe, quod V. B. alienius visum fuerit nos ijs quæ Grumpachius ad se excusandum protulisset, vestraeque Beneuol. intercessioni, locum fidemque non tribuere, quodque ad V. B. iuratorum vtrinque pactorum & necessitudinis fraternæ hereditariorum, pacisque publicæ nomine contra Grumpachium agere, aut horum nomine V. B. appellare non possemus, cum cuius rei a Comite Guntero Suarcepurgensi insimularetur, eius non esset conuictus, An vero tale aliquid a uestra beneuolentia ad nos scribi æquum sit, & an cur alienum ducat gratis terue ferat, caussas habeat, quod ad ipsam hostium nostrorum caussa, qui capiti, vitæ, terris & ditioni nostræ insidiantur, quibusque a V. B. receptus & sedes præbetur, & qui ab hac fouentur, ex iuratis pactis hereditarijs amice & sicut agnatum decet ægerimus, hoc igitur suo loco relinquimus, omniumque Electorum & Principum, qui V. B. æque, vt nobis propinquitate coniuncti sunt, & ad quos de hac re suo tempore amplius referetur.

tur, decernendum dijudicandumq; relinquimus. Hoc
vero certo V. B. statuere velit, nos nullo modo a V. B.
hoc expectasse, quod vnus talis leuis & nihili proscrip-
tiq; hominis causa coniunctionem nostram ad talem
modum esset desertura, nosq; in tam manifesto planoq;
negocio, quod non tantum de Comitibus, sed multorum
etiam aliorum testimonijs, & quia publice notum est,
negari non potest, cumq; vestra B. ipsi de Grumpachij
persona & consilijs bene constet, non dubitatura tamen
esset V. B. iuris disceptationes longas nobis a se denun-
ciando opponere, & ad has nos prouocare.

Cum vero nunc hoc ad superiora accesserit, vt in
memoratum Grumpachium in habito iam Augustæ
Imperij conuentu, a Cæs. Maiestate, Electoribus, Prin-
cipibus & ordinibus sacri Imperij proscriptio & bannū
bannūq; supremum concordibus sententijs latum de-
cretūq; & publicatum, & vestra etiam beneuolentiæ
tanquam proscripti illius receptatori, a Cæs. Maiestate,
per cursorem ipsius missum, pœna adiecta banni & ban-
ni supremi seuerè mandatum sit, vt proscriptum illum
vna cum simul proscriptis, statim, sine mora, & con-
spectis literis illis captum comprehendat, Nunc tanto
maiore in spe sumus Vestram Beneuolentiam sanguinis
sibi propinquitatem, pactaq; iurata, quibus nobis con-
iungitur, in animum, ita vt par est, amiceq; reuocatur
ram, atq; etiam id, quod sacri Imperij communi decre-
to, & ad hæc consecuto Cæs. Maiestatis mandato, con-
gruum sit, ad auertendum vestra ben. & hæredum hu-
ius periculum, damnum & detrimentum, quibus ipsam
nostro loco liberatam cuperemus, præstituram esse,
Hoc V. B. cuius explicatum responsū nos
cum hoc ministro nostro expectamus, beneuolo as-
fectu

fectu cælare nolumus, & Beneu. Vestrae extra hunc
casum ad beneuolentiae officia ita, vt agnatum decet
praestanda propensi sumus. Datae Vuidenae, XXIX. d.
Maij, Anno, &c. LXVI.

Dei benignitate Augustus Dux
Saxo. sacri Rom. Imperij Archi-
marschal. & Elector, Landgrafiz
us Duringia, Marggraf. Misnia
& Burggrafius Magdeburgi.

**DVCIS JOHANFRIDE-
RICI RESPONSIO, DATA III.**

Iuny, Anno, &c. LXVI.

G.

POST COMPELLATIONEM QUAE
fieri solet.

Postquam in eo responso,
quod V. B. dedimus amice obtulimus, nos ad B. V. ad
nos Vuidena XXIX. superioris mensis die, nostri cons-
siliarij & dilecti fidelis Vuilhelmi Grumpachensis cause
sa datas literas, amice & quamprimum peculiari tabellaz-
rio misso responsuros esse, Non dubitamus nunc etiam
V. B. ex superioribus nostris literis intellexisse, etiamsi,
cuius mentio facta esset, necessitudinis fraternae, pactoz
rumq; haereditariorum amice recordaremur, & quod
sine iactantia dicatur, ita vt Principem decet, integreq;
in hoc vsq; tempus, ea praestiterimus, non tamen nos
commode facere potuisse, vt quod V. B. amice ad nos

O 2 xgillet,

agisset, aduersus Grumpachium susciperemus, cum
nunc etiam in eo firmiter perseueret & acquiescat, se,
sermones illos a se habitos, & insimulationem factam,
quæ Comes Gunterus Suarcepurgensis ad V. B. falso
de ipso detulisset, nullo modo fateri, multo minus ani-
mo se concepisse V. B. capiti & vitæ, aut terris huius se
insidiaturum.

Quapropter V. B. vt quæ intelligentia præstat, ip-
sa, hoc parum legitimum esse iudicatura non est, Comiti
Guntero Suarcepurgensi hoc incumbere, vt in re dubia
tali, neq; testimonijs probata, de quo Grumpachensem
insimulauit, id eo modo qui in iure sufficiat (quod ha-
ctenus tamen non est factum) probet planumq; faciat,
cum Ernestus Mandesloensis & Aschus Hollensis de
his rebus nihil sciant amplius, quam quod ex Comite
audiuerunt, quando Arestadij apud ipsum fuerint, &
si interrogentur, non dubitant profiteri quid de re sen-
tiant.

Hoc igitur opt. & commodissimum fore existi-
mauimus, vt res & veritas explorari, & manifestum fi-
eri possit, an & quid factum sit, quomodoque res se cer-
to habeat, Comitem Gunterum tanquam nostrum no-
striq; beneuoli & dilecti fratris atq; compatris, Iohan-
n. Vvillhelmi Ducis Saxo. &c. feudi nomine obligatum
nobisq; obnoxium Comitem: qui antequam hi sermo-
nes existerent nullo proscriptionis latæ respectu habito,
nihil profus dubitauit, sibiue in mentem venire passus
fuit, quo minus Grumpachium aliquoties non tantum
in ditionem suam accerseret, sicut & ad ipsum excurrit,
sed sua etiam sponte & voluntate, non agente hoc ad
ipsum Grumpachio, insuper ei tutum comitatum &
receptum, quem in ditione sua, nemine quæquam ei
impedi-

impedimenti aut molestiæ obijciente, haberet, & qui ei
in hac permitteretur; benigne obtulit; Hunc igitur Comitem
vt huc ad nos Grimmesteinum accersemus & vtrinq; quideq; vnus
contra alterum prolaturus esset, audiremus, ad huius aut illius ius & iniuriam
explorandum, req; cognita eum nos prestaremus quo V. B. & in
vniuersum omnes, re ipsa cognoscerent, non esse nos sic animatos,
qui contra vtrinq; inter nos intercedentem coniunctionem V. B.
capiti & vitæ atq; terris insidiantes, apud nos scientes ferre
velimus

In animo etiam habebamus, si Comes tempori nobis diem
condixisset, ad V. B. amice hoc agere, vt suo loco consiliarios
aliquos suos ablegari curasset, qui istis audiendis affuissent,
& quid in hac tota causa prolatum fuisset, coram cognouissent,
atq; ita in eum, cuius iniusta causa esset, vna nobiscum,
quod legitimum fuisset, statuere potuissent, omninoq; expectaueramus
memoratum Comitem obedientem compariturum fuisse, & prorsus
non ambigebamus, cum non dubitasset ad V. B. Grumpachium
deferre, multo minus eum dirbiturum fuisse coram nobis,
tanquam terræ ipsius & feudi Domino, comparere.

Quod autem constitutam diem (etsi post quidem elapsum
tempus huius) per literas recusarit, excusatione præten-
sa proscriptionis nomine, ad disceptationes cū Grumpachio
veniendi, diemq; his condicendi, de exemplo his literis adiuncto
V. B. cognoscendum transmittimus.

E quibus V. B. ipsa apud se prudenter decernere potest an &
quid in hac causa amplius aut porro facere debuerimus,
cum Grumpachius ita se explicarit, atq; etiam nunc in eo
nihil vacillando perseveret, si illorum

fermonum sufficienter conuincatur; id quod tam a Co-
mite quam alijs, quicunq; etiam hi fuerint, fieri non pos-
sit; se poenam quæ ei adiudicata fuerit hoc nomine subis-
turum, contra vero hoc etiam sibi policeri vult, cum se
in hoc crimine a culpa vacuum esse sibi sit conscius, V.
B. aduersus Comitem, qui cognitionem hanc quomodo
effugeret, eaq; subleuaretur, quæsiuit, ita vt par est
se præstituram. Etsi autem ita est, Rom. Cæs. Maiestas
tem nostrum benignissimum Dominum cum cursore
suo de memorato Grumpachensi, nostris aduersarijs
hoc ita conciliantibus & vrgentibus, seueriores ad nos
litteras misisse, pro conditione tamen omnis generis cir-
cumstantiarũ, minime hoc expectaueramus, sed in sub-
iectissima & indubitata spe fuimus, postq; Cæsar olim
Ferdinandus, Christianæ & laudatissimæ memoriæ, be-
nignissime se nobis, & huius sententiæ verbis declara-
uit, si memoratus Grumpachensis vñs & rationibus ijs,
quibus par est, & quæ ordinatæ sunt, atq; in Imperio ab
antiquo introductæ, vel per bonæ gratiæ transactionem,
vel iuris decisionem, ex proscriptione, vt hac liberetur,
eluctari possit, & tum ad Cæsaream Maiestatem ipsius
pro gratia huius consequenda, veniaq; sibi danda agat,
atq; etiam ab Imperij Electoribus aut Principibus litteras
ad Maiestatem ipsius afferat, quibus pro ipso interceda-
tur, Cæs. Maiestatem eo modo quo par esset se tum ex-
hibiturã præstituramq; esse, pro his igitur speraueramus,
secundum hanc benignissime & a Cæs. Maiestate ipsa
monstratam viam, & quod iam Grumpachus ab alijs
quot Electoribus & Principibus, inprimis ab Electore
Brandepurgensi intercedentes pro ipso litteras ad Cæs.
Maiestatem attulisset, cuiusmodi intercessionibus etiam
ad eam penes quam hoc tempore est Imperium Cæsaream

ream. Maieſtatem, dominum noſtrum benigniſſimum,
nihil minus tam ipſe quam conſortes ipſius, & coram &
per literas factis, uſi ſunt & ſtuduerunt, hancq; cauſſam
ſuam, tam ſuo quam conſortium nomine, Cæſ. Maieſ-
tati ipſius ad benigniſſime cognoscendam omni copia
facta permiferunt, pro his igitur ſperaueramus futurum
ſuiſſe ut in habito iam Imperij conuentu, ſicut Cæſ. Maieſ-
tas benigniſſime a ſe obtulit, hæc cauſſa ageretur, atq;
ad conſeruationem propagationemq; omnis ab omni
parte ſtatus pacifici, tranquillitatis & concordie in ſacro
Imperio, intercedente Cæſ. Maieſtatis ipſius benignita-
te & gratia, benigniſſime ut tranſigeretur atq; compo-
neretur, quemadmodum Grumpachenſis & conſortes
huius hanc fiduciam ſubiectiſſimam conceperunt, ſin-
gulariq; cupiditate & deſiderio hoc expectarunt, atq;
nos etiam noſtro loco de re nihil dubitauimus. Hoc
enim V. B. certo indubitatoq; ſibi perſuadere uelit, nos
in fideli ſubmiſſione bonoq; ſtudio, nominatum Grum-
pachenſem, & præter hanc nulla alia de cauſſa, peculiar-
riter etiam data prius ab ipſo fide, ſe & conſortes ſuos
omnia parte pacificos ſe præſtituros, ad nos recepiffe,
quam tantum ut optatiſſima pax in ſacro Germanicæ
nationis Imperio conciliaretur, omniſq; generis turbæ
& ſeditiones, quæ poſt occupatum Vuircepurgum fa-
cile nemineq; impediante, multo maiore cum pericu-
lo, grauioribuſq; damnis, exiſtere potuiſſent, hæc igitur
auxiliante Deo ut auerti poſſent, ſicut & auerſa-
fuere.

Quod autem ſubmiſſa ſpes & fiducia eorum, itemq;
a Cæſare Ferdinando propoſitæ conditiones, & quæ hu-
ius temporis Cæſ. Maieſtas benigniſſime obtulit, hæc
igitur quod talem ad modum poſtpoſita omnia, & ſu-
premu

premiu bannu in ipsos vt ferretur acceleratum , atq;
ita nullus respectus habitus fuerit omnium qua a se sub-
iectissime ipsi detulerunt , sed hoc potius quod labora-
tum fuerit , vt ipsorum causa , & aduersus ipsos , cum
sint numero pauci , imprimis autem propter Grumpas-
chium , qui iam est confectæ ætatis senex , & corpore af-
fecto , atq; in dies & horas singulas mortis periculum
metuere necesse habet , supremi banni executio com-
pleatur , impensa quidem in eam rem singulari pecuniæ
distributione , cui ipsi æstimatione longe sunt inferiores ,
neq; sumtuu qui facti sunt precio digni . Hæc igitur
ita futura fuisse , nos vna cum ipsis minime expectaues-
ramus , neq; cum parua animi nostri perturbatione ac-
cepimus , omnino enim illi nihil amplius quam gratiam
tantum & misericordiam quaerunt & orant , atq; vt ex
praesenti impacato statu suo in salutarem pacem & qui-
etem transferri possint , petunt , suamq; totam causam
Cæs. Maiestati , cui & ad pedes procidere volunt , secun-
dum supra memoratum a Cesare olim Ferdinando , lau-
datissimæ memoriæ , benignissime demonstratam bonæ
gratiæ viam , permiserunt . Ad hæc aduersarius ipso-
rum , noster dilectus amicus , Episcopus Viucepurgi ,
ipse non inficias ibit , id quod & ex adiuncti scripti ex-
emplo intelligere licet , Beneuolentiam ipsius , ante hoc
tempus , & statim initio postquam primæ proscriptionis
mandatum editum fuit , vt irritam eam vellet atque
cassaret , a Cæs. Maiestate ipsius subiecte petisse .

Quare non potuimus facere , quin hæc omnia ita
vt res flagitat , cum explicatione copiosiore , huius tem-
poris Cæsari , nostro benignissimo Domino significares-
mus , eiusq; significationis exemplum V. B. hic vna trans-
mittimus , atq; de inclitæ mentionis Cæs. Maiestate ,

hanc

hanc subiectissime spem & fiduciam concipimus, Cæs. Maiestatem ipsius, tanquam pacificum, mitem & benignissimum Dominum & Cæsarem, hanc causam, in consideratione benignissima omnis generis circumstantiarum, benignissime animo reputaturam, atq; ita alio se & benignissimo responso declaraturam, atq; ad hanc rigidam & asperam viam executionis contra nos, Grumpachum & consortes, se adduci non esse passuram.

Petimusq; a V. B. amice, vt nostram subiectissimam excusationem, ipsa etiam legere ne grauetur, eaq; in re, pro ea quam de benevolentia vestra spem concepitam habemus, amicam, & sicut agnatum decet, sese præstet, neq; contra nos, & exiguum terræ atq; subditorum nostrorum se commoueri patiatur, nominatumq; Grumpachensem tanquam infirma valetudine podagricumq; senem, suspicione malevolente liberet, Atq; in his omnibus ita amicam se & sicut agnatum decet, exhibeat, sicut B. V. a nobis similiter fieri vellet. Ob quod ad gratiam vicissim V. B. referendam amice, & vt cognitionem nostram decet, voluntate sumus parata. Data Grimmensteini, III. d. Iunii, Anno M. D. LXVI.

Dei benignitate IohanFrid. sec. Dux.
Saxo, Land. Dur. Marg. Misn.
IohanFridericus, &c.

*EXCERPTA DE HANSI
BEMICONFESSIONE, QUAM
sine tormentis edidit, quæ Principi Electori à con-
siliarijs Augustam transmissa sunt in Im-
perij conuentu, &c.*

P NVME

Captiuus etiam Hans Be-

hem, Confessus est, quod Vuilhelmo Grumpachensi & Vuilhelmo Steinensi in silua Duringica, in diuerso rio quodam ad Fraiam in silua cognominatum, quod solum ibi situm sit, & non ita pridem conflagrasse dicatur, ibi igitur quod iusurandum eum his iurare eisq; promittere oportuerit, se in terram Misnicam profecturum, atq; exploraturum vbi Princeps Elect. Sax. &c. in venatione ageret, inprimis autem quando hic in siluis Snepergensibus & Suarcepurgensibus venaturus esset, & hoc eis vt renunciaret, tum se aliquando ad ipsum eo erupturos, sicut & tum, quando saltuario Vuilfici equum furatus eum abegerit, hac de causa in his terris fuerit, eoq; equo ad Grumpachensem Gotham vectus, hoc ei indicium quod attulerit, Principem Electorem Dresdæ esse, & nusquam iam venatum exiisse, sed Grumpachium & Vuilhelmum Steinensem secundum eum, paucis diebus ante ieiunii quadragesimæ initia, in hæc loca misisse, vt denuo de Principe Electore diligenter exploraret, an ad Snepergam aut Suarcepurgum venaturus esset, & foris in siluis statura habiturus, &c.

CHRISTOPHORI ZET
VICENSIS INDICIUM ET NARRATIO
edita Starepergæ in Bauaria XXI.
May. Anno. M. D. L. XVI.

Quæ sequuntur de Vuil-

helmi Grumpachensis aduersus Principem Electorem Sax. Augustum, instituta proditione, & consilio, ea Christophorus Zettuicensis ad Steinum, Prin. Electori XXI. d. Maij, Anno LXVI. in arce Starepurgo in Bauaria, primum coram suaq; sponte & voluntate retulit, postea Principe Electore ita postulante, secretario ipsius, vt scribendo exciperet, bene considerata pronuntiatione præiuit & dictauit, & postea cum excepta relegisset, propria manu nomen suum ijs subscripsit.

Circiter diem Viti, Anni LXV. militarium copiarum ductor primarius Christoph. Zettuicensis, a Domino suo IohanFriderico Duce Saxonix &c. permitti sibi petiuit, vt ad sedem familiæ suæ aliquando se reciperet, sed Illustris mentionis Dux vltra dies, XIII. quos abesse ei liceret, non voluit concedere. Quo impetrato Zettuicensis domum equitauit, & circiter diem Petri & Pauli reuersus Gotham ad ministeria ibi sua iterum præsto fuit.

Sed postquam Gotham tum aduenit, Vuilhelmus Grumpachensis misit, qui eum ad se accerseret, inq; conclauis suo eum compellauit, atq; interrogauit, Mitu, inquiring, quid audis de Principe Electore Saxonix? ad hoc Zettuicensis respondit, se neq; audire neq; scire quicquam de Principe Electore, Atq; amplius quæ fuit Grumpachus, an Zettuicensis Haruuisæ locum nosset, Respondit Zettuicensis se non certo scire locum huius, sed cum ter quaterue aut circiter, ex valle Ioachimica Annebergam versus abeundo & redeundo illac iter fecisset, de Haruuiso se audiuisse, atq; non multum aberrante coniectura, qua regione orae sita esset,

æstimare se posse, sed in loco illo se non fuisse.

Tum cœpit Grumpachius, Mi tu Zettuicensis, muneris etiam eius in compellendo mentione honoris causa addita, ego consilium instituo, quod si procedet, sicut spero, facile perficiam vt meum negocium componatur, meumq; Dominum vt Electoratum recuperet simul eo modo iuuabo, & nos simul vniuersi ea re iurabimur, Ad quam rem conciliandam tu mihi bene posses operam nauare, Tu es gnarus viarum, & in illis locis, imprimis in siluis per terram Bohemicam iter fecisti, ego rem habeo bene exploratam, Principem Electorem Saxonie Haruuisæ statura habere, ibiq; venari, suorumq; familiolam quod non secum habeat, & prorsus dispersam diuersis locis collocatam esse, ad hæc singulis diebus cum cane indagatore ad præuestigandum egreditur, & vltra duos aut tres secum non habet comites, iam habeo apud me quendam, qui apud Electorem silvarum curationem habuit, hic omnes vias & trames nouit, speroq; me ipsum Electorem capite apprehensurum, & familiolam suorum hoc non deprehensuram esse, expecto tantum adhuc quendam, cui nomen est Christophoro Meientalero, hic illorum locorum etiam bene est gnarus, & vult mihi ad rem conficiendam operam dare, Atq; iam tres Veredarij absunt, vnus in Borussia, alter in comitatu Oldeburgensi, tertius in Gallia, qui hospitium Electori curare debent, quos in horas singulas expectet, & vbi aduenerint iam esse curata omnia.

Ad ea Zettuicensis interrogauit, an Princeps etiam & Dominus suus benignus Dux IohanFridericus de hoc consilio ipsius sciret, & respondens Grumpachius,
us, Dei

us, Dei potentiam & Deum deierando non, inquit, non
sino meum Dominum de hoc quicquam scire.

Præter hoc amplius interrogauit Grumpachium
Zettuicensis, quid igitur Meietalerus operæ ad hanc
rem conferre deberet, responditq; Grumpachius locor
rum eum peritissimum esse, equites hunc ducere oport
tere, Tum Zettuicensis Grumpachio significauit, eum
Meietalerum diebus circiter XIII. ante, malum faci
nus in terra Bohemica commisisse, & quod ex vicinis
suis quendam Dauidem Hofferum, qui Siehlauia des
gerat, confodisset, & dicitur insuper quod valde inhos
neste eum confecerit, Ad quæ respondens Grumpas
chius, Malum ei imprecatus, Ergo, inquit, si ita res ha
bet constitui non posset, an fides ei habenda esset aut se
cus, & tum amplius ita coepit.

Mi Ductor primarie, tu in hac re operam nauare
potes, & si nobis procedit, Dominum meum & me &
nos vniuersos iuuabit, Ad quæ respondit Zettuicensis,
profecto mi Domine Ductor primarie, ego istas res
non intelligo, præterea sub ditione Cæsareæ Maiestatis
in regno Bohemix sedem habeo, & hic mei benigni
Principis & Domini Ducis Saxonix minister sum, non
decet me his rebus me implicare aut contaminare, &
metuo ego ne hæc per terram Misnicam perficienda
suscipere non debeatis, nam res vobis non succedet.

Ad ea respondit Grumpachius, equites qui in Vn
gariam proficiscuntur, iam iter ingrediuntur, vt si maxis
me equitum aliquid conspiceretur, existimaturi essent
homines, ex ijs esse qui ad expeditionem illam venirent,
& facile futurum ne res deprehenderetur.

Ad quæ Zettuicensis iterum respondit, Ego me
tuo, Domine ductor primarie, ne res isto loco vobis non

succedat, & si vultis aliquid suscipere aut aggredi, id per terram Bohemicam vos facere oportebit. Atq; ita Zetz uicensis a Grumpachio discessit.

Aliquot diebus post, Zettuicensis Grumpachium interrogauit quid de consilio ipsius aduersus Prin. Electorem fieret, an procederet, aut minus, & respondit Grumpachius, nondum rem geri, & explorando praecognitum esse, Principemq; Electorem iam se praesidio confirmasse, suamq; familiam omnem ad se vt procederet curasse, seq; oportere aliquantisper quid fiat aspicere.

Christoph. a Zettuitz.

PRINCIPIS ELECTORIS
SAXON. AD DVCEM IOHAN.
FRIDERICVM VNA CVM FACINOROSORVM
confessionibus missae literae, quae datae fuere,
XII. d. Iunij, Anno L XVI.

I.

Illustrissimi generis Princeps,
beneuole & dilecte agnate, affinis, frater & compater, Literas beneuolentiae vestrae. III. Iunij datas, quibus proximis nostris respondit, ad manus nostras redditae accepimus & perlegimus, Atq; ne nunc quidem ex his deprehendere possumus V. B. vel haecenus, vel hoc tempore, quod iuratis pactis haereditarijs, quantum ad proscriptum Vuilhelmum Grumpachium attinet, congruum sit, praestare, Siquidem res ipsa longe diuersum ostendit,

ostendit, parumq; nos mouent, quæ ad quandam, vt
habetur, excusationem ipsius, proferuntur, in conside-
ratione quod non tantum Comitum, sed aliorum insuper
honestorum ex nobilitate hominum, similia iudicia, &
de cauendo nobis commonefactiones habemus, quæ
suo tempore & ipsæ in lucem proferri debebunt.

Quid etiam captiui aliqui aduersus nos conducti
latrones & proditores, hac in parte confessi sint, & edi-
derint, seq; proscriptis coram in os dicturos profitean-
tur, atq; confitendo perstituros, etiam mortem in hac
confessione obituros, V. B. de exemplo vero his adiun-
cto confessionis ipsorum percipere poterit, quæ V. B.
perlustrare, secumq; reputare velit, hæc omnia an ad am-
icitia, & cognatione nostra dignam beneuolentiam
facere possint, & V. B. an quæ pactis hæreditarijs con-
grua sint præsent, itemq; an præter hæc omnia V. B.
deceat, ijs qui veneno & cæde, corpori & vitæ nostræ
insidiantur, sedem præbere, & hos tutos præstare & de-
fendere, Nos, nostro loco, hoc Cæs. Maiestati, Electo-
ribus & Principibus sacri Imperij, qui B. V. aequè vt
nobis propinquitate coniuncti sunt, decernendum per-
mittimus, cumq; V. B. sane nullam minimam huius rei
causam præbuerimus, speramus fore tempus, quo B.
V. suam iniusticiam ipsa sit agnitura.

Quod ad ea
attinet, quæ B. V. amplius commemorat & introducit,
de proscripti rebus, eorq; responso, quod nuper V. B.
Cæsareæ Maiestati dederit, vna cum aliorum scriptorū
exemplis, suo ea loco relinquimus, eaq; scripta antea
cum diligentia legimus, etiam quid Cæs. Maiestas ad V.
B. literas prox. responderit edocti sumus. A Vestra, B.
nunc etiam nobis amice policebimur, V. B. Cæs. Ma-
iestatis mandatis obedienter parituram, seq; erga nos
pro

pro iuratis pactis hæreditarijs, proq̃ ijs quæ antea ad V.
B. scripsimus & ægimus, sine recufatione se ita exhibi-
turam, sicut B. V. a nobis simili in re fieri vellet, expe-
ctamusq̃ V. B. explicatam cum hoc equite ministro
nostro responsionem, quem vna cum V. B. ministro
ablegauimus, de qua rationes nostras instituiamus. Data
Dresdæ, XII. Iunij, Anno, LXVI.

Augustus Elector Saxon.

PRINCIPIS ELECTORIS
SAXO. ETC. AD DVCEM IO-
HANFRIDERICVM AMPLIVS MISSAE LITERAE,
antequam legatis Imperij hic responsum dedit, quæ li-
teræ repressæ fuere, neq̃ legatis exhibitæ,
III. Iulij scriptæ Honsteini, Anno,
LXVI.

K.

Illustrissimi generis Princeps,
beneuole & dilecte agnate, affinis, frater & compater,
Quid iam sæpius proscripti Grumpachij causa ad V. B.
scripserimus, & ad ipsam pro sanguinis propinqua cog-
natione, qua B. V. nobis est coniuncta, & iuratis pactis
hæreditarijs necessitudinisq̃ fraternæ, & sacri Imperij
de pace publica constitutione, amice ægerimus, V. B.
bene nouit, Atq̃ expectaueramus quidem a V. B. quod
hæc ad prox. literas nostras, XII. d. Iunij Dresdæ ad V.
B. datas, ita vt memoratæ coniunctioni hæreditariæ
congruum esset se præstitura, aliudq̃ quam factum est,
responz

responsura fuisset, Quod vero V. B. ea quæ in causa
corpus & vitam nostram attingente ad V. B. amice agis-
mus & docuimus, ita accipit atq; interpretatur, quasi ne-
gocij hoc modo causa & necessitas exquiratur quod
vobiscum habeatur, atq; nunc etiam proscripti hominis
excusationem plus apud se quam quæ constanter & ve-
re a nobis proferuntur, valere patitur, Deo nos & tem-
pori permittere oportet, An etiam hoc V. B. gloriosum
sit, aut defendi possit, quod ad talem modum coniun-
ctionem nostram deserit, contraq; iurata pacta hæredi-
taria ijs apud se sedem concedit tutosq; eos præstat, qui
a sacro Imperio proscripti sunt, & capiti & vitæ nostræ,
terriscq; & ditioni insidiantur, hoc igitur aliquando se
ostendet. Cum etiam V. B. scribere non dubitet, V. B.
indubitato expectasse, futurum a nobis, vt V. B. pro
negocij conditione, de pactis hæreditarijs admonendo,
amice parceremus, siquidem nondum esset explicatum
aut planum factum negocium, Nos vero, ad rem pro-
bandam atq; explicandam, V. B. de Comitibus Suarcepur-
gensis edito iudicio, alijsq; firmarum rationum argu-
mentis significauerimus, iam V. B. ipsi & omnibus ho-
minibus decernendum permittimus, an V. B. vsurpata
recusatio iusta sit, & pactis hæreditarijs congrua. Vt
autem B. V. aliquanto planius cognoscere possit, nos
non de nudis suspicionibus negocij cum V. B. necessi-
tatem nobis quærere, sed abundantium etiam probatis-
onum argumenta habere, quibus Grumpachium con-
siliij proditiõis & cædis, quod contra nos instituit, con-
uincamus, hic vna V. B. quæ ex nobilitate præcipuus
quidam sua sponte & voluntate nobis indicando com-
memorauit, cum hac spe transmittimus, Vestram Be-
neuol. nunc tandem intellecturam esse, talibus, ex Co-

Q

mitum

mitum ordine & nobilitate hominum, testimonijs, proscripti prodicionem & scelus satis superq̄ probatum, explicatum & planum factum esse, sicut &, si ea causa cogat, ea quæ indicarunt iusiurando etiam contestari non sunt dubitaturi, atq̄ recipimus nos B. V. huius ex nobilitate hominis suo tempore, & si B, V. hoc expetat, nomen nos edituros.

Cumq̄ V. B. maioris fidei causa antea duorum captiuorum confessiones, quomodo tum ex editæ fuerunt, miserimus, expectaueramus quidem V. B. & proscriptos hoc ad nos acturos fuisse, vt hi coram ipsis staturerentur, aut certi homines vt constituerentur, qui ea audiendo ex his cognoscerent, sed quia hoc non est factum, & facinorosi ipsi petiuerunt, ne post editam iam confessionem ipsorum in carcere diutius detinerentur, ideo de vtroq̄ etiam, ita vt singuli meriti fuerunt, supplicium sumi, & Hansum Behemum de S. Michaelē ad Fribergam in Vstrina, in quatuor partes dissecari, Placsum autem rotæ imponi curauimus. Quantum vero ad V. B. personam attinet, cuius Hansus Behemus simul mentionem fecit, nullam ei fidem habuimus, (cum tale aliquid de Illustri Saxonico sanguine persuadere nobis nullo modo possemus aut deberemus) multo minus V. B. aliquid hac in parte vt argueremus facere potuimus, Non tamen ad V. B. eam rem dissimulare voluimus, quo V. B. intelligeret nos in hac causa sine occultatione integreq̄ & ingenuē versari, atq̄ vt hoc modo tanto magis de re & veritate, quod ad duorum proscriptorum consilia illa attinet, explorare aliquid possemus. Neq̄ intermisimus curare vt Behemo illi admonendo instaretur, ne contra quam verum esset quenquam, in primis autem V. B. ne mentiendo, sicut nobis quod ad ipsam

sam

sam attineret, certo persuaderemus, insimularet grauas
retue. Ad quæ ille hoc edidit, se V. B. hac tantum de
caussa mentionem fecisse, quod sperasset nos ad confes-
sionem talem clementiores ei fore, in cæteris, quæ ad
Grumpachium & Vuilhelmum Steinensem pertinent,
in ea confessione, quam sine tormentis & per hæc edi-
dit, perstitit, & morte sua eam confirmauit, sicut V. B.
ex adiunctis his duobus diplomatibus Numero, I. &
numero, II. beneuolenter cognoscere potest. Trans-
mittimus etiam V. B. Plassi confessionem diplomate in-
structo comprehensam, Numero. III. in qua ad mor-
tem vsq; hic perseuerauit, de qua V. B. omnes circum-
stantias illius institutæ proditionis consilij, earumq; per-
sonarum, quarum opera ad eam rem adhiberi debuit,
humaniter percipiet. Cum igitur hæc eo modo se habe-
ant, iterum a V. B. amice petimus, vt hanc grauissimam
caussam, corpus & vitam nostram attingentem, maiore
quam hætenus factum est affectu, animo complecti ve-
lit, atq; cognatum, illustrem & Saxonicum sanguinem,
ita apud se efficacem esse sinat, vt re ipsa doceamur, ve-
stræ B. illos in proscriptis cædium conatus minime pla-
cere, sed potius quem iurata pacta hæreditaria postu-
lant eum se nobis præbeat. Id quod tum percipere pos-
terimus, si V. B. ijs, quæ antea ad ipsam aduersus Grum-
pachium, pro iure & æquo ægimus, locum dederit,
quod etiam ad in præsentia factam commemorationem
nostram a V. B. certo nobis pollicemur, Quod si uero
hoc omitteretur, V. B. nihil iniquius de nobis cogitan-
do concipere debebit, si quæ aduersus hæc necessario
suscipiantur de ijs cogitemus, ijsq; vtamur. Quod V. B.
cui extra hoc ad beneuolentiæ officia præstanda volun-

tate sumus parata, cælare nolimus. Datæ Honstein,
III, d. Iulij.

Augustus Dux & Elector
Saxonix, &c.

DVCIS JOHANFRIDE-
RICI LITERARVM, QVAS AD
PACTORVM HAEREDITARIORVM CONSORTES,
Electores & Principes scripsit, & quæ cum infra
scripta nota, L. indicantur, etiam initio mentio
facta est, & supra hæc inter exempla pri-
mo loco extant, Numero, I.

L.

HENRICI STAVPICENSIS
EXCVSATIO AD ELECTOREM SA-
xonix, & Ducem IohanFridericum, Datæ, XVI
& XXVI, d. Augusti, Anno, &c,
L. X. V. I.

Item, ad Grumbachium.

M.
N.

Illustrissime & Illustrissimi
generis Princeps, benignissime Elector & Dos-
mine, Vestræ excellitatis binas diuerso tempore scriptas,
breui interuallo sese consequentes literas, ex quibus pos-
teriores diem, XXVII, Iulij superioris, qua Dresdæ datæ
sunt

tæ sint, ascriptum habent, subiectissima reuerentia ac-
 cepi, atq; ex ijs, & inclusa scheda, quæ continebat excer-
 pta quædam ex responso Ducis Saxonix IohanFride-
 rici, quod ad se missis nuper ab Imperij ordinibus lega-
 tis dedit, tantum percepi, quasi ante quam occuparetur
 oppidum Vuircepurum, & ante quidem, quam ea oc-
 cupatio fieret, ego de re sciuerim, vestramq; excelsita-
 tem de hoc docuerim, cui & grata res fuerit, eamq; pla-
 cere sibi passa fuerit, vna cum cæteris quæ literæ illæ
 complectuntur, &c. Etsi autem, benignissime Ele-
 ctor & Domine, hæc res animum meum, neq; iniuria,
 affecit, subiectissime tamen gratias ago excelsitati
 vestræ, pro benignissima significatione & copia mihi
 facta, iustam defensionem atq; innocentix meæ proba-
 tionem assumendi, Atq; excelsitatem vestram, subie-
 ctissimi, veri atq; firmi responsi loco, ad hæc cælare non
 debeo, quod quicumq; hoc de me loquitur aut scribit,
 siue Grumpachius, siue quicumq; hic alius fuerit, me de
 ea cuius sæpius iam mentio facta est oppidi Vuircepurgi
 occupatione, ante & priusquam ea acciderit vel mini-
 mum quicquam præsciuisse (multo minus de hoc V.
 Excel. indicare aliquid aut præsignificare ego, atq; di-
 cere potui, quod V. Exc. res ea grata & mihi quod be-
 ne precata ad hanc fuerit) is igitur vt honestatis oblitus
 omnisq; boni & virtutis expers, hoc in me composito
 mendacio comminiscitur, contraq; hunc, & in genere
 omnes, ita sicut honestum ex nobilitate hominem de-
 cet, bonis firmisq; & veritate nitentibus rationibus,
 Deo auxiliante, me quoquo tempore defendam & ex-
 cusabo, etiam in posterum cum subiectione ita me ge-
 rere sciam, vt V. Exc. mea caussa grauari aut appeti non
 debeat, Id quod & subiectissime in præsentia a me offe-

ro, prorsusq̄ demisse peto, ut V. E. hanc oppositam meā
subiectiss. veram & constantem, firmamq̄ commemor-
ationem, benignissime accipiat, Meq̄ ex hac, dum am-
plior a me debitq̄ defensio suscipiatur, si forte necessi-
tas huius afferatur, benigne excusatum habeat, atq̄ res-
pensione hac mea, cum hæc res eiusmodi sit, quæ No-
bilitatis meæ honorem, & famam meam attingit, ne of-
fendi velit, aut hanc sibi displicere patiatur, sed meus
benignissimus Princeps & Dominus esse velit & manere,
ob quod ad Excel. V. ad subiectissime inseruiendo,
gratiam referendam obnoxius sum, omniq̄ studio &
voluntate paratus. D. Pelcigæ, XVI, Augusti, Anno,
LXVI.

V. Excell.

Subiectiss. obediens

Henricus Staupicensis.

AD DUCEM JOHAN-
FRIDERICVM.

Illustris Illustriss. generis

Princeps, benigne Domine, Non possum facere, ab ho-
nore meo allata necessitate, quin V. Cels. significem,
Principem Electorem Saxon. Principem & dominum
meum benignissimum, his non multis elapsis diebus,
binas literas diuersis temporibus scriptas, vnas post alte-
ras, quarum posteriores diem XXVII. Iulij ascrip-
tum habebant, Dresdæ datas, ad me misisse, in quibus
litteris sceda inclusa fuit, cum excerptis quibusdam ex ijs,
quæ inter alia V. C. Imperij legatis respondisset &c. ex
qua

qua tantum intellexi, in me conferri, quod antequam
Vuirceburgum occuparetur, de re præsciuerim ego,
deq; hoc Principi Electori Saxonix significarim, qui &
approbarit, mihiq; bene precatus fuerit, vna cum cæte-
ris, quæ ibi sunt, &c. Hæc vero, benigne Princeps &
domine, minime iusta commemoratio, an a maleuolis
forte mihi prolata fuerit, suo loco relinquo, cum autem
hoc in me non humaniter conferatur, neq; veris argu-
mentis vlllo unquam tempore possit aut debeat planum
fieri, & ea in re honor & existimatio mea posita sit, sub-
iecte a V. C. peto, vt vestra Cels. qui hoc crimen de me
detulit & confinxit, per literas indicari, & nomen eius
mihi edi curet, Tum, auxiliante Deo, ita meam inno-
centiam probabo atq; explicabo, vt Princeps Elector
Saxonix, Vestra Celsitudo, & omnes homines, mea in-
nocentia delectentur, In spe indubitata, V. C. vt inno-
centiam meam probare possim, & mei honoris defen-
dendi causa, in indicando delatore, siue vnus hic sit siue
plures, benignissimam se exhibituram ob quod ad Cels.
V. subiectissime gratiam referendam voluntate parata
sum futurus, Actum Pelcigæ, XXVI. Augusti, Anno,
LXVI.

V. C.

Subiectus

Heinricus Staupicensis.

AD GRVMPACHIVM.

Nobilis & strenue ductor
primarie, Quæ ad meas literas respondisti, ea XXIII.

huius

huius mensis Septembris Gorlicij accepi & perlegi, & fieri sane hoc a me deberet, etiam summa & extrema necessitas mihi affertur, vt quod præter meum meritum in me confertur, id proluxa oratione refutarem, Cum vero hoc tempore propter expeditionem in Vngariam meam commode facere non possim, breuitatis causa in mea pristina responsione permaneo & ei acquiesco, iterumq; hoc haud obscure dico & scribo, quicumq; in me confert aut imponit, me de tuo & consortium tuorum de vrbe Vuircepurga consilio, anteq; ea occuparetur, aliquid præsciuisse, vel quod per te aut quenquam hominem de hoc quicquam mihi conceditum, quodue Principi Elect. Saxonix, Burggrauiocq; Magdeburgi, domino meo benignissimo, de re præsignificarim, & Excelsitas ipsius mihi bene precata ad hanc fuerit, mentiuntur hoc & confingunt de me vt honestatis obliti, falsiloqui & nihili homines, neq; vlllo vnq; tempore hoc probare planumue facere poterunt, Atq; a te non expectassem in hoc negocium me a te implicatum iri, sed certo tibi persuadere debes, si quid amplioris negocij ex hac re extiterit, Deo volente, ita me tam manu quam verbis me defensurum, tuasq; literas, & quod in me confers, veris & firmis rationibus refutaturum, sicut hominem nobilem & equestrem virum, qui tali loco natus est, facere decet, vt omnes homines meam innocentiam videant, & cognoscant hæc a te tantum ad meam existimationem diminuendam, & res & negocia tua hoc modo facandum, speciemq; eis conciliandam in me conferri, Quod vt scires exalare te nolui, Data Gorlicij, XXVI, Septembris, Anno, LXVI, Henricus Staupicensis.

AD

AD DVCEM JOHAN:
FRIDERICVM.

Illustris Illustriss. generis

Princeps, benigne Domine, V. C. ante omnia ministes-
ria quæa me præstari possunt, defero, Benigne Prin-
ceps & Domine, V. Cell. responsum XIX. Septemb.
Grimmesteini datum, XXIII. die huius mensis hic
Gorlicij accepi & perlegi, Atq; par fuerat, & summa
necessitas mihi affertur, vt verbosiore commemoratio-
ne opposita, id quod iniuste, & sine firmamentis, præ-
ter meam culpam, in me confertur, refutarem, sed cum
expeditione Vngarica mea impediar, in pristina respon-
sione mea nunc etiam permaneo, & in ea acquiescens,
dico, quicunq; V. C. retulit, aut huius me arguit, quod
de Vuilhelmi Grumpachensis, Ernesti Mandesloen-
sis, & Vuilhelmi Steinensis consilijs, de oppido Vuirces-
purgico, deq; occupatione huius, præsciuerim aliquid,
aut tum mihi communicando res creditâ fuerit, item
quod Principi Electori Saxo. & Burggraui Magde-
burgi, meo benignissimo Domino, ante occupationem
factam significarim, & Excell. ipsius mihi bene precata
fuerit, & c. scelerato hoc & nefarie in me composito men-
dacio hoc comminiscitur & confingit, Atq; ipse etiam
Grumpachius aliud dicere non potest, sicut & literæ ip-
sius, quas modo ad me misit, diserte hoc sonant, & aper-
te in se continent, me antequam Vuircepurgum occu-
paretur profus nihil de re sciuisse, Quomodo igitur il-
lustris mentionis Principem Electorem Saxoniz de hoc
docere potui? Si etiam ita accidat vt vltiore explicatio-

R

ne opus

ne opus sit, ita, Deo volente, pro nobili loco & genere
meo atq; dignitate huius, me defendam & excusabo, vt
innocentia mea sufficienter demonstratur atq; explicetur,
petoq; a V. C. ne has literas meas, cum ab honore
mea allata necessitate quin ita scriberem facere non pos-
tuerim, parum benigne interpretetur aut accipiat. V. C.
cum qua subiectione me facere par est, ad inseruendū
voluntate sum parata, Data Gorlicij XXVI. Septemb.
Anno, LXVI.

V. C. ad inseruendum

paratus

Henricus Staupicensis.

**DIPLOMATA INSTRV-
CTA, DE HANSI BEHEMI
& Plassi confessionibus editis
conscripta.**

NUMERO

V.

VI.

VII.

**HANS BEHEMI DIPLOMATE
comprehensa confessio.**

NUMERO V.

In nomine Domini, Amen.

Notum sit & testatum omnibus & singulis cuiuscunq;
loci aut ordinis hi fuerint, quibus hæ literæ publicæ no-
stræ offeruntur, aut has recitari audiunt, Anno post
Christum Dominum & Salvatorem nostrum natum,
M, D, LXVI.

M. D. L X V I. Indictione. IX. die XIII, Junij, quæ
fuit post dominicam Trinitatis dies quinta, hora ante
meridiem VIII, tempore Imperij Illustrissimi, potentis-
simi & inuictissimi Principis & Domini, Domini Ma-
ximiliani, huius nominis secundi Cesaris Romani Au-
gusti, Germaniæ, Vngariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Cro-
atiæ, Sclauoniæq; Regis, Archiducis Austriæ, Ducis
Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Craini, & Wirtenber-
gi, &c. Comitum Tirolensis &c. Domini nostri benignis-
simi, mandato Illustriss. & Illustriss. generis Principis
& domini, Domini Augusti Ducis Saxonie, sacri Ro-
mani Imperij Archimarschalli & Electoris, Landgrafij
Duringiæ, Marggrafij Misniæ, & Burggrauij Magde-
purgi, nostri benigniss. domini, strenuos & honoratos
Iohannem Ienicium & Valerium Cracouium Principis
Electoris Camerae Secretarios, & Casparem Zipserum,
qui ad conclaue Electoris curat, in ciuitatis Dresdensis
publici carceris domo, quæ lictorum domus cognomi-
natur, in conclau inferiori, coram honestis, honoratis
& prudentibus Ambrosio Erico quaestore praefecturae
sibi, Georgio Geis, qui iudicia in illo oppido adminis-
trat, & Ioanne Iahn & Christoph. Reichenbach, iura-
tis iudiciorum assessoribus, coramq; nobis tribus, quo-
rum nomina infra scripta sunt, Notarijs & scribis pu-
blicis, Matthæo de Quester, Bernharto Freidingero, &
Laurentio Vuinckelmanno, illos supra nominatos com-
paruisse, inq; praesentia tum testium eorum, qui ad hanc
rem conuocati fuere, quorumq; nomina infra ad finem
asscripta sunt, nomine Illustriss. mentionis nostri beni-
gnissimi Domini Prin. Electoris, &c, a singulis & vni-
uersis supra nominatis Notarijs nobis pro munere no-
stro requisuisse, agisse & postulasse, postquam signis

ficassent nobis quendam Hans. de Friberga, nomine Behemum, de quibusdam facinoribus & proditione, ad quæ se conduci passus fuisset; sine tormentis interrogatum, & per hæc quæstionibus habitis, confessum esse, de qua confessione eum essent commonefacturi, & vt rata fieret, curaturi essent, Hanc igitur confessionem ex ipso nos etiam vt audire, & quod aiendo confirmaret id diligenter vt excipientes notare, & in vnius, aut si res ita postulatura esset, plurium etiam diplomatum formam redigere vellemus. Post hæc factum fuit vt supra nominatus Hans. de Friberga, nomine Behemus, ab omnibus vinculis liber in medium sisteretur, quem Principis Electoris commissarij, quorum supra exposita nomina sunt, de vniuersis & singulis, quæ antea absq; tormentis & per hæc interrogatus, confessus fuerat, particulatim commonefecerunt, & summopere quantumque omnino fieri potuit, proq; professione Christiana, fideliterq; & diligenter admonuerunt, vt animæ suæ salutis considerationem habere, & neminem falsa insimulatione grauare, sed quod res & veritas esset, profiteri vellet, addita sufficienti commonefactione, quantum ipsi in hoc esset positum, &c. Tum igitur ille ad omnia & singula capita, de quibus interrogabatur, sine coactione, sua sponte & voluntate, cum bona consideratione respondit, & confessus est, vera esse omnia, de quib, ante fuisset confessus, & nunc etiam se fateri, quod initio Vuilhelmo Grumpachensi per annos tres inseruisset, atq; in occupando Vuircepurgo, tantum sibi fidei illum tribuere cœpisse, vt ad eam proditionem opera ipsius vsus fuerit, se in diuersorio ibi Dominum se esse professum, & dixisse quod iter haberet in Galliam, cumq; Grumpachius ante lucem intra tertiam & quartam
tam

tam horam ad oppidum veniret, se cum socijs suis & sex equis cæterisque equitibus, qui fuerint in oppido numero circiter XL, & antea eo obscure subiissent, portam occupasse vt helicæ machinis aperiretur. Postea se Hilpergæ a Vuilhelmo Grumpachensi & Vuilhelmo Steinensi Suarcepurgum ablegatum, vt in illis locis circa cum circa vias & tramites disceret atq; obseruaret, & exploraret quando Princeps Elector Saxonix Dux Augustus ibi esset venaturus. Primum autem Snepergam venit, cumq; Principem Electorem non offenderet, Gotham, quo venire iussus fuerat, profectus est, Grumpachioq; hoc significauit, tum VII. taleros, & equum album itinerarium a Grumpachio accepit. Præterea hoc etiam dicit, se ante biennium iam ad Pentecostes ferias elapsum, a Vuilhelmo Grumpachensi & Vuilhelmo Steinensi secundum Gotha ablegatum fuisse ad nemora, quæ ad Dresdam sunt, peragrandæ, & tum sibi cornu venatorium, & sclopum datû, qualiû in equitationibus vsus est, vt pro venatore aut saltuario se gereret, cumq; illorum locorum tam esset peritus, furasit ei Grumpachius, vt cum venatoribus noticiam contraheret, & obseruaret quando vel a latere, vel auersum Electorem a tergo adoriri posset, & globum in eum immittere, recq; confecta in siluas fugam arripere debere, aut quocunq; alio modo vt effugeret, operam dare, qua de causa & pro Prin. Electoris ministro se gesserit, & aliquoties venationes curasse, & tam prope Dresdam accessisse vt Cotsbarum vsq; venisset.

Cum autem illo tempore Princeps Elector non fuisset venatus, totam se æstatem cum siluarum præfectis, diuersis in locis in illa vicinia receptum degisse, adq; hoc iter ei VIII. taleros, & postea VI. aur. & IX. ta-

leros datos fuisse. Postea tertium & postremum se ante annum, Vindemiæ tempore, in arce Gothana, in magnum conclaue, quod inter suprema sit, a Valteno Schonbergo Grumpachij ministro accersitum fuisse, in quo Dux Iohan Fridericus Med. Vuilhelmus Grumpachensis & Vuilhelmus Steinensis soli fuissent, Ducemque Iohan Fridericum nigra veste exteriori ex serico, operis Damasceni, vt ipse existimavit, indutum fuisse, quæ fuerit serico heteromallo, quod ex ameto vulgo, prætexta, & Zobellis subducta, ex interioribus autem vestibus habuisse eum superne ex nigro ex ameto & filis sericis, opere insuto, pictam ex omidem siue colobiũ, si ita nominare licet, Grumpachium autem habuisse Londinense pallium ex ameto prætextum, atq; vna cũ Vuilhelmo Steinensi ante mensam astitisse, Ducem autem sedisse, Etiam chartam quandam, in qua perscriptum aliquid fuerit, in mensa iacuisse, de qua iusiurandi concepta verba Grumpachius ipsi stans præiurerit, quod sublati digitis, stans & ipse, iurauerit, se rem mandatam executurum, & si in illo conatu caperetur, se potius in frustra vt discerperetur passurum, quam rem aperiret enunciaretue, Mandatumq; ei ab his fuisse, vt Electorem, quando cum canib, indagatorib, in venatione feram vestigaret, callide persequeretur, operamq; daret, vt globo eum traiceret, Cumq; significasset se in aula Prin. Electoris propinquum habere, Grumpachium ei puluerem, colore fuluo, in chartam firmam inditum dedisse, eiq; mandasse operam daret, vt in culinam Principis Electoris veniret, si in cibum forte illum puluerem iniicere posset, promisitq; ei, si rem recte exequetur, diuitem eum hominem redditum iri, Principem vero non multa locutum fuisse, nihilq; ei promississe, sed hæc tantum

tantum locutum, Hansæ Fribergensis vide vt rem
mandatam recte exequaris. Sed puluerem illum se
postea hospiti Salueldi Vuolfio Albrechto asseruan-
dum tradidisse, eiq; enunciando concredidisse, ad quam
rem eo esset vsurus, Nominatum tamen Albrechtum
illum antea de hac re nihil sciuisse, diuq; recusasse illum
puluerem ab eo accipere, præterea se eidem hospiti sclo-
pum asseruandum dedisse, in quo ferramentum quod
silicem ad ignem excutiendum continet, dissiluerit, sicut
& duos sclopos breuiore a Grumpachio Gothæ acce-
perit, & alios etiam plures sclopos se habuisse, quatuor
elodrantium longitudine, vna cum sclopo venatorio,
quem a rustico quodam Suarcefeldi commodato acce-
perit, eiq; pro hoc gladium dederit. Etsi autem hoc ita
se habeat, & iusurandum illud ipse iurauerit, non ta-
men se tantum animi habuisse vt facinus hoc patraret, &
quod Prin. Electorem nunquam viderit, sed tantum pec-
cuniæ causâ & propter promissionem ei factam in se
recepisse,

De his igitur, & talem ad modum, ab ijs, quibus
hac de re Prin. Elector mandauerat, interrogatus ille
fuit, peculiariter autem hoc etiam, An coram severo iu-
dicio Dei in ea confessione sua esset perseveraturus,
mortemq; in hac obiturus, Tum igitur, post sufficientes
commonefactiones, quæ & antea ad eum factæ & pos-
tea repetitæ fuerunt, ne suam ipse conscientiam, aut ali-
os homines falsa indicando grauaret, ad hæc respondit,
Etiam, quodq; hoc Duci Iohan Friderico, Vuilhelmo
Grumpachensi, & Vuilhelmo Steinensi, si coram ipsis
sisteretur, in faciem esset dicturus.

Quæ vero hoc modo confitendo edidit, ea Prin.
Electoris mandatarij acceperunt, & a nobis notarijs
quor

quorum nomina supra exposita sunt, diligenter excepta notataq; sunt, quodq; vt supra commemoratum fuit, hæc opera nostra a nobis requireretur, in huius diplomatis formam redacta fuere. Atq; acta & facta sunt hæc omnia, Anno, die, tempore & loco, de quibus initio indicatum est, præsentibus honestis, honoratis & prudentibus, Melchiore Hauffo præfect. milit. Iohanne Khun, Conf. Luca Cocho Magistro, Iohanne Vualtero, Marco Fuchsio, & Georgio Suarcio, quos nos infra scripti notarij vocauimus atq; corrogauimus, vt huius rei testes essent.

His igitur deinceps tres notarij Matthæus de Quester, Bernhartus Freidinger & Laurentius Vuinckelman, autoritates & nomina hæc sua, & de opera a se ad diplomatis talis confectionem collata, singuli sua manu peculiariter subscripserunt, eo modo eaq; verborum formula, qua fieri assolet, & signa simul singuli sua notando addiderunt.

DIPLOMA CONSCRIPTVM DE IIS IN QUIBUS

Hans Behem se reuocauit inficiando que confessus fuerat.

NUMERO VI.

In nomine Domini, Amen,

Anno a Christo redemptore & saluatore nostro nato, M. D. LXVI. indictione IX. die, XXII. Iunij, intra VI. & VII. horam ante meridiem, cum Imperio
potire

potiretur Cæsar Maximilianus secundus &c. In domo
consilij publici ciuitatis Dresdensis, in magno consilio
rum conclauis, coram honestis, honoratis & prudentibus,
Ambrosio Erico quæstore præfecturæ Dresdensis,
ijsq; qui iudicia hic administrant, quorum nomina sunt
Iohannes Khun, Christoph. Kentman, ambo Conf.
Antonius Glaser, Iohan. Ion, Christoph. Reichenbach,
Paulus Behrus, qui sunt assessores in iudicijs, & Geor-
gius Geis, qui his præfectus Iudex est oppidanus con-
stitutus, itemq; præsentibus nobis etiã qui infra in ex-
tremo nomina nostra ascripsimus notarijs duobus, atq;
infra scriptis testibus, coram his igitur comparuerunt
strenui & honorati Iohan. Ienicus & Valerius Cracou-
us Prin. Electoris Cameræ secretarij, adducentes secum
Reuerendum Dominum Antonium Rudolphum, Di-
aconum Ecclesiæ huius, & Laurentium Vlomanum
ex Principis Electoris scribis intimis, inq; medium tum
protulerunt, se ab Illustrissimo Prin. Electore Domino
nostro benignissimo mandata accepisse, vt apud eos,
qui iudicia administrant, explorando cognoscerent,
quomodo se res per omnia haberet, quod ad ea attine-
ret, in quibus is de quo supplicium sumtum fuisset,
Hansus Fribergensis, Behemus nomine, ex ijs, quæ
confessus fuisset, se reuocasset, quomodo hoc fecisset,
de quot etiã ex ijs capitibus, de quibus per tormenta
quæstionibus habitis confessus fuisset, & quæ postea ra-
ta habendo confirmasset, ex his igitur quot, & quid
coram capitali iudicio antequam supplicium meri-
tum pertulisset, iterum confitendo confirmasset, aut in-
ficiatus fuisset, A notarijs autem nobis acceritis hanc
operam nostram requisierunt, vt quæ ex ijs qui iudi-

S

cia

cia administrant de hac re commemorari audituri esse-
mus, ea diserte & exquisite consignare, & in formam di-
plomatis collata opera redigere vellemus, Tum igitur
qui iudicia administrant, quid de illa reuocatione acci-
disset, & quomodo facta esset, hæc retulerunt.

Primum, qui quæstor est præfecturæ Dresdensis
Ambrosius Ericus hoc retulit, cum Hæns. Behem die
XVII I. Iunij ex carcere oppidi in locum consilij publi-
ci adductus, ibiq; coram confesso vniuersorum qui
sunt in consilio publico, a quæstore præfecturæ illius
interrogatus fuisset, an in eo confitendo perseveraret, se
a Vuilhelmo Grumpachensi & Vuilhelmo Steinensi
ablegatum fuisse, & an ipsis recepisset, de Principe Ele-
ctore explorando, & insidijs ei faciendis, & si occasio
offerretur de eo interficiendo quod cogitare vellet,
prorsus & per omnia hæc inficiatus est, & dixit se non
nouisse Vuilhelmum Grumpachensem, neq; toto vitæ
sux tempore hunc vidisse, sed Vuilhelmum Steinensem
semel quod vidisset, sed non meminisse vbi, ita igitur in
carcerem reductus fuit, & re prius deliberata, & senten-
tia de hoc lata, denuo per tormenta interrogari debuit,
ibi vero (ante adhuc quam præfecturæ quæstor & iu-
dex oppidanus vna cum assessoribus, & qui iudicia ad-
ministrant reliquis, ad carceris domum sequendo adtre-
nissent) carnifici sua sponte & voluntate, sine vlla coar-
ctatione aut tormentis adhibitis, confessus fuit, Ita se rem
habere, & hac de caussa ab illis duobus supra nominatis
se ablegatum, Quod idem postea cum quæstor, Iudex,
exteriq; Domini eodem peruenissent, non tantum sine
tormentis adhibitis coram ipsis eodem modo confessus
fuit, sed hoc insuper addidit, Quo tempore postremum
illi ipsum ablegassent, tum igitur, Vuilhelmum Grum-
pachensem.

pachensem vna cum quodam ministro suo, cui nomen
esset Hanso Cracio, cum ipso, Salueldo Plauam vsque
equitasse, & noctem vnam apud Hennepogerinam, cuius
maritus interiecto tempore confossus esset, diuersa
tos, Et tum Grumpachium ita cum ipso conuenisse, vt
quomodo se rem habere comperturus esset, de eo vt ad
ipsum scriberet, & ad nominatam hospitam Hennepo-
gerinam literas vt mitteret, eam has Grumpachio por-
ro curaturam. Inq; hoc, post multiplices & diligen-
tes commonefactiones factas, coram ijs, qui iudicia ad-
ministrant, perstitisse, hoc ita verum esse.

Cum vero post hæc interrogaretur, quare igitur
hoc, quod tamen ante etiam confessus fuisset, inficiatus
esset, tum eum respondisse, se Vuilhelmo Grumpachen-
si & Steinensi inter cætera iusiurandum iurasse, si cape-
retur, & quæstionibus per tormenta habitis interroga-
retur, atq; etiam rem confessurus esset, se tamen vbi ad
iudicium produceretur, omnia quæ confessus fuisset,
inficiari, atq; vtrosq; excusare velle. Præter hæc iu-
dicia administrantium testimonia edita, etiam Dominus
Antonius Rudolphus, qui est Diaconus Dresdæ, &
quo Hansus Behem sacerdote vsus est cui confiteretur,
hic igitur & ipse retulit, se die ab hoc octauo, ad eum in
carcerem accersitum, vt audiret confitentem, & sacra-
tissimum Christianæ communitatis mysterium cum eo
communicaret, & tum se Christiane & fideliter eum
monuisse, ne vel ipse sese vel alium quenq; falsum indi-
cando grauaret, atq; captiuum ad considerandum hæc
tempus sibi sumissee, petisseeq; vt postridie ad se reuer-
teretur, quod cum ita factum esset, & interrogaretur, In
quo igitur persisteret? dixisse eum, quæ antea edidisset,
de ablegato ipso per Vuilhelmum Grumpachensem &

Steinensem, ea vera esse, sicut de hoc etiam in confessione ipsi aperuisset, Sed de puluere, quem a Duce Sax. Iohan Friderico &c, vna cum duobus illis, sibi traditum dixisset, ad Prin. Electorem veneno tollendum; itemq; de hospite Salueldensi, cui asseruandum eum dederit, hæc nihil esse, Atq; ita sacramenti particeps factus est, & constanter in hoc perseuerauit. Valerius Cracouius, Prin. Electoris Cameræ Secretarius, tum simul retulit, Hansum Behemum sibi & Antonio Rudolpho Diacono, et præfecturæ quæstori, cum ipsi tres vna apud eum fuissent, confessum esse, Grumpachium & Vuilhelmū Steinensem solos eum ablegasse, ad Prin. Electorem Saxo. Dominum nostrum benignissimum speculandum, callideq; insequendum, & si propius ad eum accedere posset, globum in eum emittendum, vel, vt militarum forma vulgo loquuntur, vt donaret ei globum, sed Ducem Iohan Fridericum his non affuisse, etiam de puluere, quem ab ipsis sibi traditum confessus antea fuisset, nihil esse. Item, Laurentius Vloman. Secret. retulit se etiam Hansum Behemum, in conclauis consilij publici, antequam primum ad iudicium produceretur, audiuisse se quod dixerit, Grauari se homines eos de quibus confessus fuisset, & quod non nossent Grumpachium, cum vero paulo post in domum custodiæ publicæ reductus, monitus fuisset, vt veritatem ipsam fateretur, dixisse eum, Esse ita, & nimis quidem verum, inq; hoc perseuerando mortem se obiturum, quod Grumpachius & Vuilhelmus Steinensis eum ablegarint, & quod posthac non esset negando aliquid mutaturus, addita hac clausula, quod iusiurando dato promississet, se hoc facturum de ijs, in quibus se iam reuocasset, sicut supra commemoratum est, ita rursus ad iudicium productus, ibi
tum

tum pro his a quæstore præfecturæ, Iudice oppidano, tandem etiam a carnifice, & a singulis his peculiariter interrogatus fuit, an in hoc confitendo persisteret, quod ad explorandum Prin. Electorem Saxonix &c. & vitæ huius insidiandum, a Vuilhelmo Grumpachensi & Vuilhelmo Steinensi ablegatus fuisset, tum igitur præsentî animo & voce clariore quam ante vnquam vsus fuerat, atq; ut ab omnibus exaudiri potuerit, tertium respondit, Ita, Atq; tum baculus fractus fuit, & subsellia iudicium sublata sunt, & supplicium pro sententiâ lata summum fuit. Quæ vero tam is, qui iudicia administrant, quam cæteri ad talem modum retulissent, Mandatarij Principis Electoris acceperunt, & a nobis notarijs, qui hac de causa, vt supra commemoratum est, accersiti fuimus, postulatum fuit, vt in diplomatis seu instrumenti formam hæc comprehensa redigeremus, quod tum ita a nobis factum fuit, atq; interfuerunt his supra nominati omnes, & insuper honorati & prudentes Georg. Suartz & Sebast. Vuicc, ex consilio eius ciuitatis publico, a nobis infra scriptis Notarijs, huius rei vt testes essent peculiariter accersiti & corrogati, Actum Anno, die, hora vt supra initio indicatum est.

Atq; his postea Bernhartus Freidiger, & Laurentius Vuinckelman, Cæsarei Notarij, hæc prænomina & nomina, & autoritates suas, subscripserunt, & signa assignarunt, & quod hæc ita audissent & bona fide excessissent, testati sunt, vna cum cæteris, eoq; modo quo fieri hoc solet &c.

DIPLOMA DE IIS QUÆ
PHILIPPVS PLASSVS

EDIDIT.

NUMERO VII.

Post inuocationem sancti

nominis diuini, notum sit & testatum omnibus, quicunq; has literas publicas inspiciunt aut recitari audiunt, Anno a Christo domino & saluatore nostro nato, M. D. L. XVI. indictione I X. die Iohannis Baptistæ, qui semper est XXIII. Iunij dies, intra, V. & VI. horam ante meridiem, potente Imperio Illustriss. & potentiss. Principe & Domino, Domino Maximiliano, huius nominis secundo Romano Cæsare, Augusto, Germaniæ, Hungariæ &c. Rege, Archiduce Austriæ, Duce Burgundiæ &c. Anno Imperij Romani huius quarto, hoc igitur tempore Dresdæ in ciuitatis eius custodia publicæ seu carceris domo, quam vulgus Lictorum domum cognominat, in conclauis superiori, quod est versus aream domus ad dextram, mandato Illustriss. & Illustriss. generis Principis & Domini, D. Augusti, Ducis Saxonix, Sac. Rom. Imperij Archimarschal. & Electoris, Landgrauij Duriæ, Marggrafij Misniæ, Burggrafij Magdeburgi, Domini nostri benignissimi, comparuerunt doctrina, virtute, constantia, dignitate præstantes, Dnn. Laurentius Lindeman ad Sedelicium Iuris V. Doctor, Bartol. Lauterbach. Iohan. Ienicus, & Valerius Cracouius, Illustriss. Excelsitatis ipsius Consiliarij, reditu Magistri, Cameræq; Secretarij, quorum fidei negocium quod sequitur concreditum & mandatum

tum fuerat, Atq; tum presentibus honoratis & prudentibus Ambrosio Erico praefecturae quaestore, Iohanne Kuhn Cons. Paulo Behro, Iohanne Iona & Georgio Geisso iudice oppidano, qui iudicia administrantis collegij nomine aderant, coramq; nobis duobus commentariensibus, tribusq; honoratis testibus, quorum & ipsorum nomina infra scripta sunt, in medium protulerunt. Postquam captiuus Philip. Plass, nomine, qui & ipse tum coram affuit, sine tormentis & cum his habitis quaestionibus, confessionem edidisset, eamq; saepius sponte repetiuisset, quae sponte ab ipso facta confessio, ex ore ipsius excepta & scripto comprehensa fuisset, se in mandatis habere, confessionem illam, quam edidisset, vt adhuc semel, in eorum qui iudicia administrant, & ceterorum omnium praesentia, ei de scripto recitari, eumq; interrogari curarent, an in hac perseueraturus sit, atq; simul postularunt, vt qui iudicia administrant, meminisse vellent eorum, de quibus esset aiendo confessurus, eaq; vt quorum muneris hoc esset, in commentarios suos referri curarent, & quoquo tempore de hoc testimonium perhiberent. Similiter a nobis etiam Notarijs, muneris nostri ratione postularunt, vt ea comprehensa in diploma publicum redigeremus, cuius, veritatis confirmandae causa, vsus esse posset, quotiescunq; necessitas postulatura esset. Ita igitur deinceps captiui Philippi Plassi confessio publice de scripto recitata fuit, cum huius sententiae verbis vt sequitur.

Primum ait nominatus Philipp. Plassus se decima nona, vigesima aut vigesima prima die Augusti, anni superioris sexagesimi quinti, Vuinariae, in quodam diuersorio Plateae eius qua Erfordia venit, bono spacio intra oppidum, ante quod diuersorium arca seu septum
robuz

robustum extractum sit, quo equi conclusi tanquam
in carcere ad necessarias tractationes coercentur, quo-
modo & vulgo appellatur carceris seu coactionis stabu-
lum, In hoc igitur ditionario quod Hansum Hildeshei-
mensem; qui Ducis Iohan Friderici Saxoniae intimus
sit aulae minister & cum duobus equis mereat: initio
compellarit Martini fratris sui causa, qui in pago Pisse-
ben, in praefectura Saxoburgica, peste correptus tum
decubuerit, vt ad primarium Ductorem Ernestum
Mandeloensem hoc ageret, quo fratri suo per dies ali-
quot ibi degere liceret, id quod tum ille recepisset, Atq;
tum amplius se consiliū suum ei aperuisse, quod institu-
isset aduersus Erfurteneses in mercatu Zerbestano, peti-
isse ab eo vt secum eo equitaret, Hansum vero Hildes-
hemensem vicissim aliud ei consiliū credidisse, de Prin.
Electore Saxoniae &c, quando Excellitas ipsius in ves-
natione esset futura, & de equo descendens feris insidis
atura, hasq; infecutura, obruendo & capiendo atq; ab-
ducendo institutum.

Ad quod consilium quidam ex nobilitate explo-
ratione facta contulisset, iam esse opportuniss. tempus
consilium hoc institutum re exequendi, & Prin. Ele-
ctorem capite apprehendēdi, & sicut postea ex Georgio
Tubelo accepisset, Nobilem qui hoc attulisset Antonis-
um Pflugk Schradeuualdensem fuisse perhiberi, Atq;
hac occasione Hansum Hildesheimensem hoc ad ipsum
agisse, vt se ipsis coniungens vna equitaret, atq; rem
deliberando & decernendo eo vsq; productam, vt tum
statim ad hanc gerendam iter ingrediendum fuerit,
quasi illo scilicet vespere aut sequente diluculo, Et ad
hoc iter, sicut Georgius Tubelus significasset & opina-
tus fuisset, de duodecim aut quatuordecim equitibus
constit

constitutum fuisse, qui adhiberentur, ex quibus fuerint Antonius Pflugk, Ernesti Mandesloensis ministri, & Georgius Tubelus, qui ductor esse illorum equitum debuerit, sicut de his omnibus Georgij Tubeli opinio talis fuisset, Præterea narrat Plassus Georgium Tubelum sibi indicasse, in præfectura Aldeburgensi statim habenda, si aduersus Prin. Electorem consilium instituendum esset, nam in veredarijs mittendis nimis longam moram fieri.

Hansus etiam Hildesheimensis, sicut Tubelus postea ei retulerit, centum taleros pro viatico ad iter hoc accepisse perhibetur, sed an præter indicatos plures etiam equites occultari debuerint, se nescire. Cum autem Hansum Hildesheimensem interrogasset, si iam Prin. Electorem comprehendissent, quo eum essent abducturi, respondisse ipsum, ne de hoc esset sollicitus, bene eum asseruatum iri.

Præterea Hansum Hildesheimensem dixisse, esse iam opportunissimum tempus rei gerendæ, nam Molitorem quendam diuinando prædixisse, futurum, vt circiter hoc ipsum tempus casus aliquis Prin. Electorem euerteret. Etsi autem neq; contra hoc consiliū aliquid dicere, neq; præcise a se negare ausus fuerit, ne in suspicionem apud ipsos veniret, vsisse se tamen priore loco a se expositum consilium suum, quod contra Erfortenses ad mercatum Zerbestensem instituisset, quæ res moram etiam non ferret, atq; iterum ab Hildesheimensi & Tubelo petisse vt cum ipso equitarent, Tum Hildesheimensem dixisse, in consilio aduersus Prin. Electorem instituto plus esse positum, cumq; Plassus de hoc consilio quid animi haberet, non explicare declarareue se vellet, animaduertisse se quod Hildesheimensem ali-

T

quo

quo modo poenitisset consilij enunciati, & quod de ea re tantum ex ore suo emisisset. Ad hæc omnia deinceps secutum fuisse vt Plassus postridiana die mane ad consilium suum persequendum iter ingrederetur, & Vuimaria Gotham, atq; inde Sangerhusam versus equitasset, & impetrasse se a Georgio Tubelo, vt hic vna cum filio suo, itemq; a Christoph. Mullendorf, & duob. Brunsvicensib. equitib. qui cum equis singulis mœrent, Matthesio Halberstatensi, & Georgo qui apud Ruffensium familiam receptum suum habet, hi igitur vt se ei adiunxerint, Qui & in illo itinere, mercatus scilicet Zerbestensis tempore, quo in fastis Bartholomæi dies ascribitur, superiore anno sexagesimo quinto, in solo Mansfeldico, inuaserint aliquos, & quinq; sericæ vestis contoluta, operis Damasceni, vna cum alijs mercibus acquisierint, In eo itinere Georgium Tubelum de consilio Vuimarico amplius cum Plasso locutum esse atq; significasse, si vellent hoc persequi, eorum qui iam ibi præsentés adessent numerum tamen ad eam rem sufficere, & sine ipso bene hoc confecturos esse. An vero iter illud equestre susceptum, aut quid de hoc amplius factum fuerit se scire non posse, sed sicut ipse opinaretur fieri potuisse, vt hæc etiam de causa illud impeditum atq; intermissum fuerit, quod ipse & Tubelus non se eis adiunxissent, nam hunc amplius retulisse, cum Tubelus hac de causa in aula Gothana tam bene tractaretur, ipsiq; Dux Iohan Fridericus Sax. de pulcro equo prospexisset, quod consilia proposuisset atq; subiecisset de Prin. Electore abducendo, non sciret autem ipse eam rem, quæ fas ei non esset, conficere, ideo Tubelum hoc iter cum Plasso eo libentius suscepisse, seq; circiter Michaelis diem anni superioris, clam se ex aula equitando subduxisse,

subduxisse, eaq̄ re animum Principis a se abalienasse, & vt diffideretur ei factum esse, adeo quidem, sicut ex rumoribus volitantibus accepisset, vt ipsi, itemq̄ Romæ no Dehno insidiæ pararentur ad tormentorum globis interficiendos, ne quid ex ipsis de re cognosci posset, retulisse enim quendam quod Grumpachius dixisset, non facile deinceps cuiquam creditum iri, deterioreq̄ loco hac de causa alios futuros, Tandem inter cætera hoc etiam Plassum dixisse, quantum ipse de proscriptorum rebus æstimare posset, non posse non hoc certum esse, Grumpachium cum Principibus aliquibus rem communicatam habere, nam illos ad dumeta grassatores equites rem non confecturos, cum Grumpachius ministros suos huc illuc ablegare soleret. Georgium etiam Tubelum sibi significasse, de plaustris Cameræ Prin. Electoris, quando Lipsiam versus adueherentur, postea etiam ad alios, e quibus ipse audiuerit, enunciasse, de essedis Lipsiam tendentib, intercipiendis & inuadendis, consilia sua se instituturum, sicut & ad Georgium Brunsvicensem hoc ægisset, eumq̄ compellasset vt se socium ei in illo itinere adiungeret. Plassumq̄ existimare Ducem IohanFridericum Saxonix, Vuilhelmum Grumpachensem, Vuilhelmum Steinensem, & Ernestum Mandesloensem, huius Hansi Hildesheimensis aliorumq̄ contra Prin. Electorem Saxonix institutorum consiliorum bene esse conscios, præsertim cum Hansus Hildesheimensis Ducis illius intimus minister esset, quem re cum Domino suo prius communicata, & de voluntate huius, in talibus negocijs gerendis versari oporteret.

Cumq̄ dum hoc scriptum recitaretur, Philippus Plassus, de quibusdam, paucis illis quidem verbis, in

memoriam certius rediret, ea verba de ore ipsius excepta in hoc postremo scripto mutata atq; in hoc relata sunt. Interrogatus etiam secundum & tertium, an in confessione tali sua perseverare, & in hac mortem obire vellet, aliquoties respondit, Ita, atq; in hac sponte & voluntate ipsius edita confessione tandem perstitit, quod igitur hoc modo aliquoties aiendo & confitendo repetiisset, Domini n̄, quibus hæc res commissa & mandata fuerat, ab ipso pro confesso acceperunt, & a iudicia administrantibus, & vtrisqueq; notarijs nobis postularunt, vt horum meminisse vellemus, & vt supra commemoratum est, in commentarios vt referrentur & diplomate comprehenderentur, Itaq; honestos & honoratos atq; prudētes viros, Magistrum Lucam Cochum, Nicol. Freund, & Iohan. Hasum, ex consilio publico, qui & ipsi tum præsentēs affuerunt, & vna cum Notarijs nobis hæc viderunt & audiuerunt, vt huius rei testes esse vellet rogauimus, atq; ita hoc diploma scribendo confecimus. Act. anno, Indictione, die mensis, & loco, vt supra diserte est expositum.

His postea ambo scribæ Bernhartus Freidiger & Laurentius Vuinckelman Cæsarei Notarij, & hæc prænomina & nomina autoritatesq; suas subscripserunt, quodq; hæc omnia ipsi etiam, vna cum reliquis supra nominatis, ex ore captiui audiissent & excepissent, & in diploma tale redegressent, testati sunt, eo modo ijsq; verbis vt fieri assolet, Et signa Notariatus sua subsignarunt.

DVCIS

DVCIS JOHANFRIDERICI CONFESSIO ET RESPON-
sio ad Principis Electoris Sax. &c. Honsteimo
ad Cels. ipsius, III. die Julij emis-
sas literas.

O.

POST INGRESSIONEM VSITATAM.

V. Beneuol. literas ab hoc

equite tabellario vestro heri accepimus, & quæ com-
plectuntur perlegimus, fueramusq; beneuolenter pro-
pensi V. B. ad has statim ita vt res postulare responderet,
Sed non possumus V. B. beneuolo affectu & hilari
animo cælare, misericordem & propiciam Deum Illu-
striss. generis Principem, nostram beneuolam & ex ani-
mo dilectam coniugem, Dominam Elisabetham, gene-
re Palatinam ad Rhenum, Ducem Saxonix &c. hester-
no die, quod grauida vtero gestauit, benignissime libe-
rasse, & Beneuolentix ipsius nobiscq; iterum infantem
filium, & terræ hæredem benigne dedisse, quo nomine
omnipotentiam eius ex animo laudamus, celebramus,
gratiasq; ei agimus, vestraq; Beneuolentix in præsen-
tia hoc significamus, vt hæc vna cum ipsa nobiscq; simi-
liter gaudere gratulariq; possit, Quare nos in responsio-
ne instituta, de qua commemoratum est, impediti fui-
mus, Sed beneuolenter recipimus, post peractum ba-
ptisimum, peculiari tabellario nostro, nos hanc V. B.
missuros esse, amice rogantes, vt B. V. breuis temporis
moram patienter ferat, Nam B. V. ad beneuolentix of-

T 3 ficia

ficia præstanda propensi sumus, & voluntate parata, cui
in præsentia, quo minus hoc significaremus, facere non
potuimus. Datæ Grimmestein, X. Julij, Anno, LXVI.

Dei benignitate IohanFridericus Med. Dux Saxo.
Lantgr. Duringiæ & Marggrafius Misniæ.

IohanFridericus.

*WILHELMI GRUMPACHENSIS
excusatio, vt haberi voluit, ad Zettuicensis
de ipso. editum indicium.*

P.

Benigne Princeps & Domine, Quod V. Cels. mihi hodie V. mensis Augusti scrip-
ptum tradidit, de ijs quæ Christoph. Zettuicensis, qui
V. Cels. minister fuit, Prin. Electori Saxonix scribens
do significauit, per omnia, quæ complectitur, perlegi,
Atq; Christophiorum Zettuicensem pro longe alio viro
ego habuisse, quam qui leuibus & vanis rumoribus per-
ferendis gratiam sibi apud Electores & Principes concili-
are studeret, Si sciuissem etiam Christophorum Zettu-
uicensem eum ex nobilitate fuisse, de quo antea illustris
mentionis Princeps Elector in Excelsitatis suæ literis sig-
nificauit, ipsi ego Zettuicensi huic ad ea disertis verbis
& expresso nomine in literis adiunctis respondere non
dubitasssem, & res & veritas ita habet, sicut in meis &
Vuilhelmi Steinensis literis explicate significatur, quod
eo tempore quo Georgius Geussauensis in captiuitate
detentus, & ad me & coniunctos mihi allatum fuit de li-
teris, quas Prin. Elector de comprehendendis & detin-
endis nobis emisisset, quodq; corpori & vitæ ipsorum
insidias hic tendi curasset, tum igitur per necesari-
os intimos & honestos homines, de consilio quodam
ad.

ad me scriptum fuit, quomodo Prin. Elector ijs locis
eacq; ora, vbi Haruisa nominatur, comprehendi posset,
qua ratione memoratus Geussauensis liberari & nos
hoc modo tuti reddi possemus, Sed cum neq; ego neq;
coniuncti mihi, hoc pratum vbi situm esset, sciremus,
neq; de hoc fando etiam audiuissemus, atq; insuper non
esset nobis in animo, quod Prin. Electorem comprehen-
dere vellemus, & sicut de hoc cogitationes nunquam
cōcepi, ita eiusmodi etiam hoc quod fieri posset ducere
aut statuere non potui, Ideo illud consiliū de quo ad me
relatum fuit, non occultaui, sed multis ex nobilitate alijs
que honestis hominibus præsentibus, de hoc manifeste
dixi, illosq; sermones meos Christoph. Zettuicensis æ-
que vt alij ex me audiuit. Quod autem Christophoro
Zettuicensi significasse dicor, me hoc consiliū institu-
ere & suscipere velle, aut operam suam ad hanc rem
mihi ut conferrer rogarim, hoc non feci, Præterea si tale
aliquid instituire in animo habuissem, aliorum homi-
num quam qualis Christoph. Zettuicensis est operam
me adhibuisse oportuisset, cum Zettuicensis ille non sit
eques, & publice notum sit, quam sit corpore affecto,
Neq; etiam Zettuicensi amplius aut aliud dixi quam
quod coram alijs, atq; aperte, nihil dissimulans, locutus
sum, & facile potest V. Cels. æstimare, si tale consiliū
instituerem, non me hoc ita palam significaturum, in pri-
mis Christophoro Zettuicensi, cum ad hanc rem non
sit idoneus. Si etiam Cels. V. de re quæret, ex multis
hoc cognoscet me illa haud obscure, sed non ita vt qui
suscipere velit aut instituat, locutum esse, Neq; o-
stendi poterit me cum ullo homine ægisse, qui ad hanc
rem operam suam mihi conferre deberet, aut adhiberi
se pateretur, Et possum hoc vere scribere quod Meie-

talerum illum de quo Zettuicensis significauit, aliquot
annis non viderim, Neq; etiam vel in Galliam vel in
Borussiam aut Comitatum Oldepurgensem de Prince
pe Electore subducendo misi, sicut hoc facile est in illis
locis comperire, sed hoc verum est, me in illa tria loca
nō minus quam in alia regna complura misisse, atq; ibi
ægisse, vt permitteretur mihi quo Viricepurgicos spon
sore meos in illis locis recipi liceret, quid vero ad hoc
mihi responsum fuerit, in illis locis similiter explorari po
test, neq; ego quid hac de re ad me relatum fuerit, vnq;
inficias iui, aut obscure ferendo occultauit, cum scilicet
nunq; hoc in animo habuerim suscipere, etiam rem nis
hili fecerim, Atq; his iam annis aliquot de multis & var
rij generis consilijs, ab hominibus ex nobilitate & alijs,
qui fauent rebus meis, ad me relatum fuit, quorum nul
lum suscepi, neq; suscipere institui, Illos autem bonos
& honestos homines, qui fideliter & bene erga me affe
cti sunt, propter hanc communicationem factam, a me
indicari, & qui essent significari, minime me deceret, &
mori malle quam tam ingratum me exhibere. An ves
ro Christ. Zettuicensem, id quod talem ad modum, si
cut commemorauimus, dici audiuit, pro re vera indica
re decuerit aut secus, V. Cels. considerandum subie
cte permitto. Atq; hæc gratia est & merces, quam de me
morato Zettuicensi meritis sum, quem non tantum
apud meum benignum Principem & Dominum Mar
chionem Albertum, Christianæ & felicitis memoriæ, dū
adhuc viueret, sed ab eo etiam tempore apud alios exis
miæ potentiæ Dominos, inprimis apud laudatam coro
nam Galliæ fideliter promouit, etiam hæc mihi spes be
nignissime facta fuit, vt huius operæ meæ fructum il
lum & commoda percepturum confiderem, ipsum eti
am Zettu

am Zettuicensem, sicut V. Celsi, benigne meminit, in
vestrae celsit. ministeria adduxi, apud quam ita luculenta
conditione fuit, qualem profecto non facile apud alios
Electores aut Principes fuisset consecuturus, sicut &
in illo loco & ministerio suo manere ille bene potuisset,
si ipse voluisset, & si plus ego ei benefacere & ad omnibus
modis ei commodandum operam conferre potuissem,
libenter hoc & studiose fecissem, sicut ille semper
me parentem suum appellauit, qua de causa nullo vnquam
tempore tale aliquid ab ipso expectare potui aut debui,
sed oportet me rem Deo permittere, qui pro uoluntate
diuina sua vindicare hoc sciet, Atque hoc quidem primo
loco.

Secundo loco, quod V. C. exemplum mihi dedit
argumenti atque testificationis cuiusdam, quae Comes
Gunterus Suarcepurgensis, Illustriss. mentionis Prin.
Electori de me tradidit, ea in nullo precio suo relinquo,
Et quod hic Comes de me argumentorum & testifica-
tionis inefficacis scribit, ijs ego, ut, laus Deo, honestus
ex nobilitate vnus, tam non possum conuinci, quam si in
super sublatis digitis, argumenta illa, in lectulo, in quo
moriens decumberet, & si etiam anima ei in labris iam
federet, contestari vellet, Quae tamen nullo modo ad
laudatissimi Comitum ordinis atque dignitatis existimat-
ionem diminuendam dicta sed ita accipi volo, quod sola
vnus hominis vox eiusmodi esse, cui contradici & quae
refutari non possit, non debeat haberi. Atque iterum hoc
repetens dico, non contumelia quemquam afficiendi ani-
mo, sed nobilitatis meae honoris defendendi causa &
sicut in literis meis similiter significauit, quod Comes ille
crimen hoc in me confingat, quemadmodum hoc in su-
perioribus literis meis, quarum modo mentio facta est,

hoc ita vt res postulat explicauit, Et si comes tam bonam se causam habere existimat, non debet cognitionem reformidare, quod si tum verum illud crimen esse conuinceret, iam sum in literis meis auditus, quid de me receperim, Sin minus hæc vera esse probare posset, pro eo ille tum viro merito habendus esset, qui ad pauperculos homines falsis criminibus, contra quam fas est, grauandum propensus esset. Præterea Comes ille quosdam honestos ex nobilitate homines huius rei testes citat, qui aperte dicunt, quod hoc in ipsos confingat, quodq; nunq; hoc audierint, multo minus cum diceretur affuerint, atq; offerunt a se quod tam verbis quam manu probare velint, Comitum ipsis hac in parte iniuriam facere, neq; dubitabunt hoc coram summis & infimis aperte proloqui. Quare Comes, & vt quæ honesti ex nobilitate homines referunt ipse audire posset, tanto minus quo cognitio publica fieret, in mentem sibi aliquid venire pati deberet, Quod vero assert me proscriptum esse, ideoq; non decere se disceptationes mecum suscipere, aut diem his condicere, ex eo rursus, quo animo quare sententia præditus sit, facile est æstimare, si enim pro eiusmodi proscripto me habuit, qui vt proscripteretur culpa aliqua aut facinoribus suis meritis fuisset, sane non decuit eum me hoc tempore proscriptionis meæ ad se domum inuitare, id quod fecit, liberumq; comitum & receptum tutum, in omnibus domibus & ditionis suæ locis, nihil proscriptionis nomine dubitans, mihi policeri, cum tamen nullo vnq; vitæ meæ tempore mea causa, apud ipsum, aut ditionis ipsius domibus aut locis, vt receptum haberem vel aliquid omnino subsidij, ab ipso petiuerim aut quæsierim. Quid vero de hoc sentiendum sit, honestioribus considerandum permitto.

Præ

Præterea si ad causam cognoscendam deueniretur, tum nimirum planum esset futurum, Ego ne an Comes Prin. Elect. Excelitati obtrectasset, aut existimationem eius verbis læsisset, quibus acquiescens nihil addo in præsentia, atq; nunc etiam ad veram commemorationē antea literis a me de his rebus factam & transmissam, quod ad singula capita attinet, hæc refero. Quæ omnia ego constantib. & veris rationibus probare scio. Id quod V. C. in præsentia ad subiecte de re docendam cælare non debui, eiq; me simul subiecte commendo, &c.

V. Cels.

Subiectus obediensq; consiliarius & minister

Vuithelmus a Grumbach.

CHarta B. pagina versa, versu a fine 5. lege Iohan Frid. Pater Elect. Charta C. vers. 17. lege Prin. Elect. Sax. C. 3. V. penult. lege, quidam. E. 4. V. 6. lege Vngarico, F. 2. V. 15. lege præfectura, pagina vers. V. 17. dele, & G. 4. versu a fine septimo mentio fit partis Vuimariensis, hæc est ea pars terrarum Ducum Saxonix quã hodie habent Ducis Iohan Friderici primi filij & nepotes superstites, Sicut altera pars, quam possidet, Prin. Elector Augustus &c, pars Dresdensis, in diuisione facta sub Duce Alberto & Ernesto, cognominata fuit. H. 2. v. ult. lege Electoris. H. 4. V. 6. lege facultatum, & vers. 23. lege, ipsa sese refutent & pu. &c. L. 2. vers. pag. vers. 5. & vers. 6. mentione ferti rutæ & æquilæ rubræ alluditur ad insignia familiæ Saxonix & March. Brandepurg. ex quib. illa rutam habet, & hæc aquilam. K. 3. v. 6. suppetialq; N. 2. pag. vers. versu a fine quarto lege, parcere velit, Q. 2. vers. 23. pro præbeat lege præbere.

FINIS.

OCN 65909344

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text in the middle of the page.

Third block of faint, illegible text at the bottom of the page.